

ДЖ. Р. Р. ТОЛКИН

ПОД РЕДАКЦИЯТА НА КРИСТОФЪР ТОЛКИН

БЕРЕН И ЛУТИЕН

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА БАРД

ИЛЮСТРАЦИИ АЛЪН ЛИЙ

**ДЖОН Р. Р. ТОЛКИН
БЕРЕН И ЛУТИЕН
ПОД РЕДАКЦИЯТА НА
КРИСТОФЪР ТОЛКИН**

Превод: Любомир Николов

chitanka.info

Дж. Р. Р. Толкин е роден на 3 януари 1892 г. в Блумфонтейн. След участието си в Първата световна война Толкин започва блестяща академична кариера и е признат за един от най-добрите филолози в света. Той обаче е най-известен като създател на Средната земя и автор на изключителни класически творби, като „Хобит“, „Властелинът на пръстените“ и „Силмарилион“. Книгите му са преведени на повече от 60 езика и се продават в милиони екземпляри по целия свят. Награден е с Ордена на Британската империя и е обявен за доктор хонорис кауза от Оксфордския университет през 1972 г. Умира през 1973 г. на 81-годишна възраст.

Кристофър Толкин, роден на 21 ноември 1924 г., е третият син на Дж. Р. Р. Толкин. Определен от Толкин за пазител на неговото литературно наследство, след смъртта на баща си през 1973 г. той се посвещава на редактирането и издаването на неговите непубликувани творби — „Силмарилион“ и сборниците „Недовършени предания“ и „История на Средната земя“.

В тази книга Кристофър Толкин се е опитал да извлече историята на Берен и Лутиен от мащабната творба, в която е вградена; но самата легенда се променя, създава нови връзки с по-общото повествование. За да покаже част от процеса, чрез който тази велика легенда на Средната земя се е развивала през годините, той разказва историята с бащините си думи, като дава най-напред първоначалната ѝ форма, а после откъси в проза и стих от по-късни текстове, които илюстрират променящия се замисъл. За пръв път представени заедно, те разкриват събитийни и повествователни аспекти на легендата, които впоследствие са загубени.

Историята на Берен и Лутиен става основен елемент в еволюцията на „Силмарилион“ — митовите и легендите за Първата епоха на света, замислени от Дж. Р. Р. Толкин. Той се завръща от Франция след сражението при Сом в края на 1916 г. и написва това предание през следващата година.

Основен и непроменен елемент от историята е съдбата, която помрачава обичта на Берен и Лутиен — защото Берен е простосмъртен мъж, а Лутиен е безсмъртна елфическа дева. Баща ѝ, могъщ елфически владетел, е силно настроен срещу Берен и му възлага невъзможна задача, която да изпълни, ако иска да се ожени за Лутиен. Това е ядрото

на легендата; и то води до върховно героичния опит на Берен и Лутиен заедно да откраднат Силмарил от най-могъщото от всички зли същества — Мелкор, наричан Моргот Черния враг.

КРИСТОФЪР ТОЛКИН

ПРЕДГОВОР

След публикуването на „Силмарилион“ през 1977 г. аз отделих няколко години, за да изследвам ранната история на творбата, и същевременно се заех с написването на книга, която нарекох „Историята на Силмарилион“. По-късно тя се превърна (с известни съкращения) в основа за ранните томове от „История на Средната земя“.

През 1981 г. изпратих подробно писмо до Рейнър Ънуин, председател на „Алън енд Ънуин“, в което разказвах какво съм извършил и все още продължавам да върша. Както го информирах, по онова време книгата съдържаеше 1968 страници — куп хартия с дебелина 40 сантиметра — и очевидно не ставаше за публикуване. Писах му: „Ако и/или когато видите тази книга, веднага ще разберете защо казвам, че е невъзможна за публикуване по какъвто и да било начин. Текстовите и другите анализи са твърде щателни и подробни; размерът е непосилен (и тепърва ще се увеличава). Върша това отчасти за собствено удовлетворение, за да подредя всичко, и защото исках да знам как се е развила в действителност цялостната концепция от самото начало...“

Ако подобни изследвания имат някакво бъдеще, желая да се уверя, доколкото е възможно, че всички бъдещи проучвания на Толкиновата «литературна история» няма да се превърнат в безсмислица поради грешки относно реалния ход на нейната еволюция. Хаосът и трудностите, присъщи на много от документите — промени върху промени в една ръкописна страница, жизненоважни сведения върху отделни листчета, пръснати навсякъде из архива, текстове, написани на гърба на други произведения, безредност и разпокъсаност на ръкописите, почти пълна нечетливост на места, — всичко това е просто неопишуемо.

На теория, бих могъл да извлека от «Историята» множество книги, налице са много възможности и комбинации от възможности.

Например, бих могъл да разработя «Берен» с оригиналната Изгубена легенда^[1] «Балада за Леитиан» и есе за развитието на легендата. Ако се стигне до нещо толкова позитивно, най-вероятно бих предпочел по-скоро да представя една отделна легенда като развиваща се творба, отколкото да изложа наведнъж всички Изгубени легенди; но в такъв случай трудностите при подробното изложение биха били огромни, защото би се наложило твърде често да обяснявам какво се е случило на друго място, в други непубликувани ръкописи“.

Казах, че при спазване на тези предложения с радост бих написал книга, озаглавена „Берен“ — но „проблемът ще бъде в подредбата на текста, така че темата да е разбираема, без намесата на редактора да стане натрапчива“.

Когато написах това, аз бях съвсем откровен: не виждах друга възможност за публикуване, освен идеята си да подбера една отделна легенда „като развиваща се творба“. Изглежда, че сега съм направил точно това — макар и без да се сещам какво бях писал в писмото си до Рейнър Ънуин преди трийсет и пет години; всъщност напълно бях забравил за това писмо, докато случайно не се натъкнах на него, когато тази книга беше почти завършена.

Има обаче съществена разлика между книгата и първоначалната ми идея — става дума за разлика в контекста. През изминалите години една голяма част от огромния обем ръкописи, отнасящи се до Първата епоха, или Древните дни, бе публикувана в изчерпателни и подробни издания, най-вече в многотомната „История на Средната земя“. Идеята за книга, посветена на развиващата се история на „Берен“, която някога подхвърлих на Рейнър Ънуин като възможна публикация, щеше да извади наяве много непознати и недостъпни до днес записки. Но тази книга не предлага нито една страница с оригинално и непубликувано творчество. Тогава каква е необходимостта от излизането ѝ днес?

Ще се опитам да дам (неизбежно сложния) отговор, или по-точно няколко отговора. На първо място, един от аспектите на онези издания бе да представят текстовете по начин, който убедително да разкрие привидно ексцентричния съчинителски стил на баща ми (всъщност често наложен от външен натиск), и така да изложи последователността на етапите в развитието на повестуването, и да оправдае моето тълкуване на ръкописите.

Същевременно Първата епоха от „История на Средната земя“ бе замислена в тези книги като *история* в двойк смисъл. Тя наистина беше история — хроника на живота и събитията в Средната земя; но беше и история на променящите се литературни концепции в отминаващите години; и затова историята на Берен и Лутиен се разпростира върху много години и няколко книги. Нещо повече, тъй като тази история се преплита с бавното развитие на „Силмарилион“ и в крайна сметка става съществена част от него, нейният развой е отразен в последователни ръкописи, посветени първоначално на цялостната история на Древните дни.

Поради всичко това съвсем не е лесно да се проследи историята на Берен и Лутиен като ясно и цялостно повествование по страниците на „История на Средната земя“.

В едно често цитирано писмо от 1951 г. баща ми нарича тази история „главното от преданията в «Силмарилион» и казва за Берен, че той е «простосмъртният изгнаник», който успява (с помощта на Лутиен, обикновена девойка, макар и от кралско елфическо потекло) там, където са се провалили всички армии и безстрашни бойци — той прониква в твърдината на Врага и изтръгва от Желязната корона един от Силмарилите. Така спечелва ръката на Лутиен и постига първия брак между простосмъртни и безсмъртни.

Сама по себе си историята е (смятам я за красива и силна) героично-приказен романс, приемлив дори само с най-общи и не твърде ясни познания за обстановката. Но тя е и основно звено от цикъла, губещо пълното си значение, ако бъде извадено от него“.

На второ място, целта ми в тази книга е също двойка. От една страна, опитах се да отделя историята за Берен и Тинувиел (Лутиен), така че да стане самостоятелна, доколкото е възможно (по мое мнение), без излишни отклонения. От друга страна, желаех да покажа как се е развивала тази фундаментална история през годините. В предговора си към първия том на „Книга на изгубените легенди“ бях казал за промените в историите:

В разказването на историята на Средната земя развоят рядко се постига чрез категорично отхвърляне — много по-често това става чрез неусетно и поетапно преобразяване, така че растежът на легендите (например процесът, чрез който историята за Нарготронд се свързва с тази за Берен и Лутиен — връзка, за която дори не се и намеква в „Изгубените легенди“, макар че присъстват и двата елемента) може да напомня израстването на народните предания, сътворени от много улове и поколения.

Изключително важна черта на тази книга е, че тия развития на легендата за Берен и Лутиен са изразени непосредствено с думите на баща ми, защото методът, който използвах, бе да извличам пасажки от много по-дълги ръкописи в проза или поезия, писани през годините.

Освен това по този начин излязоха на бял свят пасажки с подробни описания или драматична непосредственост, които иначе се губеха в обобщения, концентриран стил, характерен за по-голямата част от повестуването на „Силмарилион“; може дори да бъдат открити елементи от историята, които по-късно са били напълно загубени. Например как Тху Некроманта (първата поява на Саурон) подлага на кръстосан разпит Берен, Фелагунд и техните спътници, преоблечени като орки, или появата на удивителния Тевилдо, Принц на котките, който очевидно заслужава да бъде запомнен, колкото и кратък да е литературният му живот.

Накрая ще цитирам още един от моите предговори, този към „Децата на Хурин“:

Безспорно има много читатели на „Властелинът на пръстените“, за които легендите за Древните дни (както бяха публикувани под различна форма в „Силмарилион“, „Недовършени предания“ и „История на Средната земя“) са съвсем непознати, освен може би със славата си на

странни и трудни четива, както по форма, така и по съдържание.

Безспорно е също така, че въпросните томове на „История на Средната земя“ може дори да затруднят самото възприемане на легендата. Така е, защото съчинителският стил на баща ми е по начало труден; и основната цел на томовете беше да се опитам да го разплета и по този начин (надявам се) да разкрия преданията за Древните дни като една непрестанно променлива творба.

Вярвам, че, обяснявайки някои отхвърлени елементи от една или друга легенда, той би могъл да каже: Разбрах, че не е било така; или пък: Осъзнах, че това не е точното име. Не бива обаче да преувеличаваме тази изменчивост — налице е постоянство в главното и същественото. Докато съставях тази книга, аз определено се надявах тя да покаже как създаването на една древна легенда от Средната земя, която се променя и расте през годините, отразява стремежа на автора да представи един мит, най-близък до неговото желание.

В писмото си до Рейнър Ънуин от 1981 г. аз отбелязах, че ако се ограничи до една легенда измежду многото в „Изгубените легенди“, „в такъв случай трудностите при подробното изложение биха били огромни, защото би се наложило твърде често да обяснявам какво се е случило на друго място, в други непубликувани ръкописи“. В случая с „Берен и Лутиен“ това се оказа свършено точна прогноза. Трябваше да се постигне някакво решение, защото Берен и Лутиен не са живели, обичали и умрели, заедно с техните приятели и врагове, на празна сцена, сами и без минало. Затова последвах собственото си решение от „Децата на Хурин“. В предговора към тази книга бях писал:

От думите на баща ми изглежда безспорно, че ако би могъл да постигне окончателни и завършени повестувания в желанието от него мащаб, той е виждал трите „Велики легенди“ за Древните дни (Берен и Лутиен, Децата на Хурин и Падането на Гондолин) като достатъчно завършени сами по себе си, за да не изискват познаване на големия сбор от легенди, известен под името „Силмарилион“. От друга страна, както отбелязва баща ми

на същото място, разказът за Децата на Хурин е неразделна част от историята на елфите и хората в Древните дни и се налага голям брой отправки към събития и обстоятелства от това по-голямо повествование.

Ето защо дадох „много кратка обрисовка на Белерианд и неговите народи към края на Древните дни“ и включих „списък на всички имена, срещани в текста, със съвсем лаконични сведения за всекиго“. В тази книга използвах кратката обрисовка от „Децата на Хурин“, като я адаптирах и съкратих още малко, и също така приложих списък на всички имена от текстовете, придружени с обяснителни бележки от най-различен характер. Нито един от тия спомагателни материали не е от съществено значение, те са предназначени само да подпомогнат читателя, ако той пожелае.

Още един проблем, който трябва да спомена, възникна от твърде честите промени на имената. Едно точно и последователно проследяване как се променят имената в текстове от различни дати не би послужило за целите на тази книга. Затова не спазвах твърдо правило в това отношение, а просто в някои случаи разграничавах стари и нови, в други не. Причините за това са различни. В твърде много случаи баща ми е променял дадено име на по-късен или дори много по-късен етап, но не напълно последователно — например, *елфийски* и *елфически*. В такива случаи съм запазил *елфически* като единствена форма, или *Белерианд* вместо по-ранното *Броселианд*; в други случаи съм запазил и двете форми, като например *Тинвелинт*/*Тингол* или *Артанор*/*Дориат*.

И тъй, целта на тази книга е съвсем различна от тази на томове от „История на Средната земя“, от които произхожда. Категорично не е замислена като допълнение към тия толове. Тя е опит да се извлече отделен повествователен елемент от едно огромно творчество с извънредно богатство и сложност; но и самото това повествование, историята на Берен и Лутиен, непрестанно се развива, създава нови връзки, докато се сраства все по-здраво с цялостната история. Решението какво да се включи и какво да отпадне от този необятен

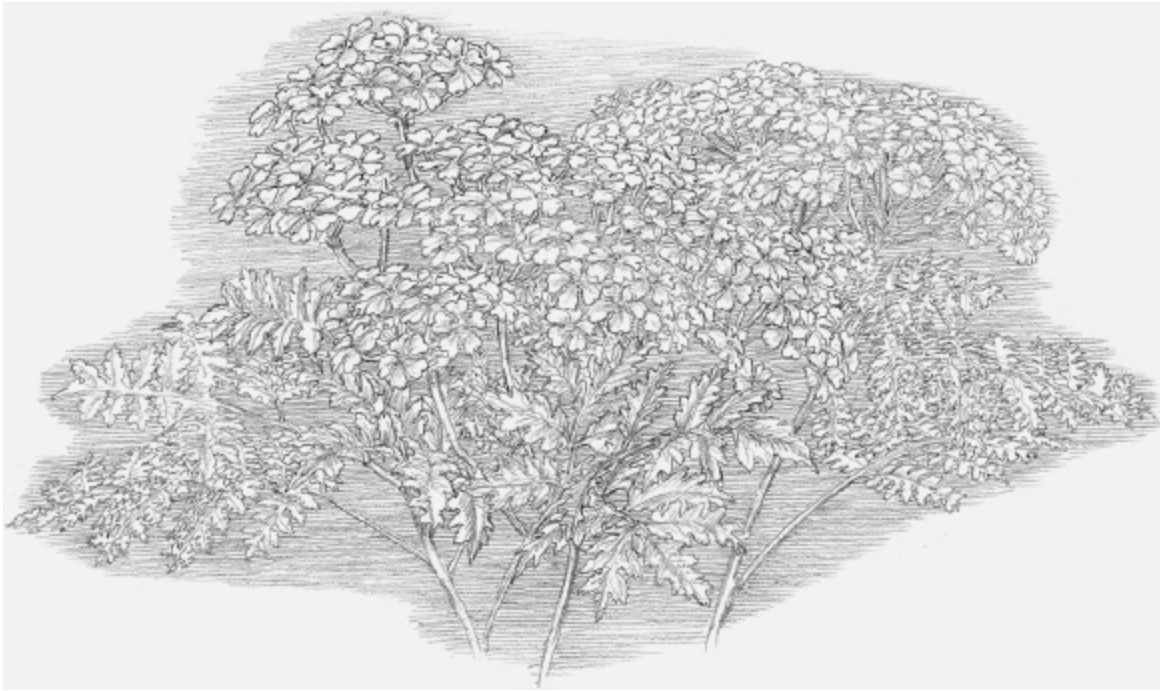
древен свят можеше да бъде само въпрос на лична и често спорна преценка — при подобно начинание не може да има реалистичен „правилен начин“. Като цяло обаче съм съгрешил най-вече в стремежа към яснота и устоявах на желанието да обяснявам, за да не подкопая първоначалните цели и методи на книгата.

На деветдесет и три годишна възраст това е (навярно) последната ми книга в дългата поредица от издания на творбите на моя баща (повечето от тях непубликувани преди) и има малко странен характер. Тази легенда е избрана в негова памет заради дълбоко вкорененото ѝ присъствие в живота му и заради дълбоките му размисли за съюза на Лутиен, която той нарича „най-велика сред Елдарите“, с простосмъртния мъж Берен, за сливането на техните съдби и втория им живот.

Тя е в живота ми много отдавна, защото представлява най-ранният ми действителен спомен за някакъв елемент от история, която са ми разказвали — не просто запаметен образ от сцената на разказа. Разказа ми я баща ми (цялата или на части, но без да чете) някъде в началото на 30-те години.

Елементът от историята, който виждам с взора на спомена, е блясъкът от очите на вълците, докато се появяват един по един в мрачната тъмница на Тху.

В едно писмо до мен, посветено изцяло на майка ми и написано в годината след нейната смърт, която бе и предпоследната от неговия живот, баща ми разказва за непоносимото чувство на загуба и за желанието си да напише Лутиен под нейното име на гроба. В това писмо той се връщаше към произхода на легендата за Берен и Лутиен на една малка горска поляна близо до село Роос, Йоркшир, където тя танцувала, и казваше: „Ала историята се изкриви и аз останах сам, а не мога да умолявам непреклонния Мандос“.

[1] „Изгубени легенди“ е името на оригиналните версии на легендите в „Силмарилион“. ↑

КРИСТОФЪР ТОЛКИН

БЕЛЕЖКИ ЗА ДРЕВНИТЕ ДНИ

Дълбините на времето, до които се простира тази история, са предадени незабравимо в един откъс от „Властелинът на пръстените“. На големия съвет в Ломидол Елронд говори за Последния съюз на елфи и хора в края на Втората епоха, преди повече от три хиляди години:

Подир тези слова Елронд помълча и въздъхна.

— И днес виждам величието на знамената им — каза той. — То ми напомняше славата на Старите времена и

войнството на Белерианд, тъй много велики принцове и пълководци се бяха сбрали. И все пак не тъй много, не тъй прекрасни, както в дните, когато рухна Тангородрим и елфите вярваха, че злото е свършило завинаги, ала не бе тъй.

— И днес виждаш? — неусетно изрече на глас мисълта си смаяният Фродо. — Но аз мислех... — заекна той, докато Елронд се обръщаше към него, — аз мислех, че гибелта на Гил-галад е била в безкрайно далечна епоха.

— Наистина е тъй — тържествено отвърна Елронд. — Ала моите спомени стигат чак до Старите времена. Мой отец бе Еарендил, роден в Гондолин преди разрухата му, а майка ми бе Елвинг, дъщеря на Диор, син на Лутиен Дориатска. Видял съм три епохи в Запада на този свят, много поражения и много безплодни победи.

ЗА МОРГОТ

Моргот, отсетне наречен Черния враг, е по произход, както сам заявява пред доведения пленник Хурин, „Мелкор, пръв и най-могъщ сред Валарите, що съществуваша преди света“. Сега, въплътен трайно във форма гигантска и величава, ала страховита, крал над северозапада на Средната земя, той присъства телесно в своята чудовищна крепост Ангбанд, Железния пъкъл: отдалече се вижда как зловонните черни пушечи, излитащи от върховете на Тангородрим и натрупаните върху Ангбанд планини, оскверняват северното небе. В „Анали на Белерианд“ е казано, че „портите на Моргот били само на сто и петдесет левги от моста на Менегрот — далече, ала все пак прекалено близо“. Тия думи намекуват за моста, водещ към чертозите на елфическия крал Тингол; чертозите се наричат Менегрот, Хилядата пещери.

Ала бидейки въплътен, Моргот се бои. Баща ми пише за него:

„Колкото повече растяло неговото лукавство и колкото повече зло разпращал чрез лъжи и гнусни твари, толкова повече се пилеела мощта му и го обвързвала към земята, та вече ни можел, ни искал да напусне мрачната си крепост“. Затова, когато препуска сам към Ангбанд да призове Моргот на двубой, Върховният крал на Нолдорите Финголфин

се провиква пред портата: „Излез, владетелю на страхливци, да се биеш със собствената си десница! Обитател на мрачни бърлоги, майстор на скверни примки, лъжец и потайник, враг на Боговете и елфите, ела! Желая да видя мерзкото ти лице“. Тогаз (казват) Моргот излязъл. Понеже не можел да отхвърли подобно предизвикателство пред лицето на своите пълководци. Сражавал се с огромния чук Гронд, който при всеки удар издълбавал бездънна яма, и накрая повалил Финголфин на земята; но преди да загине, Финголфин разсякъл грамадния крак на Моргот „и потоци черна, димяща кръв бликнали, та запълнили ямите, що бил издълбал Гронд. А Моргот от онзи ден останал завинаги хром с единия крак“. По същия начин, когато под облика на вълк и прилеп Берен и Лутиен се добират до най-дълбоката зала в Ангбанд, където седи Моргот, Лутиен хвърля над него магия и „изведнъж той рухнал като планинска лавина и с тътен се сгромолясал от трона на пода на пъклената си зала“.

ЗА БЕЛЕРИАНД

Когато броди из гората Ветроклин, носейки на ръце Мери и Пипин, Дървобрад им пее за древните гори в необятната страна Белерианд, унищожена от катаклизмите на Великата битка в края на Древните дни. Великото море нахлува в нея и залива всички земи западно от Сините планини, наричани Еред Луин и Еред Линдон; затова картата към „Силмарилион“ свършва на изток с тази планинска верига, а картата към „Властелинът на пръстените“ свършва на запад също със Сините планини. Крайбрежните земи отвъд тях откъм западните им склонове са единственото останало през Третата епоха от онази страна, наричана Осирианд, Земя на Седемте реки, из която някога е бродил Дървобрад:

*А лете бродех из брестака на Осирианд.
Ах, как блести и пее лятото край Седемте реки
на Осир!
И помислих, че е по-добро.*

Именно през проходите на Сините планини хората навлезли в Белерианд; в тези планини били градовете на джуджетата Ногрод и

Белегост; и пак в Осирианд заживели Берен и Лутиен, когато Мандос им разрешил да се завърнат в Средната земя.

Бродил е Дървобрад и сред огромните борове на платото Дортонион („Земя на боровете“):

*На платото Дортонион, сред борови гори през
зимата качих се.*

*Ах, вятърът как пее, как бели са и черни
клонаците*

през зимата над Ород-на-Тон!

И с песен се надигна гласът ми из небето.

Тази страна по-късно била наречена Таур-ну-Фуин, „Гора под нощта“, когато Моргот я превърнал в „област на ужас и мрачна магия, на скиталчество и отчаяние“.

ЗА ЕЛФИТЕ

Елфите се появили на бял свят в една далечна страна, край езеро, наречено Куивиенен, Вода на Пробудата; и оттам Валарите ги призовали да напуснат Средната земя и през Великото море да стигнат до „Блаженото царство“ Аман в запада на света, земята на Боговете. Онези, които приели призива, били поведени на дълъг поход от Куивиенен през Средната земя; водел ги Ороме Ловеца и те се наричат Елдари, Елфи от Великото пътешествие, Върховни елфи — за разлика от онези, които отхвърлили призива и избрали Средната земя за своя родина и своя съдба.

Но макар и да прекосили Сините планини, не всички Елдари заминали отвъд Морето; онези, които останали в Белерианд, се наричат Синдари, Сиви елфи. Техен върховен крал бил Тингол (което означава Сивоплащ), който властвал от Менегрот, Хилядата пещери в Дориат (Артанор). И не всички Елдари, които пресекли Великото море, останали в страната на Валарите; едни от най-великите сред тях, наречени Нолдори (Владетели на премъдростите), се завърнали в Средната земя и поради туй ги наричат още Изгнаници.

Начело на техния бунт срещу Валарите стоял Феанор, създател на Силмарилите и първороден син на Финве, който повел похода на

Нолдорите от Куивиенен, ала вече бил мъртъв. По думите на баща ми:

Скъпоценните камъни били възжелани от Моргот Врага, който ги откраднал и след като погубил Дърветата, ги взел в Средната земя и ги пазел в голямата си крепост Тангородрим. Пряко волята на Валарите Феанор напуснал Блаженото царство и отишъл в изгнание в Средната земя, водейки със себе си голяма част от своя народ, понеже в гордостта си възнамерявал силом да си върне Камъните от Моргот.

Последвала безнадеждната война на Елдарите и Едаините срещу Тангородрим, в която накрая те били напълно разбити.

Преди да напуснат Валинор, се случило едно страховито събитие, що помрачило историята на Нолдорите в Средната земя. Феанор се обърнал към онези Телери, третия отряд от Великото пътешествие на Елдарите, които сега живеели по бреговете на Аман, и настоял да дадат на Нолдорите най-голямата си гордост, своите кораби, тъй като иначе нямало как да прехвърлят подобно множество до Средната земя. Телерите твърдо отказали.

Тогаз Феанор и неговият народ нападнали Телерите в техния град Алквалонде, тоест Лебедов пристан, и отнели корабите насила. В тази битка, наречена Братоубийството, погинали много Телери. За нея се споменава в „Разказ за Тинувиел“: „злите дела на Гномите в Залива на Лебедите“.

Феанор паднал в битка скоро подир завръщането на Нолдорите в Средната земя, а седмината му синове владеели обширни земи в източната част на Белерианд, между Дортонион (Таур-ну-Фуин) и Сините планини.

Вторият син на Финве бил Финголфин (полубрат на Феанор), приет за върховен владетел на всички Нолдори. Той и синът му Фингон властвали над Хитлум, който се намирал на северозапад от могъщата верига Еред Ветрин, Планините на Сянката. Финголфин загинал в двубой с Моргот. Вторият син на Финголфин, брат на Фингон, бил Тургон, основател и владетел на скрития град Гондолин.

Третият син на Финве, брат на Финголфин и полубрат на Феанор, е наречен в ранните текстове Финрод, по-късно Финарфин. Най-големият син на Финрод/Финарфин носи в ранните текстове името Фелагунд, по-късно Финрод; вдъхновен от величието и хубостта на Менегрот в Дориат, той сътворил подземния град крепост Нарготронд и заради туй го нарекли Фелагунд, „Владетел на пещерите“. Така ранният Фелагунд е идентичен с по-късния Финрод Фелагунд.

Портите на Нарготронд се отваряли към клисурата на река Нарог в Западен Белерианд; но кралството на Финрод се простирало надлъж и нашир — на изток до река Сирион, а на запад до река Нениг, която се вливала в залива Егларест. Ала Финрод бил погубен в тъмниците на Тху Некроманта, наречен по-късно Саурон, и короната на Нарготронд поел Ородрет, вторият син на Финарфин, както е разказано в тази книга.

Другите Финарфинови синове — Ангрод и Егнор, васали на брат си Финрод Фелагунд — живеели в Дортонион, обърнат на север към просторната равнина Ард-гален. Сестрата на Финрод Фелагунд, Галадриел, дълго живяла в Дориат с кралица Мелиан. Мелиан (в ранните текстове носеща името Гвенделинг) била от могъщите духове, наричани Маяри, но приела човешки облик и заживяла с крал Тингол в гората Белерианд; тя била майка на Лутиен и прародителка на Елронд.

През шейсетата година след завръщането на Елдарите свършил дългият мир — огромни пълчища орки връхлетели откъм Ангбанд, ала били напълно разбити и унищожени от Нолдорите. Тая битка била наречена Дагор Аглареб, Славното сражение; но елфическите владетели усетили в нея предупреждение и започнали Обсадата на Ангбанд, която траяла почти четиристотин години.

Обсадата на Ангбанд приключила с ужасяваща ненадейност (макар ударът да бил подготвян отдавна) през една нощ в средата на зимата. Моргот тласнал навън огромни реки от пламък, които се понесли по склоновете на Тангородрим, и просторната степ Ард-гален на север от възвишенията Дортонион се превърнала в обгорена, гола и неплодна пустош, известна насетне с името Анфауглит, което означава Задавящия прах.

Този пагубен щурм бил наречен Дагор Браголах, или Битката на Внезапния пламък. Глаурунг, Бащата на всички дракони, за пръв път излетял от Ангбанд с цялата си мощ; несметни пълчища орки връхлетели на юг; елфическите владетели от Дортонион били изклани

заедно с повечето бойци от народа на Беор. Крал Финголфин и синът му Фингон били отблъснати заедно с войската от Хитлум към крепостта Ейтел Сирион под източния склон на Планините на Сянката. Планините на Сянката преградили пътя на огнените потоци и Хитлум и Дор-ломин останали непокорени.

В годината след Браголах, обзет от ярост и отчаяние, Финголфин препуснал към Ангбанд да предизвика Моргот на двубой.

БЕРЕН И ЛУТИЕН

В едно свое писмо от 16 юли 1964 г. баща ми пише:

Зародишът на опита да напиша свои собствени легенди, подходящи за моите лични езици, бе трагичната история на клетия Кулерво от финския епос „Калевала“. Тя остава като съществена част от легендите за Първата епоха (които се надявам да публикувам под заглавието „Силмарилион“), макар че в „Децата на Хурин“ историята е променена изцяло, освен трагичния край. Втората крачка бе „изцяло измислената“ легенда за „Падането на Гондолин“, написана по време на армейския отпуск по болест през 1917 г., последвана през същата година от първоначалния

вариант на „Разказ за Лутиен Тинувиел и Берен“. Тя бе вдъхновена от една горска поляна, обрасла с бучиниш (несъмнено и с много други растения), близо до село Роос, където служих известно време в местния гарнизон.

Баща ми и майка ми се оженили през март 1916 г., когато той бил на двайсет и четири, а тя на двайсет и седем години. Отначало живеели в село Грейт Хейууд в Стафордшир; но в началото на юни същата година той бил изпратен във Франция да участва в битката при Сом. След като се разболял, бил върнат в Англия в началото на ноември 1916 г., а през пролетта на следващата година получил назначение в Йоркшир.

Този начален вариант от 1917 година на „Разказ за Тинувиел“, както го нарича той, вече не съществува — или по-точно съществува под призрачната форма на текст, написан с молив и заличен почти изцяло; върху него е написал текста, който остава за нас най-ранният вариант. „Разказ за Тинувиел“ е една от основните истории в ранната разработка на бащината ми „митология“, „Книга на изгубените легенди“ — изключително сложна творба, която редактирах в първите два тома на „История на Средната земя“ през 1983–1984 г. Но тъй като настоящата книга е изцяло посветена на развоя на легендата за Берен и Лутиен, ще се спра тук само накратко върху странната обстановка и странните слушатели на „Изгубените легенди“, тъй като сам по себе си „Разказ за Тинувиел“ е почти независим от тази обстановка.

Централно място в „Книга на изгубените легенди“ заема историята на един английски мореплавател от „англосаксонския“ период, наречен Ериол или Елфвине, който, плавайки на запад по океана, стига най-сетне до Самотния остров, Тол Ересеа, където живеят елфите бежанци от Големите земи, по-късно наречени Средната земя (това название не се използва в „Изгубените легенди“). По време на своя престой в Тол Ересеа той научава от тях истинската и древна история на Сътворението, на боговете, на Елфите и на Англия. Тази история носи заглавието „Изгубените легенди на Елфинес“.

Творбата е съхранена в няколко вехти тетрадки, изписани с молив и мастило, и често невероятно трудни за разчитане, макар че след дълги

часове виране в ръкописа с лупа, аз успях преди много години да изясня всички текстове, само с по някоя неразбираема дума тук-там. „Разказ за Тинувиел“ е една от историите, разказани на Ериол от елфите на Самотния остров — в случая от една девойка на име Веане; слушатели на тия разкази са и много човешки деца^[1]. Написана е с остър усет към детайла (впечатляващо качество) и в изключително индивидуален стил, с множество архаични думи и словесни конструкции, напълно различен от по-късните стилове на баща ми, напрегнат, поетичен и понякога изпълнен с дълбока „елфическа тайнственост“. Тук-там се прокрадват и нотки на язвителен хумор в израза (при страховития сблъсък с демоничния вълк Каркарас, докато бяга заедно с Берен от чертозите на Мелко, Тинувиел пита: „Поради що си тъй кисел, Каркарас?“).

Мисля, че вместо да изчакам края на „Разказа“, би било уместно още тук да привлека вниманието към някои аспекти от тази най-ранна версия на легендата, както и да дам кратки обяснения за някои от най-важните имена в повествуването (които могат да бъдат намерени и в Списъка на имената в края на книгата).

„Разказ за Тинувиел“ в своята преработена форма, която за нас е най-ранният вариант, съвсем не е най-ранният текст от „Изгубените легенди“, и някои подробности от други предания хвърлят светлина върху него. Ако говорим само за повествователната структура, някои от тях, като например историята на Турин, не са много далеч от версията в изданието „Силмарилион“; други, особено легендата „Падането на Гондолин“, написана преди всички останали, присъстват в публикуваните творби само в силно съкратен вариант; а трети, най-вече настоящият „Разказ“, са поразително различни в някои отношения.

Фундаментална промяна в еволюцията на легендата за Берен и Тинувиел (Лутуен) е допълнителното вмъкване в нея на историята за Фелагунд от Нарготронд и синовете на Феанор; но също тъй значима в друг аспект е промяната в личността на Берен. Съществен елемент в по-късните версии на легендата е фактът, че Берен е простосмъртен, а Лутуен — безсмъртна елфическа девойка; това обаче го няма в „Изгубените легенди“ — там Берен също е елф. (От бележките на баща ми към други легенди обаче се вижда, че той е бил първоначално човек; очевидно това се отнася и до заличения ръкопис на „Разказ за Тинувиел“.) Елфът Берен е от елфическото племе Нолдоли (по-късно

Нолдори), което в „Изгубените легенди“ (и по-късно) се превежда като „Гноми“ — Берен е Гном. Този превод по-късно се превръща в проблем за баща ми. Той е използвал *Гном* като съвсем друга дума, напълно различна по произход и смисъл от онези гноми, които в днешно време са дребни фигурки, обикновено свързвани с градините. Това друго название *Гном* произхожда от гръцката дума gnome, тоест „мисъл, интелигентност“; в съвременния английски език се среща съвсем рядко и означава „афоризъм, сентенция“.

В черновата на допълнение Е към „Властелинът на пръстените“ той пише:

Понякога (не в тази книга) съм използвал „Гноми“ вместо Нолдори и „Гномски“ вместо Нолдорски. Правех го, защото все пак за някои читатели „Гном“ ще е намек за знание. Върховноелфическото име на това племе, Нолдорите, означава Онези, които знаят; защото още от самото начало Нолдорите са били най-възвишеният от трите Елдарски рода, както с познанията си за съществуващите и отминалите неща в този свят, така и с желанието си да узнаят повече. И все пак те по никакъв начин не приличат на гномите от научните теории или народните приказки; и сега аз изоставих това название като твърде подвеждащо.

(Между другото, бих споменал, че той казва също [в едно писмо от 1954 г.], че много съжالياва, задето е използвал думата „елфи“, която е станала „претоварена с достойни за съжаление тонове“ и „чието преодоляване е непосилно“.)

Това обяснява враждебността, проявена към Берен като елф в стария „Разказ“: „всички елфи от горските дебри смятали Гномите от Дор-ломин за коварни създания, жестоки и безчестни“.

Може да изглежда малко озадачаващо, че думите „фея“, „феи“ често се използват за елфите. Така например, когато става дума за белите пеперуди, които летят из гората, „Тинувиел като фея не им обръщала внимание“; тя самата се нарича „принцеса на феите“; за нея се казва, че „приложила своите умения и магии на фея“. Първо, в „Изгубените легенди“ думата „феи“ е синоним на „елфи“; и в тези истории на няколко пъти се дават сравнения за физическия ръст на хора и елфи. През онзи ранен период идеите на баща ми по тези въпроси са

колебливи, но личи, че той е обмислял нещата да се променят с течение на годините. Така например той пише:

Изпървом людете почти се равнявали с елфите, понеже феите били далеч по-големи, а людете по-дребни, отколкото днес.

Но еволюцията на елфите е силно повлияна от идването на хората:

И колкото людете стават по-многобройни и по-могъщи, толкова повече феите избледняват и стават малки и крехки, прозирни и неуловими, а людете все по-едри, твърди и груби. Накрая човеците, или почти човеците, вече не могат да виждат феите.

Ето защо не бива да се предполага само заради думата, че баща ми си е представял „феите“ от тази легенда като прозирни и безплътни; и разбира се, години по-късно, когато елфите от Третата епоха навлизат в историята на Средната земя, те нямат нищо общо с „феите“ в съвременния смисъл на думата.

По-неясна е думата „блян“. В „Разказ за Тинувиел“ тя често се използва за Мелиан (майката на Лутиен), която идва от Валинор (и е наречена „дъщеря на Боговете“), но също така и за Тевилдо, за когото се казва, че е „зъл блян в зверска форма“. Другаде в „Легендите“ се споменава за „Мъдростта на бляновете и на Елдарите“, за „орки, дракони и зли блянове“, и за „блянове на гори и долини“. Най-забележителен може би е следващият пасаж от „Разказ за идването на Валарите“:

Около тях се носело огромно множество духове на дърветата и горите, на долините, лесовете и планинските

урви, или онези, що пеят на разсъмване из тревите и напяват по мръкнало сред високите жита. Това са Нермир и Тавари, Нандини и Ороси [блянове (?) на ливадите, на горите, долините, планините], блянове, пиксита, лепрони и как ли още не ги наричат, защото броят им е огромен; ала не бива да ги объркваме с Елдарите [Елфите], понеже са родени преди света и са по-стари от най-старите му чеда, и не са от него.

Друга озадачаваща подробност, която се появява не само в „Разказ за Тинувиел“, и за която не намерих нито някакво обяснение, нито поне най-общи указания, се отнася до властта на Валарите над делата на хората и елфите, та дори и над сърцата и умовете им в далечните Големи земи (Средна земя). Ето примери: „Валарите донесли [Хуан] на поляна“, където Берен и Лутиен лежали на земята след бягството си от Ангбанд; и тя казва на баща си: „Само Валарите спасиха [Берен] от люта смърт“. Или пък в разказа за бягството на Лутиен от Дориат, „тя не навлязла в онази мрачна област и като си възвърнала смелостта, продължила напред“, по-късно е променено на „тя не навлязла в онази мрачна област и Валарите вселили нова надежда в сърцето ѝ, тъй че продължила напред“.

Що се отнася до имената, които се появяват в „Разказа“, ще отбележа, че *Артанор* отговаря на по-късния *Дориат*, наричан също *Отвъдните земи*; на север се издигат като преграда *Железните планини*, наричани още *Суровите хълмове*, през които е минал Берен; по-късно те стават *Еред Ветрин*, *Планините на Сянката*. Отвъд планините се простира *Хисиломе* (*Хитлум*), Земята на сянката, наричана също *Дор-ломин*. *Палисор* е страната, където са се събудили елфите.

Валарите често са наричани Богове, а също и *Айнури*. *Мелко* (по-късно *Мелкор*) е великият зъл Валар, наречен *Моргот*, Черния враг, след като похитил Силмарилите. *Мандос* е името на един от Валарите, но и на неговото обиталище. Той е пазителят на Чертозите на мъртвите.

Манве е предводителят на Валарите; Варда, създателка на звездите, е съпруга на Манве и живее с него на върха на Таникветил,

най-високата планина на Арда. Двете дървета са онези велики дървета, чиито цветове давали светлина на Валинор и които били унищожени от Моргот и чудовищния женски паяк Унголиант.

И накрая, тук е мястото да се каже нещо за Силмарилите, заемащи главно място в легендата за Берен и Лутиен: те били сътворени от Феанор, най-великия сред Нолдорите: „Най-могъщ в уменията на словото и на ръцете“; името му означава „Огнен дух“. Тук ще цитирам един откъс от по-късната (1930 г.) творба „Силмарилион“, озаглавен „Куента Нолдоринва“.

По някое време през онези далечни дни Феанор подхванал дълъг и чудодееен труд, в който вплел всичките си познания, сили и най-тънка магия, защото възнамерявал да създаде нещо по-прекрасно от всички дотогавашни творения на Елдарите, та да трае то отвъд края на всичко. Три камъка безценни сътворил и ги нарекъл Силмарили. Жив огън пламтял в тях, сбран от светлика на Двете дървета; сияели те със свое собствено зарево; и никоя смъртна плът не можела да ги докосне, без да бъде съсухрена и изпепелена. Елфите ги ценели над всички други дела на ръцете си, и Манве ги благословил, а Варда рекла: „В тях са заключени съдбините на елфите и на още много други неща“. Безмерна любов пламтяла в сърцето на Феанор към тия творения на десницата негова.

Феанор и седмината му синове дават страховита и пагубна клетва, утвърждаваща тяхното пълно и неотменно право над Силмарилите, откраднати от Моргот.

Разказът на Веане е насочен конкретно към Ериол (Елфвине), който никога не е чувал за Тинувиел, но няма официално встъпление — започва с разказ за Тинвелинт и Гвенделинг (по-късно известни като Тингол и Мелиан). Аз обаче отново ще се обърна към „Куента

Нолдоринва“ за този основен елемент от легендата. В „Разказа“ великолепият Тинвелинт (Тингол) е централна фигура — крал на елфите, който живее в горските дебри на Артанор и властва от своята просторна пещера наред горите. Но кралицата също е много значим персонаж, макар да се появява рядко, и аз ще цитирам тук разказа за нея в „Куента Нолдоринва“.

Там се казва, че по време на Великото пътешествие на елфите от далечния Палисор, където са се събудили, с крайна цел да стигнат до Валинор в далечния Запад отвъд необятния океан

[мнозина елфи] се загубили по дългите мрачни пътища и бродели по горите и планините на света, и нито стигнали до Валинор, нито видели светлината на Двете дървета. Затуй ги нарекли Илкоринди — елфи, що никога не са живели в Кор, града на Елдарите [елфите] в страната на Боговете. Наричат ги още Мрачни елфи и много са техните пръснати племена, много са и езиците им.

Най-прославен сред Мрачните елфи бил Тингол. Поради тази причина той никога не стигнал до Валинор. Мелиан била блян. В градините на [Валара] Лориен живеела и сред целия му прекрасен народ нямало по-хубава от нея, по-мъдра и по-умела във вълшебните и омайни песни. Разказват, че Боговете изоставяли делата си и птиците във Валинор спирали веселата си глъчка, че замлъквали камбаните на Валмар и фонтаните преставали да се леят, когато по здрач Мелиан запявала в градините на Бога на сънищата. Славеите вечно я придружавали и от нея научили песните си. Ала тя обичала гъстите сенки и бродела на дълги пътешествия из Външните земи [Средната земя], и там запълвала тишината на вечерния свят с гласа си и гласовете на своите птици.

Чул Тингол славеите на Мелиан и чар паднал над него, та напуснал своя народ. Открил Мелиан под дърветата, сякаш прекрачил в сън, и дрямка го обзела дълбока, тъй че другите напразно го търсили.

Както разказва Веане, когато Тинвелинт се събудил от своя приказно дълъг сън, „той повече не помислил за своите спътници (а и туй щяло да е напразно, понеже те отдавна били стигнали до Валинор)“ и копнеел единствено да види владетелката на здрача. Тя не била далече, тъй като бдяла над него, докато спял. „Ала друго за тяхната история не знам, о, Ериол, освен че накрая тя станала негова съпруга, защото Тинвелинт и Гвенделинг много дълго били крал и кралица на Изгубените елфи от Артанор, наричан още Отвъдните земи, или поне тъй се разказва тук“.

По-нататък Веане разказва, че кралството на Тинвелинт „било укрито от взора и мислите на Мелко чрез бленовните магии на Гвенделинг, тя изтъкала около пътеките заклинания, та никой освен Елдарите [елфите] да не стъпва лесно по тях, и тъй кралството било защитено от всички заплахи, освен измяната. А чертозите му, макар и изградени в дълбока пещера с огромни размери, били прекрасни и величави. Пещерата се намирала в сърцето на могъщия лес Артанор, най-великата от всички гори, и поток се леел пред дверите му, но никой не можел да мине през тая порта, освен потока, а над него се извисявал мост, тесен и добре охраняван“.

Тук Веане възкликва: „Чуй сега, ще ти разкажа що се е случило в чертозите на Тинвелинт“; и това изглежда моментът, в който можем да кажем, че започва самият разказ.

[1] В първоначалния вариант на „Книга на изгубените легенди“ действието се развива в Дома на изгубените игри, където попадат децата, когато заспят. — Б.пр. ↑

РАЗКАЗ ЗА ТИНУВИЕЛ

Две чедѐ имал тогава Тинвелинт — Даирон и Тинувиел — и Тинувиел била най-красива сред всички девойки на Потайните елфи, защото майка ѝ била блян, дъщеря на Боговете; а Даирон бил строен и весел момък, и най-много обичал да свири с тръстикова флейта или друг горски инструмент, и днес го споменават сред тримата най-вълшебни свирачи на елфите, а другите са Тинфанг Уорбъл и Иваре, който свири край морето.

Обичали още Даирон и Тинувиел да пътуват далеч от пещерния чертог на баща си Тинвелинт и дълго да бродят заедно сред дърветата. Там Даирон често сядал на някоя могила или дървесен корен и свирел,

а Тинувиел танцувала под звуците на неговата музика, и тогаз тя била по-прелестна, отколкото Гвенделинг, по-вълшебна от Тинфанг Уорбъл под луната, и нийде не бил виждан тъй дивен танец, освен в розовите градини на Валинор, където Неса танцува из ливадите с невехнеща зеленина.

Дори и нощем, когато още греела бледа луна, те си играели и танцували без страх, както бих се бояла аз, защото властта на Тинвелинт и Гвенделинг отпъжда злото от горите и Мелко все още не ги безпокоял, а людето обитавали далеч отвъд хълмовете.

А мястото, което най-много обичали, било сенчесто и растели там брястове и букове, ала не много високи, имало и кестенови дървета с бели цветове, но земята била влажна и под дърветата избуявал мъглив гъсталак от бучиниш. Веднъж през юни те играели там, а белите цветчета на бучиниша обгръщали като облак дървесните стволоче, и там Тинувиел танцувала, додето падала късна вечер и излитали рояци бели пеперуди. Тинувиел като фея не им обръщала внимание, макар че не обичала буболечки, а никой от Елдарите не докосвал паяк заради Унгвелианте — ала сега белите пеперуди пърхали около главата ѝ и Даирон свирел вълшебна мелодия, когато внезапно се случило нещо странно.

Никога не съм чувала как Берен е стигнал дотам през хълмовете; ала той бил по-храбър от мнозина, както ще чуеш, и може би само обичта към скитането го водела през ужасите на Железните планини, додето стигнал в Отвъдните земи.

А Берен бил Гном, син на Егнор горянина, който ловувал из мрачните места в северната част на Хисиломе. Боязън и подозрителност имало между Елдарите и онези техни сродници, що познавали горчивия вкус на робството при Мелко, и в туй се въздавала мъст за злите дела на Гномите в Лебедовия пристан. А лъжите на Мелко били плъзнали сред народа на Берен, та всички мислели зли неща за Потайните елфи, ала сега той видял Тинувиел да танцува в сумрака, и била тя в сребристороперлена премяна, а белите ѝ боси нозе искрели сред стъблата на бучиниша. Тогава Берен не се запитал дали туй е Валар, или елф, или чедо човешко, а се промъкнал по-близо да я разгледа; и се подпрял на един млад бряст, израснал върху малка могила, за да погледне надолу към полянката, където танцувала тя, понеже вълшебството го лишило от сили. Тъй стройна била тя и тъй

прекрасна, че той безразсъдно стоял на открито, за да я съзерцава, а в този момент пълната луна грейнала ярко през клоните и Даирон зърнал лицето на Берен. Веднага разбрал, че не е от техния род, а всички елфи от горските дебри смятали Гномите от Дор-ломин за коварни създания, жестоки и безчестни, затуй Даирон изтървал флейтата си и с вик „Бягай, бягай, о, Тинувиел, враг броди из тая гора“, бързо изчезнал между дърветата. Смаяната Тинувиел не го последвала веднага, понеже изпървом не разбрала словата му, и като знаела, че не може да тича или да скача тъй пъргаво като брат си, свила се изведнъж сред белите цветове на бучиниша и се спотаила под един много висок храст с широко разперени листа; и в белите си одежди изглеждала там като лунен проблясък, блещукащ между листата.

Натъжил се тогаз Берен, понеже бил самотен и наскърбен от тяхната боязън, и дирил Тинувиел навсякъде, мислейки, че не е избягала. Тъй ненадейно докоснал крехката ѝ ръка между листата; с вик отскочила тя от него и стремглаво побягнала из сумрака, стрелкала се и лъкатушела в лунните лъчи, както умеят само Елдарите, мяркайки се за миг сред дървесните стволове и високите стъбла на бучиниша. Нежното докосване на ръката ѝ разпалило още по-силно копнежа на Берен да я открие, и той я последвал бързо, ала не бил достатъчно бърз, защото накрая тя му се изплъзнала и стигнала до чертозите на баща си, обзета от страх; и много дни подир туй не танцувала сама из гората.

Велика скръб било това за Берен, който останал по тия места с надеждата да види пак танца на прелестната елфическа дева, и много дни се скитал да дири Тинувиел из гората, що сега била самотна и запустяла. Търсел я привечер и на разсъмване, ала с най-много надежда, когато греела ярка луна. Най-сетне една нощ зърнал проблясък в далечината, и гледай ти, тя танцувала сама на малка тревиста могила, а Даирон не бил до нея. Много често идвала тя там подир това, пеела и танцувала сам-самичка, а понякога Даирон бил наблизо, и тогава Берен гледал от най-далечния край на поляната, друг път го нямало и Берен се прокрадвал по-близо. Всъщност Тинувиел отдавна знаела за идването му, но се преструвала, че е в неведение, а страхът ѝ отдавна бил отлетял, понеже виждала скръбния копнеж по лицето му, огряно от лунната светлина; и тя разбрала, че е добър по душа и влюбен в нейните дивни танци.

Тогава Берен почнал тайно да проследява Тинувиел през горите чак до входа на пещерата и началото на моста, а когато изчезвала, той се провиквал тихичко над потока „Тинувиел“, понеже бил дочул това име от устните на Даирон; и макар че не знаел, Тинувиел често го чувала от сенките на огромната порта и тихо се смеела или се усмихвала. Най-сетне един ден, докато тя танцувала сама, той пристъпил по-смело напред и рекъл:

— Тинувиел, научи ме да танцувам.

— Кой си ти? — попитала тя.

— Берен. Роден съм отвъд Суровите хълмове.

— Щом искаш да танцуваш, следвай ме — рекла девойката и затанцувала пред Берен, все по-навътре и по-навътре в гората, ала не толкоз бързо, че да не може да я последва, и сегиз-тогиз се озъртала да го види как се препъва, смеела се и казвала:

— Танцувай, Берен, танцувай! Както танцуват отвъд Суровите хълмове!

Тъй стигнали по заобиколни пътеки до чертога на Тинвелинт и Тинувиел подканила Берен отвъд потока, и той я последвал изумен надолу през пещерата към дълбоките зали на нейния дом.

Когато обаче се озовал пред краля, Берен се слисал, а щом видял величавата кралица Гвенделинг обзело го страхопочитание, и затуй когато кралят попитал:

— Кой си ти, та нахълтваш неканен в моите чертози? — той не намерил какво да каже.

Тогаз Тинувиел отговорила вместо него и рекла:

— Това, татко мой, е Берен, скитник отвъд хълмовете, и той желае да се научи да танцува както умеят елфите от Артанор.

И тя се засмяла, но кралят се навъсил, щом чул откъде идва Берен, и казал:

— Задръж си лекомислените слова, дете мое, и кажи дали този див елф от сенките се е опитал да ти причини някакво зло?

— Не, татко — рекла тя, — и мисля, че в сърцето му няма и капка зло, затуй не бъди груб с него, освен ако искаш да видиш щерка си Тинувиел да плаче, понеже той се възхищава на танца ми тъй, както никой друг, когото познавам.

Изрекъл тогава Тинвелинт:

— О, Берен, сине на Нолдолите, що ще желаеш от горските елфи, преди да се завърнеш там, откъдето дойде?

Тъй голямо било радостното смайване на Берен, когато Тинувиел отговорила така на баща си, че смелостта му се върнала, а приключенският му дух, който го бил довел от Хисиломе през Железните планини, пак се събудил, и като погледнал смело Тинвелинт, той отвърнал:

— О, кралю, искам дъщеря ти Тинувиел, защото тя е най-красивата и най-нежната от всички девойки, що съм виждал или сънувал.

Тогаз настанало мълчание в залата, само Даирон се засмял, и всички, които чули, били изумени, но Тинувиел навела очи, а кралят, като се взрял в грубата и недодялана външност на Берен, също избухнал в смях, при което Берен се изчервил от срам и сърцето на Тинувиел се свило заради него.

— Как! Да се ожениш за моята Тинувиел, най-красива сред девойките на света, и да станеш принц на горските елфи — туй навярно е дребна молба за един чужденец — възкликнал Тинвелинт. — За щастие мога с право да поискам нещо дребно в замяна. Нищо особено, просто знак за твоята почит. Донеси ми Силмарил от короната на Мелко, и в същия ден Тинувиел ще се омъжи за теб.

Тогава всички в двореца разбрали, че от жалост към Гнома кралят приема словата му като глупава шега, и се усмихнали, понеже славата на Силмарилите на Феанор вече се разнасяла по целия свят и Нолдолите разказвали легенди за тях, и мнозина бегълци от Ангаманди ги били виждали да пламтят върху желязната корона на Мелко. Никога не слизала от главата му тази корона и той ценял безценните камъни като очите си, и никой в света, нито блян, нито елф или човек не можел да се надява някога да ги докосне и да оцелее. Знаел това Берен и се догаждал за смисъла на присмехулните им усмивки, та пламнал от гняв и се провикнал:

— Не, туй е твърде дребен дар за бащата на толкова нежна невеста. Странни все пак ми се струват обичаите на горските елфи, досущ като грубите закони на рода човешки, щом ти сам назоваваш подаръка, без да ти е предложен, ала чуй! Аз, Берен, ловец от Нолдолите, ще изпълня твоето дребно желание — и с тия слова изтичал

навън от залата, докато всички стояли замръзнали от удивление; но Тинувиел изведнъж заплакала.

— Зло дело беше, о, татко — извикала тя, — да го пратиш на смърт с неуместната си шега — защото сега ми се чини, че подлуден от твоето презрение, той ще се опита да стори каквото му рече, и Мелко ще го погуби, и вече никой няма да гледа с такава любов моите танци.

Рекъл тогава кралят:

— Не ще е първият Гном, погубен от Мелко за далеч по-малки неща. Има късмет, че не лежи тук, окован в тежки заклинания заради нахлуването в чертога ми и нахалните си слова.

Но Гвенделинг не изрекла нищо и не сгълчала Тинувиел, нито я попитала как тъй внезапно риде заради този непознат скитник.

Берен обаче напуснал чертозите на Тинвелинт и тласкан от гнева си, вървял през гората, докато наближил ниските хълмове и пустинните земи, които предупреждавали за близостта на мрачните Железни планини. Едва тогава усетил умора и забавил крачка, а подир туй започнали най-тежките изпитания. Дълбоко отчаяние изпълвало нощите му и не виждал дори лъч надежда в своето начинание, защото надежда наистина нямало, ала той продължил през Железните планини, додето наближил ужасните владения на Мелко и там го посрещнали най-големите страхове. Много отровни змии имало по онези места, вълци върлували и още по-страшни били бродещите банди гоблини и орки — гнусни изчадия на Мелко, що скитали надалеч да вършат зли дела, впримчвали и улавяли зверове, люде и елфи, и ги отмъквали при господаря си.

Много пъти Берен едва се изплъзвал от орките, а веднъж се спасил от челюстите на грамаден вълк след тежка битка, в която бил въоръжен само с клон от ясеново дърво, и други заплахи и изпитания срещал всеки ден в скитанията си към Ангаманди. Глад и жажда го мъчели често, и неведнъж бил готов да поеме назад, ако това не било почти толкова опасно, колкото и да продължи. Но молбата на Тинувиел към Тинвелинт кънтяла в сърцето му, а понякога нощем сърцето му сякаш я дочувало да риде тихо за него в далечните дъбрави на своя дом; и наистина било така.

Един ден измъчен от глад, той се разровил из изоставен бивак на орки да дири остатъци от храна, но неколцина от тях се върнали ненадейно, пленили го и го измъчвали, ала не го убили, понеже

предводителят им, като го видял тъй силен, макар и изнурен от изпитанията, решил, че Мелко навярно ще е доволен, ако му го доведат, и може да го прати на тежък труд в своите мини или ковачници. Тъй отмъкнали Берен пред Мелко, и все пак той съхранявал храброст в сърцето си, защото в бащиния му род вярвали, че властта на Мелко не ще е навеки, че Валарите ще се вслушат най-сетне в сълзите на Нолдолите, ще се вдигнат на рат, за да оковат Мелко, после пак ще отворят Валинор за уморените елфи и радост велика ще обгърне отново Земята.

Мелко обаче, щом го зърнал, се разгневил и попитал как тъй един Гном, негов роб по рождение, се е осмелил да броди из горите без разрешение, но Берен отвърнал, че не е бежанец, а идва от рода на онези Гноми, които живеели в Ариадор и често се срещали там с човешките племена. Тогава Мелко се разгневил още повече, понеже вечно дирел как да унищожи приятелството и близостта между елфи и люде, и решил, че явно е заловил някой, що крои дълбоки коварства срещу неговото господство, заслужаващ мъченията на Балрозите. Но Берен, виждайки заплахата, отговорил:

— Не мисли, о, всемогъщи Айну Мелко, Господарю на света, че това може да бъде истина, защото ако беше така, нима щях да съм тук сам и безпомощен. Никога не е дружил с човешкия род Берен, син на Егнор, а напротив, отвратен от нашествието на людете по онези земи, той напусна Ариадор. Много дивни разкази съм чувал някога от баща си за славата и величието ти, затова, макар и да не съм бежанец, не желая нищо повече от това да ти служа доколкото ми позволяват силите.

И подир туй Берен казал, че е прославен майстор на капани за дребни животни и птици и че увлечен в тези си занимания, се изгубил из хълмовете, където подир дълго лутане достигнал непознати земи, и дори ако орките не го били пленили, всъщност не би имал на що да се надява, освен да застане пред величието на Айну Мелко и да го помоли за някаква скромна служба — например като доставчик на месо за трапезата му.

Навярно Валарите са вдъхновили тази негова реч или може би състрадателната Гвенделинг го била омагьосала да владее лукави слова, защото това наистина му спасило живота, и Мелко, като огледал мощната му снага, повярвал и склонил да го приеме за слуга в кухнята

си. Сладко било открай време ласкателството за този Айнур, и въпреки цялата си бездънна мъдрост, неведнъж се подлъгвал по лъжите на онези, които презирал, стига да бъдели обгърнати в сладки хвалебствени думи; затуй сега повелил на Берен да стане роб на Тевилдо, Принца на котките. А Тевилдо бил могъщ котарак — най-могъщият от всички — и обладан от зъл дух, както твърдят някои, и все вървял по петите на Мелко; и всички котки били подчинени нему като ловци и доставчици на месо за трапезата на Мелко и за честите му пиршества. Затуй все още има омраза между елфите и всички котки, дори и днес, когато Мелко вече не властва и никой не се бои от зверовете му.

Когато прочее отвели Берен в залите на Тевилдо, а те не били много далече от мястото на Мелковия трон, той много се изплашил, защото не бил очаквал такъв обрат, а тези зали били зле осветени и изпълнени с ръмжене и чудовищно мъркане в мрака.

Навсякъде около него блещукали котешки очи като зелени, червени или жълти лампи, там седели васалите на Тевилдо, мятайки и размахвайки красивите си опашки, но самият Тевилдо седял начело и бил могъщ котарак, черен като въглен и страховит на вид. Очите му били дълги, скосени и много тесни, и излъчвали червен и зелен блясък, а дългите му сиви мустаци били яки и остри като игли. Мъркането му било като тътен на барабани и ръмженето му като гръмотевица, а когато крещял от гняв, кръвта застивала в жилите, та по-дребните зверове и птици замръзвали като камък и нерядко падали безжизнени от самия звук. Щом зърнал Берен, Тевилдо присвил очи дотолкоз, че изглеждали съвсем затворени, и рекъл:

— Надушвам куче — и от този момент намразил Берен.

А Берен наистина бил любител на кучета в своя горски дом.

— Как дръзвате — рекъл Тевилдо — да ми доведете подобно създание, освен може би като месо за трапезата?

Но онези, които довели Берен, отвърнали:

— Не, Мелко е повелил този нещастен елф да преживее живота си като ловец на зверове и птици, подчинен на Тевилдо.

Гневно изскърцал със зъби Тевилдо и казал:

— Значи сънен е бил господарят ми или другаде са блуждаели мислите му, понеже как според вас ще помогне Елдарско чедо на Принца на котките и неговите васали в лова на птици и зверове —

както преди ми бяхте довели някакъв тромав човек, а няма нито сред елфите, нито сред хората такъв, дето да ни надбяга в преследването.

Все пак той подложил Берен на изпитание и му заръчал да хване три мишки, „понеже залата ми гъмжи от тях“, рекъл той. Всъщност туй не било истина, както можем да се досетим, но имало няколко мишки — много диви, зли и омагьосани, що дръзвали да живеят там из тъмните дупки, но те били по-едри от плъхове и много свирепи, и Тевилдо ги ловял за собствено забавление и не позволявал техният брой да намалява.

Три дни ги гонил Берен, ала понеже нямал от какво да направи капан (а той наистина не излъгал Мелко, като казал, че е майстор на тия умения), ловувал напразно, без да получи за труда си нещо повече от ухапвания по пръстите. Гняв и презрение обзели тогава Тевилдо, ала поради повелята на Мелко той и васалите му не посмели да сторят зло на Берен, само го драскали от време на време. Тежки обаче били подир туй дните му в леговището на Тевилдо. Направили го слуга в кухнята и дните му минавали мъчително в миене на подове и съдове, чистене на маси, цепене на дърва и носене на вода. Често го пращали да върти шишовете, на които се печали птици и тлъсти мишки за котките, ала рядко получавал храна или време за сън, та станал грозен, замаян и чорлав, и често му се искало никога да не бил напускал Хисиломе и да не бил зървал лика на Тинувиел.

А прекрасната девойка дълго плакала, след като Берен си тръгнал, и повече не танцувала из гората, а Даирон се ядосвал и не можел да я разбере, но тя била обикнала лицето на Берен, надничащо между клоните, и тропота на нозете му, докато я гонел през дебрите; и копнеела пак да чуе гласа му, що печално зовял: „Тинувиел, Тинувиел“ през потока пред бащините й двери, и вече не искала да танцува, щом Берен бил избягал към злите чертози на Мелко и може би вече лежал мъртъв. Тъй горчива станала тази мисъл накрая, че нежната девойка отишла при майка си, защото пред баща си не смеела да застане, та да не я види как плаче.

— О, Гвенделинг, майко моя — рекла тя, — разкрий ми с магията си, ако можеш, как е Берен. Всичко ли е наред при него?

— Не — отвърнала Гвенделинг. — Жив е наистина, ала в зъл плен и надеждата е мъртва в сърцето му, защото чуй, той е роб на Тевилдо, Принца на котките.

— Тогава — каза Тинувиел — трябва да отида и да му помогна, понеже не знам кой друг би го сторил.

Гвенделинг не се засмяла, защото в много житейски дела била мъдра и прозорлива, но и в безумен сън не можело да се помисли, че някой елф, камо ли пък девойка и кралска дъщеря, ще иде безразсъдно в чертозите на Мелко, дори и в онези по-ранни дни преди Битката на сълзите, когато властта на Мелко още не била толкова велика и той прикривал своите замисли и разпръсквал мрежата си от лъжи. Затова Гвенделинг благо я помолила да не изрича такова безумство; но Тинувиел отговорила:

— Тогава ти трябва да помолиш баща ми за помощ, та да прати бойци в Ангаманди и да поиска от Айну Мелко свободата на Берен.

Така и сторила Гвенделинг от любов към дъщеря си, а Тинвелинт тъй люто се разгневил, че Тинувиел стократно съжалила, задето изрекла желанието си. И Тинвелинт ѝ повелил да не говори и да не мисли повече за Берен, и се заклел, че ще го погуби, ако отново прекрачи в тия чертози. Замислила се тогаз Тинувиел що може да стори, отишла при Даирон и го помолила да ѝ помогне или дори да тръгне с нея към Ангаманди; и той бил готов да я послуша, но не обичал Берен, и рекъл:

— Поради що да тръгна към най-страшната заплаха на света заради някакъв си бродещ Гном от горите? Няма в мен обич към него, защото той съсипа нашите дружни игри, нашата музика и нашите танци.

И не само туй, но и разказал на краля какво поискала от него Тинувиел — не със зъл умисъл, а защото се боял да не би в лудостта на сърцето си Тинувиел да тръгне срещу смъртта си.

Щом чул това, Тинвелинт извикал Тинувиел и казал:

— Поради що, дъще моя, не прогониш това безумие и не се постараш да послушаш моята воля?

Но Тинувиел не отговорила и кралят ѝ наредил да обещае, че нито ще мисли повече за Берен, нито ще се опитва безумно да го последва в злите земи, било то сама или като изкуши някого от народа си да я придружи. Тинувиел обаче отвърнала, че първото няма да обещае, а второто само отчасти, защото няма да изкуши никого от народа на горските дебри да тръгне с нея.

Тогава баща ѝ силно се разгневил, а под гнева му се криели смайване и боязън, защото обичал Тинувиел; но ето какъв план измислил, понеже не можел да затвори дъщеря си завинаги в пещерите, където прониквала само мътна и трепкаща светлина. Точно над портата на пещерния му чертог имало стръмен склон към реката, обрасъл с мощни букове; и един от тях носел името Хирилорн, Кралица на дърветата, защото бил много могъщ и тъй ниско разклонен, сякаш три дънера излизали заедно от земята и те били еднакви по размер, заоблени и прави, а сивата им кора била гладка като коприна, без клон или вейка до много голяма височина.

Заръчал Тинвелинт да построят нависоко в това чудно дърво, докъдето стигали най-дългите стълби, малка дървена къща, и тя била над първите клони, нежно забулена сред листата. Три ъгъла имала тази къща, и три прозореца на всяка стена, и всеки ъгъл се опирал в едно от стъблата на Хирилорн. Там заръчал Тинвелинт на Тинувиел да живее, докато не се съгласи да бъде разумна, и когато тя се изкачила по високите борови стълби, свалили ги долу и вече нямало начин да слезе отново. Осигурили ѝ всичко необходимо, слугите се качвали по стълбите да ѝ носят храна или каквото пожелае, а после пак слизали и сваляли стълбите, а кралят заплашил със смъртна казън всеки, който остави стълба, подпряна на дървото, или пък се опита да я сложи тайно там през нощта. Затова поставили стража в подножието на дървото, а Даирон често ходел натам и тъгувал, че е предизвикал всичко това, защото бил самотен без Тинувиел; но Тинувиел изпървом много се радвала на къщата си сред листата и надничала през прозорчето, докато Даирон свирел долу най-нежните си мелодии.

Ала една вечер Валарите пратили на Тинувиел сън за Берен и сърцето ѝ казало: „Нека отида да търся него, когото всички други забравиха“; и като се събудила, луната сияела през дърветата и тя се замислила много дълбоко как да избяга. Като щерка на Гвенделинг, Тинувиел не била в неведение за магиите и заклинанията, както би си помислил някой, и след много размисли тя си скроила план. На другия ден помолила онези, които идвали при нея, да ѝ донесат от най-чистата вода на потока долу, „но тая вода, рекла тя, трябва да се налее в полунощ в сребърна купа и да се донесе в ръката ми, без да бъде изречена нито дума“, а след това поискала да ѝ донесат вино, „но то, рекла тя, трябва да се донесе тук в златен съсъд по пладне, а който го

носи, трябва да пее, докато идва“, и те изпълнили молбата ѝ, ала не казали на Тинвелинт.

Тогава рекла Тинувиел:

— Идете сега при майка ми и ѝ кажете, че дъщеря ѝ желае чекрък, за да запълва дългите часове — а на Даирон тайно се примилила да ѝ направи малък тъкачен стан и той го изработил направо горе, в дървесната къщичка на Тинувиел.

— Но какво ще предеш и какво ще тъчеш? — попитал той; а Тинувиел отговорила:

— Магии и заклинания — но Даирон не знаел нейния план и не казал нито на краля, нито на Гвенделинг.

А когато останала сама, Тинувиел взела виното и водата, и като пеела мощна вълшебна песен, смесила ги заедно, и докато били в златния съсъд, запяла песен за растеж, а като ги преляла в купата от сребро, запяла друга песен и вплела в тази песен имената на най-високите и най-дългите неща на Земята: брадите на Индравангите, опашката на Каркарас, тялото на Глорунд, стъблото на Хирилорн и меча на Нан, не забравила и веригата Ангаину, изкована от Ауле и Тулкас, нито шията на Гилим великана, а накрая и най-задълго възпяла косите на морската владетелка Уинен, що се разстилат из всички води по света. После обляла главата си със сместа от вода и вино, и при това запяла трета песен, песен за непробуден сън, и косата на Тинувиел, която била тъмна и по-нежна от най-изящните нишки на здрача, изведнъж започнала да расте много бързо, и подир дванайсет часа почти изпълнила малката стая, и тогава доволната Тинувиел си легнала да почива; а когато се събудила, стаята сякаш била изпълнена с черна мъгла и тя лежала дълбоко скрита под нея — и гледай ти! — косата ѝ провисвала през прозорците и се веела около дървесния дънер в ранното утро. Подир дълго дирене тя намерила малката си ножичка и отрязала израслите кичури съвсем близо до главата си, и след това косата ѝ израснала само до предишната дължина.

Тогава започнал трудът на Тинувиел, и макар да работела с пъргавината на древните елфи, дълго било преденето, и още по-дълго тъкането, и когато някой идвал да я поздрави отдолу, тя му заръчвала да си върви с думите: „В леглото съм и желая само да спя“, а Даирон бил изумен, защото често я викал отдолу, но тя не отговаряла.

От тази облачна коса Тинувиел изтъкала рокля от мъглив сумрак, напоена с дрямка, по-вълшебна дори от онази, с която танцувала майка ѝ в отминали времена, и с нея покрила искрящо белите си одежди, и вълшебна дрямка изпълвала въздуха около нея; а от каквото останало, тя изплела здраво въже и го завързала за дървесния дънер в къщата си, и тогава трудът бил завършен и тя погледнала през прозореца на запад към реката. Вече слънчевите лъчи гаснели сред дърветата и докато здрач изпълвал гората, тя подхванала много нежна и тиха песен, и както пеела, метнала дългата си коса през прозореца, тъй че сънната ѝ мъгла докоснала главите и лицата на пазачите долу, а те, слушайки нейния глас, изведнъж потънали в непробуден сън. Тогава Тинувиел, облечена в сумрачното си одеяние, се плъзнала пъргаво като катеричка по въжето от коса, изтичала с танц към моста и преди стражите там да извикат, тя вече танцувала между тях; и щом ги докоснал ръбът на нейната черна дреха, те заспали, а Тинувиел побягнала надалеч с цялата бързина на танцуващите си нозе.

Когато вестта за бягството на Тинувиел стигнала до ушите на Тинвелинт, велик гняв и велика скръб го обзели, в чертога настанал смут, а потерята огласила всички гори наоколо, но Тинувиел вече била далече и приближавала мрачните възвишения, където започват Планините на нощта; и разказват, че Даирон я последвал, но се изгубил напълно и вече никога не се завърнал в Елфодом, а завил към Палисор и там свири до днес изящни вълшебни мелодии, печални и самотни из горите на юга.

Ала не подир дълго, както Тинувиел вървяла напред, ненадейно я обзел ужас от мисълта на какво се е осмелила и какво я чака тепърва; тогава поела за малко назад, заплакала и жадувала Даирон да е с нея, и казват, че той наистина не бил далеч, но се скитал изгубен сред огромните борове в Гората на нощта, където по-късно Турин убил Белег по погрешка.

Тинувиел вече приближавала тия места, но не навлязла в онази мрачна област, а като си възвърнала смелостта, продължила напред, и поради мощната магия на самото ѝ същество, както и заради заклинанието за чудо и сън, що се носело около нея, не я нападали онези заплахи, които бил срещал Берен; ала дълго, зло и изнурително за девойка било това пътуване.

Тук е мястото да се каже, че в онези дни Тевилдо имал само една тревога в света, и това бил родът на Кучетата. Всъщност много от тях не били нито приятели, нито врагове на Котките, защото се подчинявали на Мелко и били също тъй жестоки и диви, както всички негови зверове; от най-жестоките и най-дивите между тях той отглеждал расата на вълците, и те наистина му били много скъпи. Та нали грамадният сив вълк Каркарас Мечозъб, баща на вълците, охранявал отдавна портите на Ангаманди през онези дни? Немалко обаче били и онези, що не скланяли глави пред Мелко, нито живеели изцяло в страх от него, а се заселвали или в жилищата на хората да ги пазят от много злини, които иначе биха ги сполетели, или бродели из горите на Хисиломе, или прехвърляйки планинските местности, стигали понякога чак до Артанор и земите на юг отвъд него.

Случело ли се някое от тях да види Тевилдо или негов васал или поданик, наставал страховит лай и почвало бясно преследване, и макар рядко да загивала котка поради уменията им да се катерят и укриват, както и заради защитната сила на Мелко, помежду им царувала жестока вражда и някои от тия кучета всявали ужас сред котките. Тевилдо обаче не се страхувал от никого, защото не отстъпвал по сила на нито едно от тях, а освен туй бил по-пъргав и бърз от всички, освен от Хуан, Предводителя на кучетата. Тъй бърз бил Хуан, че веднъж отскубнал кичур козина от Тевилдо, и макар че Тевилдо му се отплатил с драскотина от грамадните си нокти, все пак гордостта на Принца на котките била накърнена и той жадувал да стори голямо зло на Хуан от рода на Кучетата.

Поради туй било велико щастие за Тинувиел да срещне Хуан в гората, макар че в началото се уплашила до смърт и избягала. Но Хуан я догонил с два скока и като заговорил кротко и гърлено на езика на Изгубените елфи, помолил я да не се страхува.

— Ала как тъй — рекъл той — виждам прекрасна елфическа дева да броди сама, толкоз близо до местата, где обитава Айнуърът на злото? Не знаеш ли, малка моя, че туй са много лоши места за идване дори с придружител, а на самотните носят смърт?

— Знам това — отвърнала тя — и не съм тук от обич към пътешествията, а единствено за да търся Берен.

— Какво знаеш тогава за него — рекъл Хуан, — ако наистина имаш предвид Берен, син на елфическия ловец Егнор бо-Римион, мой

приятел от най-древни дни?

— Не, дори не знам дали моят Берен е твой приятел, защото търся само Берен, що дойде иззад Суровите хълмове и с когото се запознах в гората край бащиния ми дом. Сега той изчезна и майка ми Гвенделинг казва, че е слуга в жестокия дом на Тевилдо, Принц на котките; и дали туй е вярно, или го е сполетяло нещо още по-лошо — не знам, и отивам да разбера, макар че нямам план.

— Тогава аз ще ти предложа план — казал Хуан, — но трябва да ми се довериш, защото аз съм Хуан от рода на Кучетата, главен враг на Тевилдо. Почини си сега до мен в сенките на дървото, а аз ще размишлявам дълбоко.

Послушала го Тинувиел и наистина дълго спала, докато Хуан бдял над нея, защото била много изморена. Но като се пробудила подир известно време, рекла:

— Гледай ти колко време е минало! Хайде, Хуан, кажи ми за какво мислиш?

А Хуан отвърнал:

— Мрачно и трудно е това начинание, и не ми хрумва друго, освен едно. Ако имаш храброст, промъкни се още сега до обиталището на този Принц, докато слънцето е нависоко, а Тевилдо и повечето от неговите васали дремят на терасите пред портата му. Открий там както можеш дали Берен е наистина вътре, както е рекла майка ти. Аз пък ще се спотайвам в гората наблизо и независимо дали Берен е там или не, за мен ще е радост велика, а за теб помощ в твоето дирене, ако минавайки пред Тевилдо, му споменеш, че си видяла Хуан от рода на Кучетата да лежи болен в гората. Недей да го упътваш насам, а гледай, ако можеш, сама да го доведеш. Тогава ще видиш какво съм замислил за теб и за Тевилдо. Струва ми се, че ако му занесеш такава вест, Тевилдо не ще те посрещне със зло в чертога си, нито пък ще се помъчи да те задържи там.

Тъй възнамерявал Хуан да нарани Тевилдо, а ако може, дори да го погуби и да помогне на Берен, за когото се догаждал, че всъщност е онзи Берен, син на Егнор, когото обичали кучетата от Хисиломе. Щом чул името на Гвенделинг и разбрал, че тази девойка е принцеса на горските феи, той възжелал да ѝ помогне и сърцето му омекнало от нейната прелест.

Тогава Тинувиел сбрала смелост и се прокраднала към дома на Тевилдо, а Хуан се смаял от нейната храброст и без тя да усети, я последвал, додето можел, без да рискува плана си. Накрая обаче тя изчезнала от погледа му и като напуснала закрилата на дърветата, излязла в равнина с високи треви и храсти, която се издигала плавно към едно разклонение на хълмовете. Върху този скалист хребет греело слънце, но над всички хълмове и планини зад него надвисвал зловещ черен облак, понеже там била крепостта Ангаманди; и Тинувиел продължила напред, без да смее да погледне към онзи мрак, защото страхът я потискал, и както вървяла нагоре, тревата ставала все по-рядка, а земята по-камениста, докато стигнала до отвесна скала от едната страна, а там върху една скална площадка бил замъкът на Тевилдо. Нямало път до него, а от мястото, където се намирал, слизали към гората тераса подир тераса, тъй че никой не можел да стигне до портите другояче, освен с много големи скокове, а с приближаването към замъка терасите ставали все по-стръмни. Малко прозорци имала тази къща, а ниско над земята нямало нито един — дори самата порта била високо във въздуха, където в човешките жилища са прозорците на горния етаж; ала на покрива имало много широки и равни площадки, огрени от слънцето.

Плахо закрачила Тинувиел по най-ниската тераса и гледала с ужас мрачната сграда на хълма, ала не щеш ли зад един завой на скалата се натъкнала на самотен котарак, легнал на припек и привидно заспал. Когато го наближила, той отворил едното си жълто око и примигнал към нея, сетне се надигнал, протегнал се, пристъпил и рекъл:

— Накъде така, девойче — нима не знаеш, че прекрачваш без разрешение по местата за припек на негово височество Тевилдо и поданиците му?

Изплашила се Тинувиел, но отвърнала колкото може по-дръзко:

— Не го знаех, о, благородни — и туй много допаднало на стария котарак, понеже той всъщност бил само портиер на Тевилдо, — но наистина се надявам на твоята добрина да ме отведеш при Тевилдо още сега — да, дори и да спи — добавила тя, защото удивеният портиер размахал опашка в знак на отказ.

— Имам вест, що е само за неговите уши. Отведи ме при него, о, благородни — помолила отново и при тия слова котаракът замъркал тъй гръмогласно, че Тинувиел се претрашила да погали грозната му глава,

а тя била много по-голяма от нейната, по-голяма дори от тази на всяко куче, живеещо днес на Земята. Поласканият Умуян (понеже това било името му) рекъл:

— Ела с мен — и за голям ужас на Тинувиел ненадейно я сграбчил за дрехата на рамото, метнал я на гърба си и скочил на втората тераса. Там спрял и докато Тинувиел се смъквала от гърба му, той казал:

— Добре е за теб, че този следобед господарят Тевилдо лежи на тази ниска тераса далеч от дома си, понеже голяма умора и дрямка ме е налегнала, та боя се, че не бих искал да те нося много далече — а Тинувиел била облечена в дрехата си от тъмна мъгла.

Подир тия слова Умуян се прозял, протегнал се и я повел по терасата към едно открито местенце, където върху просторно ложе от напечени камъни лежала ужасната фигура на самия Тевилдо и двете му зли очи били затворени. Като се изкачил до него, котаракът портиер Умуян му продумал тихичко на ухото:

— Една девойка дири твоето благоволение, господарю мой, понеже имала да ти предаде важна вест и не пожела да приеме отказа ми.

Тогава Тевилдо гневно размахал опашка.

— Казвай бързо що има — рекъл той, — понеже сега не му е времето да дириш аудиенция от Тевилдо, Принц на котките.

— Не, господарю — рекла разтреперана Тинувиел, — недей да се гневиш, а и не вярвам да се разсърдиш, като ме чуеш, ала става дума за такива неща, че е по-добре дори да не ги шепнем тук, където подухватятър. — И Тинувиел се озърнала уж боязливо към гората.

— Не, махай се — казал Тевилдо, — ти миришеш на куче, а нима някога котарак е чувал добра вест от фея, що си има вземане-даване с кучета?

— Е, господарю, нищо чудно, че мириша на кучета, защото току-що избягах от едно — и желая да ти разкажа за туй наистина много могъщо куче, чието име ти е познато.

Тогава Тевилдо седнал, отворил очи, хвърлил поглед наоколо, протегнал се три пъти и накрая заръчал на портиера да въведе Тинувиел вътре; и Умуян я метнал върху гърба си както преди. Още по-страшен ужас обзел сега Тинувиел, защото, след като постигнала желаната възможност да влезе в крепостта на Тевилдо и може би да

узнае дали Берен е там, вече нямала план и не знаела що ще я сполети — ако имало как в този миг, би се опитала да избяга; но котараците почнали да се катерят по терасите към крепостта и с един скок Умуян изнесъл Тинувиел нагоре, после направил още един, а на третия се препънал така, че Тинувиел изпищяла от страх, а Тевилдо изрекъл:

— Що за болетка те мъчи, непрокопсанико Умуян? Време е да напуснеш службата при мен, ако старините ти идват тъй бързо.

Но Умуян отговорил:

— Не, господарю, не знам какво е, но мъгла пада пред очите ми и главата ми натежава.

Сетне залитнал като пиян, тъй че Тинувиел паднала от гърба му, и се проснал в мъртвешки сън; а Тевилдо се разгневил, грабнал безцеремонно Тинувиел и сам я понесъл към портите. С един огромен скок се озовал вътре и като свалил девойката, надал крясък, който отекнал страшно из мрачните проходи и коридори. Васалите му мигом дотърчали насреща и той наредил на неколцина да слязат при Умуян, да го вържат и да го хвърлят от скалите „откъм северната страна, където са най-стръмни, защото вече не ми е полезен, казал той, след като старостта му е отнела твърдата стъпка“; и Тинувиел се разтреперила, като чула този безмилостен звяр. Ала докато говорел, той сам се прозял и залитнал, сякаш от внезапна сънливост, и наредил на другите да отвеждат Тинувиел в една вътрешна зала, където Тевилдо обичал да пирува с най-доверените си поданици. Тя била пълна с кости, миришела зле; нямала прозорци и имала само една врата; но през един отвор към голямата кухня прозирала червеникава светлина и мътно озарявала залата.

Тъй ужасена била Тинувиел, когато котараците я оставили там, че за момент нямала сили дори да помръдне, но скоро привикнала с тъмнината и като видяла отвора, който имал широк перваз, рипнала върху него, защото не бил много нависоко, а тя била пъргава като всички елфи. През този отвор видяла широките сводести кухни и буйните огънове, които пламтели там, и онези, що без отдих се трудели вътре, и повечето от тях били котки — ала ето че там над един буен огън се привеждал Берен, почернял и изнурен от тегоби, и Тинувиел седнала и заплакала, но все още не смеела нищо да стори. В туй време из залата отекнал грубият глас на Тевилдо:

— Ама къде, в името на Мелко, се е дянала оная луда елфида? — и Тинувиел се сгушила до стената, но Тевилдо забелязал къде се е покатерила и извикал:

— Май на малката птичка вече не ѝ се пее; слез или идвам да те сваля, защото не ще търпя разни елфи да идват да ми се подиграват.

Тогава, донякъде от страх и донякъде от надежда, че ясният ѝ глас може да стигне чак до Берен, Тинувиел изведнъж заговорила с все сила и заразправяла историята си тъй, че залата прокълтала, но Тевилдо рекъл:

— Тихо, драга девойко, щом вестта беше тайна навън, не е редно да я крещиш вътре.

Тогава Тинувиел продумала:

— Не ми говори тъй, котарако, ако и да си могъщ Господар на котките, понеже не съм ли аз Тинувиел, принцеса на феите, изминала толкоз път, за да те зарадвам?

При тия слова, а тя ги извикала още по-силно от преди, откъм кухнята изведнъж долетял грохот на купища изтървани съдове от метал и глина, но Тевилдо промърморил:

— Пак се е спънал онзи глупак, Берен Елфа. Мелко да ме опази от таквиз като него — а Тинувиел, разбирайки, че Берен е чул и се е сепнал, прогонила страховете и вече не съжалявала за дързостта си. Тевилдо обаче силно се разгневил от надменните ѝ слова и ако не държал първо да разбере каква полза може да извлече от разказа ѝ, щял да се разправи с Тинувиел начаса. Всъщност от този момент тя била в голяма опасност, тъй като Мелко и всичките му васали смятали Тинвелинт и народа му за бунтовници, и велика била радостта им да ги ловят и измъчват жестоко, тъй че Тевилдо щял да спечели голямо благоволение, ако можел да отведе Тинувиел пред своя господар. Всъщност още щом тя се назовала, той решил да стори точно това, след като приключи с нея, но този ден разсъдъкът му бил позамаян, та пропуснал да се зачуди защо Тинувиел седи горе на перваза; не се сетил повече и за Берен, защото умът му се стремял само към вестта, която му носела Тинувиел. Затова прикрил лошото си настроение и казал:

— Не, лейди, недей да се сърдиш и не отлагай повече — казвай каква вест имаш за ушите ми, защото те вече тръпнат от нетърпение.

А Тинувиел казала:

— Има един грамаден звяр, груб и жесток, и името му е Хуан — и при това име Тевилдо извил гръбнак, козината му запращяла и настръхнала, а в очите му лумнал червен пламък, — и ми се струва срамно — продължила тя — да търпите такова чудовище да осквернява

горите тъй близо до престола на могъщия Принц на котките, милорд Тевилдо. — Но Тевилдо отвърнал:

— Не го търпим и той никога не идва насам, освен може би тайно.

— Така или иначе — рекла Тинувиел, — сега той е тук, но ми се струва, че най-сетне може да бъде сложен край на живота му; защото чуй, както вървах през гората, видях един грамаден звяр да лежи на земята и да стене като от болест — и гледай ти, това бе Хуан, някакво зло заклинание или болест го бе повалило, та все още лежи безпомощен в гората само на една миля западно от твоя чертог. Може би нямаше да безпокоя ушите ти с такваз новина, но когато се приближих да му помогна, звярът изръмжа и се опита да ме ухапе, затуй ми се струва, че такова създание заслужава каквото го сполети.

Всичко, що рекла Тинувиел, било една голяма лъжа, за чието измисляне ѝ помогнал Хуан, защото девойките от Елдарите не умеят да лъжат; но никога не съм чувала някой Елдар да упрекне нея или Берен, нито пък я упреквам аз, защото Тевилдо бил зъл котарак, а Мелко — най-поквареното от всички същества, и над Тинувиел надвисвала смъртна заплаха. Тевилдо обаче, като опитен и изпечен лъжец, тъй дълбоко познавал лъжите и хитрините на всички зверове и твари, че рядко знаел дали да вярва на туй, което чува, и най-често не вярвал на нищо, освен на онова, което искал да вярва, затова понякога се подлъгвал от словата на най-честните. Историята за Хуан и неговата безпомощност толкова му се харесала, че закопнял да е вярна, и решил поне да я провери; но изпървом се престорил на безразличен, казвайки, че подобна тайнственост е прекалена за такваз дреболия, и всичко можело да се изрече навън без толкова разпавии. Но Тинувиел го попитала нима Тевилдо, Принцът на котките, трябва тепърва да научи, че ушите на Хуан долавят от цяла левга и най-тихия звук, особено пък гласа на котка.

Тогава прочее Тевилдо се престорил, че не вярва на Тинувиел, и се опитал да изкопчи от нея къде точно да намери Хуан, но тя давала само неясни отговори, виждайки в това единствената си надежда да избяга от замъка, и накрая Тевилдо не устоял на любопитството, заплашил я с най-страшна мъст, ако го е измамила, и повикал двама от подчинените си — единият от тях бил Ойкерой, жесток и войнствен котарак. После тримата извели Тинувиел от двореца, но Тинувиел

свалила черната си магическа дреха и я сгънала тъй, че въпреки размерите и плътността си изглеждала не по-голяма от обикновена кърпичка (защото имала такова умение), и по този начин слязла по терасите, носена от Ойкерой без произшествия и без дрямка да налегне носача ѝ. Прокраднали се през дърветата, накъдето ги упътила, и скоро Тевилдо надушил мирис на куче, настръхнал и размахал грамадната си опашка, а сетне се изкатерил на едно високо дърво и погледнал оттам към поляната, която им посочила Тинувиел. А там наистина зърнал проснатия Хуан да проклина, пъшка и стене, и обзет от злорадство, бързо се спуснал надолу, забравяйки в нетърпението си за Тинувиел, която се спотайвала в папратите и треперела от страх за Хуан. Планът на Тевилдо и двамата му другари бил безмълвно да пропълзят до поляната от различни посоки, та изневиделица да връхлетят върху Хуан и да го погубят, а ако е твърде болен, да се забавляват с него и да го мъчат. Така и сторили, но щом се нахвърлили, Хуан рипнал във въздуха с мощен лай, впил челюсти във врата на Ойкерой и Ойкерой издъхнал; а другият васал се изкатерил с вой на едно голямо дърво и тъй Тевилдо останал сам лице в лице с Хуан, и тая среща никак не му допаднала, ала Хуан бил твърде бърз, за да му избяга, и двамата свирепо се счепкали на онази поляна, и звуците, що издавал Тевилдо, били грозни и страховити; но в крайна сметка Хуан го докопал за гърлото и котаракът щял да загине, ако не бил замахнал слепешком, улучвайки с нокти окото на Хуан. Тогава Хуан разхлабил челюсти, а Тевилдо изпищял диво, изтръгнал се с огромно усилие и подирил спасение на едно високо и гладко дърво, както бил сторил неговият спътник. Въпреки тежката рана Хуан подскачал под дървото с яростен лай, а Тевилдо го проклинал и сипел зли слова отгоре му.

Рекъл тогава Хуан:

— Чуй, Тевилдо, думите на Хуан, когото искаше да хванеш и убиеш безпомощен като жалките мишки, които си свикнал да ловиш — останни завинаги на това самотно дърво и кърви от раните си до смърт или слез и опитай отново зъбите ми. А ако не ти се нрави нито едното, нито другото, тогава кажи ми къде е Тинувиел, принцеса на феите, и Берен, син на Егнор, защото те са мои приятели. Нека бъдат определени като откуп за теб — макар че ти далеч не струваш колкото тях.

— Що се отнася до оная проклета елфида, тя лежи и хленчи хей там в папратите, ако не ме лъжат ушите — казал Тевилдо, — а Берен

сигурно здравата си е изпатил от ноктите на моя готвач Мяуле в кухнята на замъка заради пакостите, що стори там преди час.

— Нека ми бъдат предадени живи и здрави — рекъл Хуан, — и тогаз можеш да се върнеш в чертога и да си ближеш раните.

— Несъмнено моят слуга, който е тук с мен, ще иде да ти ги доведе — казал Тевилдо, но Хуан изръмжал:

— Да, а покрай тях ще доведе и цялото ти племе, и пълчища орки, и магиите на Мелко. Не, не съм толкоз глупав; по-добре дай на Тинувиел знак за властта си и тя ще доведе Берен, а ако не искаш, ще си останеш тук.

Тогава Тевилдо бил принуден да свали златния си нашийник — знак, на който никоя котка не смеела да се опълчи, но Хуан казал:

— Не, още нещо е нужно, защото това ще подтикне целия ти народ да те търси — а Тевилдо го знаел и точно на това се надявал.

Тъй в крайна сметка умората, гладът и страхът принудили този горд котарак, принц на служба при Мелко, да разкрие тайната на котките и заклинанието, което Мелко му бил поверил; и това били магически думи, които скрепвали камъните на злата му къща, и чрез тях той държал под властта си всички зверове от котешкия народ, изпълвайки ги със зла сила извън тяхната природа; защото отдавна се говорело, че Тевилдо е зъл блян в зверско тяло. Щом чул тия могъщи слова, Хуан се засмял тъй, че цялата гора прокълнтяла, защото знаел, че дните на котешката власт са свършили.

Завтекла се Тинувиел със златния нашийник на Тевилдо обратно към най-ниската тераса пред портите и като застанала там, изрекла с ясен глас заклинанието. Изневиделица въздухът се изпълнил с котешки гласове и домът на Тевилдо се разтресъл; и отвътре изскочили безбройните му обитатели, и всички се свивали уплашени от Тинувиел, която размахала нашийника на Тевилдо, изговорила някои от словата, що Тевилдо бил казал на Хуан в нейно присъствие, и те всички се проснали по очи пред нея. Но тя рекла:

— Чуйте, нека бъдат изведени от тоя чертог всички от народа на елфите или от племената човешки, които са поробени в него — и ето че извели Берен, ала нямамо никакви други роби, освен едно престаряло джудже на име Гимли, прегърбено и ослепяло от робия, но чийто слух бил най-остър на този свят, както разказват песните.

Гимли излязъл, като се подпирал на тояжка, а Берен му помагал, но сам той бил облечен в дрипи и чорлав, и стискал в ръката си голям нож, който грабнал в кухнята, понеже се побоял от някаква нова беда, когато къщата се разтресла и прокълнъл воят на всички котки; а като съзрял Тинувиел да стои сред гъмжилото от котки, които се дърпали от нея, и като видял големия нашийник на Тевилдо, тогава се смаял неимоверно и не знаел какво да мисли. Но Тинувиел се зарадвала много и рекла:

— О, Берен, що дойде иззад Суровите хълмове, ще танцуваш ли сега с мен — но нека да не е тук.

И тя отвела Берен надалеч, а всички онези котки надали вой и ридания, така че Хуан и Тевилдо ги чули в гората, но никой не посмял да последва или нарани бегълците, защото се страхували, и магията на Мелко паднала от тях.

Много съжалявали заради туй отподире, когато Тевилдо се върнал у дома, следван от треперещия си другар, понеже гневът на Тевилдо бил ужасен, той размахвал опашка и раздавал удари на всички наоколо. Защото тъй станало, че Хуан от рода на Кучетата, макар това да изглежда като безумие, когато Берен и Тинувиел се върнали на онази поляна, пуснал злия принц да се върне, без повече да го закача, но големия златен нашийник сложил на собствения си врат и това разярило Тевилдо повече от всичко останало, тъй като велика магия за сила и мощ имало в него. Хуан не бил твърде доволен, че Тевилдо все още е жив, ала вече не се страхувал от котките, и оттогава до ден-дневен тяхното племе бяга от кучетата, а кучетата ги презират заради унижението на Тевилдо в гората край Ангаманди; и туй е най-великото дело на Хуан. И наистина, щом чул всичко, Мелко проклел Тевилдо и неговия народ, и ги прокудил, та от онзи ден нямат владетел, господар или приятел, а гласовете им стенат и вият, понеже сърцата им са много самотни, огорчени и пълни със скръб за загубеното, но вътре в тях има само мрак без капчица доброта.

По времето на нашия разказ обаче най-голямото желание на Тевилдо било да хване пак Берен и Тинувиел, и да погуби Хуан, за да си възвърне магията и изгубеното заклинание, защото живеел в голям страх от Мелко и не смеел да потърси помощ от господаря си, и да признае за своето поражение и издаденото заклинание. Без да знае това, Хуан се боял от онези места и все ужас го мъчел да не би всичко бързо

да стигне до ухото на Мелко, както ставало с повечето неща по света; затуй сега Тинувиел и Берен тръгнали надалеч с Хуан и крепка дружба ги свързала, и в този живот Берен отново си върнал силите, товарът на робството паднал от плещите му и Тинувиел го обикнала.

Ала диви, груби и много самотни били онези дни, понеже никога не виждали лице на елф или човек, а Тинувиел накрая мъчително закопняла за майка си Гвенделинг и сладките магически песни, що тя пеела на децата си, докато здрач падал в горите край древните им чертози. Често ѝ се струвало, че дочува флейтата на брат си Даирон, из слънчевите поляни, където спирали да си починат, и сърцето ѝ натежавало. Най-подир рекла на Берен и на Хуан:

— Трябва да се върна у дома.

И тогаз сърцето на Берен се обгърнало в скръб, понеже му харесвал този живот в гората с кучетата (а много от тях вече били дошли при Хуан), но не и ако я нямало Тинувиел.

Въпреки това той казал:

— Никога не ще се върна с теб в земите на Артанор — нито ще дойда там някога да те търся, нежна Тинувиел, освен със Силмарил в ръцете; ала и туй няма как да постигна, понеже не съм ли беглец от самите чертози на Мелко, заплашен от най-зли страдания, ако някой от неговите слуги ме открие?

Изрекъл това с болка сърдечна от раздялата с Тинувиел, а тя се разкъсвала от терзания, понеже не понасяла нито мисълта да напусне Берен, нито вечно да живее така в изгнание. Дълго седяла, унесена в тъжни мисли и не проговаряла, но Берен седнал до нея и накрая продумал:

— Тинувиел, едно само можем да сторим — да се сдобием със Силмарил.

И тогаз тя подирила от Хуан помощта и съветите му, ала той бил много угрижен и не виждал в цялото начинание нищо друго, освен безумство. И все пак най-накрая Тинувиел измолила от него кожата на Ойкерой, когото той убил в схватката на поляната; а Ойкерой бил много могъщ котарак и Хуан носел кожата му със себе си като трофей.

Тогава Тинувиел, като вложила всичките си вълшебни умения на фея, зашила Берен в тази кожа, придала му облика на голям котарак и го научила как да седи и как да се протяга, как да пристъпва, да скача и да тича в котешки облик, и дотолкоз успяла, че Хуан цял настръхнал, като

го зърнал, а Берен и Тинувиел се засмели. Берен обаче така и не се научил да мяука, да крещи или да мърка като всяка котка на тоя свят, нито пък успяла Тинувиел да събуди блясък в мъртвите очи на котешката кожа.

— Но ще трябва да се примирим с това — рекла тя, — а ти имаш вид на много благороден котарак, стига да си държиш езика зад зъбите.

После те се сбогували с Хуан и тръгнали към чертозите на Мелко, без много да бързат, понеже на Берен му било твърде неудобно и горещо в козината на Ойкерой, а сърцето на Тинувиел се разведрило както никога от много време насам и тя галела Берен или го дърпала за опашката, а Берен се ядосвал, че не може в отговор да я размахва тъй свиреп, колкото му се искало. Най-сетне обаче те наближили до Ангаманди, както им подсказал подземният тътен и мощният грохот от чуковете на десет хиляди ковачи, работещи непрестанно. Наблизо били скръбните зандани, където поробени Нолдоли се трудели до изнемога под надзора на орките и гоблини от хълмовете, и там мракът и тъмнината били тъй страховити, че сърцата им се свили, но Тинувиел отново надянала тъмните си одежди от дълбок сън. А портите на Ангаманди били от най-грозно изковано желязо, покрити с ножове и шипове, а пред тях лежал най-грамадният вълк, който светът някога е виждал — самият Каркарас Мечозъб, който никога не заспивал; и Каркарас изръмжал, като видял Тинувиел, но на котарака не обърнал внимание, защото котките не го интересували, и те влизали и излизали както си искат.

— Недей да ръмжиш, о, Каркарас — рекла Тинувиел, — защото дойдох да диря господаря Мелко, а този васал на Тевилдо идва с мен като придружител.

Сега тъмната роба прикривала цялата ѝ искряща прелест и Каркарас не се притеснил много, ала все пак по навик се приближил да подуши въздуха около нея, и дрехата не успяла да скрие сладкия аромат на Елдари. Тогаз Тинувиел мигом подхванала танец вълшебен и хвърлила върху очите му черните нишки на своето тъмно було, тъй че дрямка подкосила нозете му и той се търкулнал заспал. Но Тинувиел не спряла, докато той не потънал дълбоко в сънища за безспирни гонитби из горите на Хисиломе, когато бил още малко кутре; а сетне двамата влезли през тия черни порти и подир дълго слизане по лъкатушни и сенчести коридори най-сетне се озовали пред самия Мелко.

В този сумрак Берен минавал доста добре за васал на Тевилдо, а Ойкерой наистина често бил идвал в чертозите на Мелко, тъй че никой не му обръщал внимание, и той се прокраднал незабелязан чак под самия трон на Айнура, но усойниците и злите твари, що лежали там, толкова го изплашили, че повече не посмял да помръдне.

Всичко това се случило по най-щастливия начин, защото ако Тевилдо бил при Мелко, тяхната измама щяла да бъде разрита — и всъщност точно от тази заплаха се опасявали, без да знаят, че Тевилдо седял в двореца си и не знаел какво да прави, та в Ангаманди да не узнаят за неговия провал; ала ето, Мелко съзрял Тинувиел и запитал:

— Коя си ти, що пърхаш из чертога ми като прилеп? Как си влязла, понеже мястото ти със сигурност не е тук?

— Не, още не е — рекла Тинувиел, — макар че може и тъй да стане поради твоята доброта, господарю Мелко. Нима не знаеш, че аз съм Тинувиел, дъщеря на бунтовника Тинвелинт, и той ме изпъди от своя дворец, понеже е тираничен елф, а аз не давам обичта си по негова повеля.

Смаял се Мелко, че дъщерята на Тинвелинт е дошла доброволно в неговия чертог, страховития Ангаманди, и тъй като заподозрял нещо нередно, попитал я какво желае.

— Защото не знаеш ли — рекъл той, — че няма тук обич към баща ти и неговия народ, нито пък можеш да се надяваш на благодарност и меки слова от мен?

— Тъй разправя баща ми — отвърнала тя, — но от къде на къде да му вярвам? Виж, аз имам умение за изящни танци и сега ще танцувам пред теб, господарю мой, защото си мисля, че тогава охотно ще ми отредиш някое скромно кътче в чертога си, където да се подслоня, додето отново не призовеш малката танцьорка Тинувиел да разсее грижите и тревогите ти.

— Не — рекъл Мелко, — тия неща не ме вълнуват. Ала щом си дошла дотук да танцуваш, танцувай тогава, а после ще видим. — И придружил тия слова с ужасна усмивка, защото мрачният му ум замислял нещо зло.

Тогава Тинувиел се впуснала в такъв танц, какъвто нито тя, нито който и да било горски дух, фея или елф е танцувал някога преди или подир нея, и след известно време дори взорът на Мелко се изпълнил с удивление. Носела се из залата бърза като лястовичка, безшумна като

прилеп, тъй вълшебно красива, както никоя друга, и ту се озовавала до Мелко, ту отпред, ту зад него, и мъгливото ѝ було докосвало неговото лице, люшкало се пред очите му, и всички, що седели покрай стените или стояли в онази зала, един по един потънали в дълбок сън и се унесли в сънища за всичко, което желязните болни сърца.

Усойниците под трона лежали застинали като камъни, вълците пред нозете му се прозинали и задрямали, а Мелко гледал като омагьосан, но не заспивал. Тогава Тинувиел подхванала още по-бърз танц пред очите му, и както танцувала, запяла с много тих и омаен глас песента, на която някога я научила Гвенделинг — песен, която младежите и девойките пеели под кипарисите в градините на Лориен, когато Златното дърво помръквало и заблестявал Силпион. Гласове на славеи имало в нея, най-изтънчени ухания сякаш изпълвали въздуха на онова злокобно място, докато тя летяла над пода, лекичка като перце по вятъра; и никога такъв глас и такава прелест не били виждани в онези чертози, та дори Айну Мелко, въпреки цялото си могъщество и величие, се поддал на магията на елфическата девойка, а навярно дори и клепачите на самия Лориен щели да натежат, ако бил там, да я види. Тогава Мелко клюмнал унесен напред и най-сетне се свлякъл дълбоко заспал от трона на пода, а желязната му корона се търкулнала настрани.

Изведнъж Тинувиел замлъкнала. В залата не се чувал никакъв звук, освен сънено дишане; дори Берен спял под самия трон на Мелко, но Тинувиел го разтръскала, докато се събудил. Тогава, уплашен и разтреперан, той смъкнал маската си и като се освободил от нея, рипнал на крака. Сетне извадил ножа, който носел от кухнята на Тевилдо, и сграбчил могъщата желязна корона, която Тинувиел не можела сама да помести, а и цялата сила на Берен едва стигнала, за да я преобърне. Страх безумен разтърсвал сърцата им, докато в онази мрачна зала на спящото зло Берен се борел колкото може по-безшумно да изкърти Силмарил с ножа си. Ето че разхлабил средния безценен камък и пот се леела по челото му, но тъкмо като го изтръгнал от короната, не щеш ли ножът се строшил с мощен пукот.

Тинувиел надала задавен вик, Берен скокнал със Силмарил в ръката си, а спящите се размърдали и Мелко изпъшкар, сякаш зли мисли смутили съня му и мрачен израз изкривил заспалото му лице. Вече сдобили се с искрящия камък, двамата отчаяно побягнали от залата, запрепъвали се по безкрайните тъмни тунели, докато мътни

отблясъци им подсказали, че приближават портите — и гледай ти! — Каркарас лежал проснат през прага, отново буден и бдителен.

Берен веднага се хвърлил пред Тинувиел, макар че тя му рекла да не го прави, и това в крайна сметка донесло беда, защото Тинувиел нямала време да хвърли отново сънната си магия върху звяра, който зърнал Берен, оголил зъби и изръмжал гневно.

— Поради що си тъй кисел, Каркарас? — рекла Тинувиел.

— Отде дойде тоя Гном, дето не е влязъл, а сега излиза забързан? — викнал Мечозъб и се нахвърлил върху Берен, а той стоварил юмрук право между очите на вълка и с другата ръка посегнал да го хване за гърлото.

Тогава Каркарас сграбчил тази ръка със страховитите си челюсти, а това била ръката, в която Берен стискал пламтящия Силмарил, и Каркарас отхапал както ръката, тъй и безценния камък в алената си паст. Страхотна била болката на Берен, непоносими били страхът и ужасът на Тинувиел, ала докато чакали да усетят зъбите на вълка, случило се нещо ново, ужасно и странно. Ето че Силмарилът лумнал със свой собствен бял и потаен огън, и го обладала свирепа и свята магия — защото нима не идвал той от Валинор и блаженото царство, нима не бил сътворен със заклинания от Боговете и Гномите, преди злото да дойде там; и не търпял допира на зла плът или нечестива ръка. Сега навлизал в скверното тяло на Каркарас и изведнъж звярът пламнал от непоносимо страдание, а зловещият му болезнен вой огласил скалните коридори, тъй че всички спящи в чертога се събудили. Тогава Тинувиел и Берен побягнали като вихър от портите, но Каркарас бягал далеч пред тях, бесен и обезумял като звяр, подгонен от Балрози; и когато най-сетне спрели да си поемат дъх, Тинувиел заридала над осакатената ръка на Берен, обсипала я с целувки, додето по чудо спряла да кърви, болката изчезнала и раната заздравяла от нежното изцеление на нейната обич; ала от тогава насетне Берен бил наричан от всички народи Ермабвед, сиреч Едноръкия, което на езика на Самотния остров се произнася Елмавойте.

Сега обаче трябвало да помислят за бягство — ако така им било писано — и Тинувиел увила част от своята тъмна мантия около Берен, и тъй много дни тичали по здрач и мръкнало между хълмовете, без никой да ги види, макар че Мелко бил пратил всичките си орки подир

тях; и тъй велика ярост го обзела заради похитения камък, каквато елфите никога не били виждали.

И все пак скоро взело да им се струва, че мрежата на ловците се стяга все по-плътно около тях, и макар да били достигнали покрайнините на познатите гори и отминали мрака на гората Таурфуин, все още много левги и много опасности им оставало да прекосят до пещерите на краля, а дори и да стигнали дотам, само щели да доведат потерята подир себе си и да навлекат омразата на Мелко на целия горски народ. Наистина, толкова шум и врява се вдигали, че Хуан чул отдалече и се смаял от смелостта на двамата, а най-много се чудел, че изобщо са избягали от Ангаманди.

Тръгнал тогава с много кучета из гората да лови орки и слуги на Тевилдо, и много болки им причинил, и мнозина от тях погубил или обърнал в позорно бягство, додето в една ранна привечер Валарите го отвели на една поляна в онази северна област на Артанор, която насетне била наречена Нан Думгортин, земя на мрачните идоли, но за туй не се разказва в нашата приказка. Ала дори тогава била тъмна, мрачна и злокобна онази земя, зли поличби и страх витаели под надвисналите клонаци досущ като в Таурфуин; там лежали тия двамина елфи, Тинувиел и Берен, уморени и без надежда, и Тинувиел плачела, но Берен стискал ножа си.

Щом ги видял, Хуан не чакал да заговорят или да разкажат преめждията си, а веднага метнал Тинувиел на силния си гръб и накарал Берен да тича до него колкото му държат силите, „защото — рекъл той — несметно гъмжило орки се е забързало насам, а вълците са техни съгледвачи и следотърсачи“. Скоро ги обкръжила цялата глутница на Хуан и те се втурнали в шеметен бяг по бързи и тайни пътеки към далечните домове на народа на Тинвелинт. Тъй избягали от вражеските пълчища, но все пак имали много срещи с бродещи зли твари и Берен убил един орк, който се приближил да грабне Тинувиел, и това било добро дело. Виждайки, че потерята все още ги гони по петите, Хуан пак ги повел по криволичещи пътеки и не се осмелявал да тръгне направо към земите на горските феи. Тъй хитро обаче било неговото водачество, че най-сетне подир много дни преследвачите изостанали и вече не се виждало и чувало нищо за бандите орки; не ги дебнели гоблини в засада, не отеквал нощем воят на зли вълци, и това било, защото вече навлизали в магическия кръг на Гвенделинг, който

укривал пътеките от зли създания и отблъсквал бедите от земите на горските елфи.

Тогава Тинувиел отново въздъхнала свободно, както не ѝ се било случвало откакто избягала от чертога на баща си, а Берен блажено си почивал на слънце, далеч от мрака на Ангбанд, докато го напуснала и последната горчилка от робството. Светлина се леела през зелените листа, чисти ветрове шепнели из гората и птичи песни звучали, и всичко туй прогонило страховете им.

Най-накрая обаче дошъл ден, когато Берен се събудил от дълбок сън, сепнал се като човек, внезапно изтръгнат от щастливи мечтания, и продумал:

— Сбогом, о, Хуан, мой верни другарю, сбогом и на теб, малка Тинувиел, която обичам, желая ти на добър час. Едно само те моля, бързай право към закрилата на дома си, и дано Хуан те упътва добре. А аз — ето, виж ме, трябва да се уединя из горите, понеже изгубих онзи Силмарил, що имах, и вече нивга не ще посмея да се приближа до Ангаманди, нито пък да прекрача в чертозите на Тинвелинт.

После заплакал тихичко, но Тинувиел, която била наблизо и го чула, дошла при него и казала:

— Не, сега сърцето ми друго иска, и ако ти заживееш в гората, о, Берен Ермабвед, то и аз го желая, и ако решиш да се скитаеш из пущинака, то и аз ще се скитам там, с теб или подир теб — ала нивга не ще ме види баща ми отново, ако ти не ме отведеш при него.

Безмерно се зарадвал Берен на нейните сладки думи и охотно щял да заживее с нея като ловец из пущинака, ала сърцето му страдало за всичко, което тя изтърпяла заради него, и затуй усмирил гордостта си. А тя го убеждавала, че би било глупаво да упорства, че баща ѝ би ги посрещнал единствено с радост да види дъщеря си все още жива — „и може би, рекла тя, ще се засрами, че заради неговите шегички красивата ти ръка попадна в челюстите на Каркарас“. Помолила и Хуан да се върне с тях поне за малко, защото „баща ми ти дължи много голяма награда, Хуан, рекла тя, ако изобщо обича дъщеря си“.

Тъй тримата отново поели напред и най-сетне стигнали в познатите и любими на Тинувиел гори около жилищата на нейния народ и родния ѝ подземен чертог. Но когато се приближили, заварили страх и смут сред народа, какъвто не бил наставал от дълги години, и като попитали някои от онези, що плачели пред вратите си, узнали, че

от деня на тайното бягство на Тинувиел ги сполитали непрестанни нещастия. Съсипан от скръб, кралят изгубил предишната си предпазливост и хитрост; бойците му били разпратени насам-натам из злотворните горски дебри да дирят избягалата девица и мнозина погинали или навеки изчезнали, а навсякъде по северните и източните граници избухнала война със слугите на Мелко, та народът се боял да не би злият Айну да събере цялата си мощ и да дойде да ги смаже веднъж завинаги, а магията на Гвенделинг да няма силата да отблъсне пълчищата орки.

— И чуй — рекли те, — най-лошото от всичко, що стана, понеже отдавна седи кралица Гвенделинг уединена и не се усмихва, нито продумва, само се вглежда с трескав взор нейде надалече, а мрежата на нейната магия около гората все повече изтънява и гората е скръбна, защото Даирон не се връща и музиката му не оглася поляните. Ето и върха на всичките ни зли вести, защото знай, че от чертозите на Злото ни връхлетя огромен сив вълк, изпълнен със зъл дух, и той се носи като подгонен от някаква скрита лудост, и никой не е в безопасност. Той вече погуби мнозина, докато диво търчи с вой и крясъци из гората, тъй че заплахи дебнат дори по самите брегове на потока, който тече пред кралските чертози. Там идва често ужасният вълк да се напие, и изглежда като самия зъл Принц с кървясали очи и провиснал език, и никога не може да утоли жаждата си за вода, сякаш някакъв вътрешен огън го изпепелява.

Тогава Тинувиел се опечалила от мисълта за бедите, що сполетели народа ѝ, а най-огорчено било сърцето ѝ от разказа за Даирон, понеже нищичко не била чувала за това преди. Ала все пак не можела да съжaliaва, че Берен е дошъл с нея в земите на Артанор, и двамата заедно побързали към Тинвелинт; а на горските елфи вече им се струвало, че злото е свършило, щом Тинувиел се завръща жива и здрава. Всъщност те почти не се надявали на това.

Дълбоко угрижен заварили те крал Тинвелинт, но изведнъж скръбта му се изляла в щастливи сълзи, а Гвенделинг отново запяла за радост, когато Тинувиел влязла, захвърлила булото си от тъмна мъгла и застанала пред тях в прежния перлен блясък. За известно време в чертозите настанало радостно изумление, но накрая кралят обърнал взор към Берен и продумал:

— Значи и ти се завърна — носейки Силмарил, без съмнение, в отплата за всички беди, що причини на земите ми; а ако ли не, то не зная що дириш тук.

Тогава Тинувиел тропнала с крак и се провикнала тъй, че кралят и всички около него се зачудили на новия ѝ безстрашен нрав:

— Срамота, татко — ето го тук Берен храбреца, когото твоята шега прати в мрачни места и гнусно робство, и само Валарите го спасиха от люта смърт. Струва ми се, че е по-подобаващо за един крал на Елдарите да го възнагради, вместо да го обсипва с хули.

— Не — казал Берен, — кралят, твоят баща, има право. Господарю — добавил той, — имам Симарил в ръката си дори и сега.

— Покажи ми тогава — рекъл изуменият крал.

— Не мога — казал Берен, — защото ръката ми не е тук.

И той протегнал напред осакатената си ръка.

Тогава кралското сърце омекнало поради храброто му и любезно държание, и той замолил Берен и Тинувиел да му разправят за всичко, което ги сполетяло, и слушал нетърпеливо, понеже не разбирал напълно думите на Берен. Когато обаче чул всичко, сърцето му още повече се стоплило за Берен и той се изумил каква любов се е зародила в сърцето на Тинувиел, та сторила тъй велики дела и била по-храбра от всеки воин в неговия народ.

— Моля те, о, Берен — рекъл той, — никога вече недей да напускаш този чертог и милата ми Тинувиел, защото си велик елф и името ти ще се слави навеки сред племената.

Ала Берен отвърнал гордо:

— Не, кралю, аз държа на моята и твоята дума, и ще ти донеса онзи Силмарил или никога не ще намеря покой в чертозите ти.

А кралят го помолил да не тръгва отново към мрачните и незнайни царства, но Берен казал:

— Не е и нужно това, защото знай, че сега онзи безценен камък е съвсем близо до пещерите ти — и обяснил на Тинвелинт, че звярът, който опустошава земите му, не е друг, а самият Каркарас, вълкът пазач от портите на Мелко — малцина знаели това, но Берен го научил от Хуан, чието умение в разчитането на следи и дири било ненадминато сред кучетата, макар че всички те били майстори в това изкуство.

Хуан бил дошъл с Берен в чертога и когато двамата заговорили за преследване и голям лов, замолил да вземат и него; и те с радост се

съгласили. Пригответи се тогава да подгонят онзи звяр, та да отърват народа от ужасния вълк, и Берен да удържи на думата си, като донесе Силмарила отново да грее в Елфодом. Сам крал Тинвелинт повел гонитбата и Берен бил до него, а Маблунг, тежкоръкият предводител на кралската стража, скочил и грабнал копие — могъщо оръжие, пленено в битка с далечните орки, — и заедно с тези трима се втурнал Хуан, най-могъщ сред кучетата, но други не взели според желанието на краля, който казал:

— Четирима стигат, за да повалят дори Адския вълк — но само онези, които го били виждали, знаели колко е страховит този звяр, едър почти колкото кон човешки, и тъй страшна жар лъхала от дъха му, че изгарял каквото докосвал.

Тръгнали около час подир изгрева и скоро Хуан надушил прясна диря край потока, недалеч от портите на краля.

— И туй — рекъл той — е отпечатъкът на Каркарас.

Цял ден вървели покрай този поток и на много места бреговете му били стъпкани и разровени, а водата на вировете наоколо била замърсена като че ли някакъв обезумял звяр се е въргалиял и мятал там съвсем наскоро.

Слънцето превалило и избледняло отвъд западните дървета и мрак се спуснал от Хисиломе, тъй че светлината в гората помръкнала. Точно тогава стигнали до място, където дирята се отклонявала от потока или може би се губела във водите му, и Хуан не можел повече да я следва; затуй решили да спрат там на бивак и да спят край потока на смени, и тъй отминали ранните часове на нощта.

Внезапно, докато Берен бил на стража, от далечината долетял ужасен звук — сякаш вой на седемдесет бесни вълци, — а сетне се раздал пукот на смачкани храсти и прекършени дръвчета, докато ужасът приближавал, и Берен разбрал, че Каркарас врѣхлита към тях. Едва имал време да събуди останалите и те тъкмо скачали на нозе полусънени, когато един грамаден силует се извисил в тръпнещите лунни лъчи, що се процеждали през листата, и бягал като безумен право към водата. Тогаз Хуан излял и звярът тутакси свърнал към тях, пяна капела от челюстите му и червена светлина пламтяла в очите му, а муцуната му била обезобразена от смес на ужас и гняв. Още щом излязъл измежду дърветата, Хуан се втурнал насреща му с безстрашно сърце, ала той с един мощен скок прехвъркнал над едрото куче, понеже

цялата му ярост изведнъж лумнала срещу Берен, когото разпознал да стои по-назад, и в мрачния си ум решил, че той е причината за всичките му страдания. Тогава Берен бързо се хвърлил напред и забил копие в гърлото му, а Хуан пак скочил и го захапал за задния крак, и Каркарас рухнал като камък, защото в същия този миг копието на краля намерило сърцето му и злият му дух бликнал навън и с глух вой полетял над тъмните хълмове към Мандос; но Берен лежал под него, премазан от тежестта му. Претърколили трупа настрани и се заели да го изкормят, ала Хуан ближел лицето на Берен, от което бликала кръв. Скоро станало ясно, че Берен е казал истината, защото утробата на вълка била полуизгорена, като че ли някакъв вътрешен огън тлеел отдавна там, и изведнъж в нощта лумнало вълшебно сияние, изпъстрено с бледи и тайнствени цветове, когато Маблунг извадил Силмарила. Повдигнал го и изрекъл:

— Виж, о, кралю — но Тинвелинт отвърнал:

— Не, нивга не ще го докосна, ако сам Берен не ми го даде.

А Хуан добавил:

— И изглежда, че туй никога няма да бъде, ако не се погрижите бързо за него, понеже ми се чини, че е наранен тежко — и кралят и Маблунг се засрамили.

Тогаз внимателно вдигнали Берен на ръце, настанили го удобно и го измили, и той дишал, но не продумвал и не отварял очи, а когато слънцето изгряло и си поотпочинали, понесли го колкото се може по-предпазливо върху носилка от клони назад през горите; и по пладне наближили отново домовете на своя народ, и били изморени до смърт, а Берен нито помръдвал, нито говорел, само изстенал на три пъти.

Когато се разчуло за идването им, всички се събрали да ги посрещнат и някои им носели месо и прохладни напитки, мехлеми и целебни билки за раните, и велика радост щяла да се възцари, ако не бил тъй зле пострадал Берен. Покрили с меки завивки разлистените клони, върху които лежал, и го отнесли в кралските чертози, а там ги чакала изнурената от тревоги Тинувиел; паднала тя върху гърдите на Берен, заридала и го целунала, а той се събудил и я познал, и след туй Маблунг му подал Силмарила, а той го вдигнал над себе си, взрял се в дивната му хубост и продумал бавно и с болка:

— Виж, кралю, давам ти вълшебния камък, който пожела, и това е дреболия, намерена покрай пътя, защото си мисля, че ти имаше

невъобразимо по-красиво съкровище, а сега то е мое.

Ала както говорел, сенките на Мандос паднали върху неговото лице и духът му отлетял тозчас до пределите на света, и нежните целувки на Тинувиел не го призовали обратно.

[Тук Веане изведнъж спря да говори, само заплака и след известно време каза:

— Не, това не е цялата история; но тук свършва всичко, което зная със сигурност.

В последвалия разговор някой си Аусир каза:

— Чувал съм, че вълшебството на нежните целувки на Тинувиел изцелило Берен и върнало духа му от портите на Мандос, и той дълго живял сред Изгубените елфи...]

Но друг каза:

— Не, не е било тъй, Аусир, и ако искаш да чуеш, ще ти разкажа истинската и дивна история; защото Берен издъхнал там в прегръдките на Тинувиел, както каза Веане, и Тинувиел, смазана от скръб и не намираща утеха или светлина в целия свят, го последвала бързо по онези мрачни пътеки, които всеки трябва да извърви сам. Нейната красота и нежната ѝ прелест затрогнали дори студеното сърце на Мандос, та той ѝ позволил да отведе Берен отново в света, и туй вече нивга не се е случвало нито с човек, нито с елф, и много песни и разкази има за молбата на Тинувиел пред престола на Мандос, но аз не си ги спомням много добре. Ала Мандос рекъл на двамата: „Чуйте, елфи, не към живот на свършена радост ви отправям, защото таквоя нещо вече не може да се намери в целия свят, където седи Мелко със злото сърце — и знайте, че ще станете простосмъртни като човеците, и когато дойдете отново насам, то ще е навеки, освен ако Боговете не ви призоват във Валинор“. Въпреки всичко двамата си тръгнали ръка за ръка и заедно минали през северните гори, и често ги виждали да танцуват вълшебни танци по хълмовете, и имената им се разчули надлъж и нашир.

[Тогава Веане каза:]

— Да, и не само танцували, понеже делата им след това били велики и много приказки има за тях, които трябва да чуеш, Ериол Мелинон, в някой друг час за разказване. Защото тези двама са

наречени в легендите и-Куилвартон, тоест „мъртвите, що живеят отново“, и станали могъщи феи в земите на север от Сирион. Ето, сега всичко свърши — и допадна ли ти?

[Тогава Ериол каза, че не е очаквал да чуе тъй удивителна история от такава като Веане, на което тя отговори:]

— Да, но не я разказах със собствени думи; ала тя ми е скъпа — всъщност всички деца знаят за делата, които описва — и аз я научих наизуст, както съм я прочела във Великите книги, а аз не разбирам всичко, описано там.

През 20-те години баща ми си поставя задачата да претвори в стихове Изгубените легенди за Турамбар и Тинувиел. Първата от тези поеми, „Балада за децата на Хурин“, в староанглийска алитеративна стъпка, е започната през 1918 г., но той я изоставя много преди да бъде завършена, най-вероятно, когато напуска университета в Лийдс. През лятото на 1925 г. — годината, в която поема поста на професор по англосаксонска литература в Оксфорд — той започва „поемата за Тинувиел“, наречена „Балада за Леитиан“. Той превежда това като „Освобождаване от робството“, но така и не обяснява заглавието.

Забележително и нетипично за него, той вмъква дати на много места. Първата от тях, на ред 557 (в номерацията на поемата като цяло), е 23 август 1925 г.; а последната, 17 септември 1931 г., е написана срещу ред 4085. Малко по-нататък, на ред 4223, поемата е изоставена в онзи момент от повествуването, когато „като капан се склукчиха зъбите Кархаротови“ около ръката на Берен със Силмарила, докато той бяга от Ангбанд. За останалата ненаписана част от поемата има преразкази в проза.

През 1926 г. той изпраща много от своите стихотворения на Р. Рейнолдс, който е бил негов учител в бирмингамското училище „Крал Едуард“.

През същата година той съчинява обширен текст със заглавието „Митологична скица със специални отпратки към «Децата на Хурин»“, а върху плика с този ръкопис отбелязва по-късно, че този текст е „оригиналният

Силмарилион“ и че го е написал за г-н Рейнолдс, за да обясни „фона на «алитеративната версия» на Турин и Дракона“.

Тази „Митологична скица“ е „оригиналният Силмарилион“, защото от нея започва пряка линия на развой; докато с „Изгубените легенди“ няма стилистична приемственост. Скицата е това, което подсказва самото ѝ име — пестеливо резюме, съставено в сегашно време. Давам тук откъс от текста, който разказва в най-кратка форма легендата за Берен и Лутиен.

ОТКЪС ОТ „МИТОЛОГИЧНА СКИЦА“

Силата на Моргот отново започва да се шири. Един по един той поваля хора и елфи на север. Сред тях е прославеният човешки вожд Барахир, приятел на Келегорм от Нарготронд.

Барахир е принуден да се укрива, скривалището му е издадено и той загива; синът му Берен след дълъг живот извън закона бяга на юг, пресича Сенчестите планини и след тежки изпитания стига до Дориат. За това и други негови приключения е разказано в „Балада за Леитиан“. Той спечелва любовта на Тинувиел, славея — както нарича Лутиен, дъщеря на Тингол. За да му даде ръката ѝ, Тингол подигравателно иска Силмарил от короната на Моргот. Берен тръгва да постигне това, бива заловен и хвърлен в тъмницата на Ангбанд, но скрива истинската си самоличност и е даден за роб на Тху ловеца. Тингол затваря Лутиен, но тя избягва и тръгва да търси Берен. С помощта на Хуан, владетел на кучетата, тя спасява Берен и прониква в Ангбанд, където Моргот е очарован и накрая обгърнат в дрямка от нейния танц. Сдобиват се със Силмарил и избягват, но пред портите на Ангбанд ги спира Вълкът страж Каркарас. Той отхапва ръката на Берен, която държи Силмарила, и побеснява от изгаряща болка в утробата си.

Двамата бягат и след многото скитания се връщат в Дориат. Каркарас беснее из горите и нахлува в Дориат. Следва вълчий лов в Дориат, при който Каркарас е убит, а Хуан загива, докато защитава Берен. Берен обаче е смъртно ранен и умира в ръцете на Лутиен. Някои песни разказват, че подпомогната от силата на божествената си майка Мелиан, Лутиен стигнала отвъд Скърцащия лед чак до чертозите на Мандос и си го върнала; други, че Мандос го освободил, след като чул разказа му. Сигурно е, че той единствен сред простосмъртните се завърнал от Мандос и заживял с Лутиен, и вече никога не разговарял с хората, а живеел в гората Дориат и в Ловните предели на запад от Нарготронд.

Вижда се, че в легендата са настъпили големи промени и най-очевидната е свързана с пленяването на

Берен: тук се срещаме с Тху ловеца. В края на скицата се казва, че той е „великият военачалник“ на Моргот, че е „избягал от Последната битка и все още обитава мрачни места и подлъгва хората за ужасяващо преклонение пред него“. В „Балада за Леитиан“ Тху се появява като страшния Некромант, Господар на Вълците, които живеят на Тол Сирион, остров в река Сирион с елфическа стражева кула, който по-късно се превръща в Тол-ин-Гаурхот, Острова на Върколаците. Той е, или ще бъде Саурон. Тевилдо и неговото котешко царство са изчезнали.

Но на втори план изниква друг важен елемент от легендата, след като е написан „Разказ за Тинувиел“: става дума за бащата на Берен. Егнор горянинът, Гномът, „който ловувал из мрачните места на Хисиломе“, е изчезнал. Сега, в цитирания по-горе откъс от „Скицата“, баща му е Барахир, „прославен човешки вожд“, принуден да се укрива от нарастващата враждебна сила на Моргот, скривалището му е издадено и той бива убит. „Синът му Берен след дълъг живот извън закона бяга на юг, пресича Сенчестите планини и след тежки изпитания стига до Дориат. За това и други негови приключения е разказано в «Балада за Леитиан».“

ОТКЪС ОТ „БАЛАДА ЗА ЛЕИТИАН“

Давам тук откъс от „Баладата“ (написан през 1925 г.), описващ предателството на Горлим, наричан Горлим Нещастни, който издава на Моргот скривалището на Барахир и неговите другари, както и последвалите събития. Трябва да спомена тук, че текстовите детайли на поемата са много сложни, но тъй като моята (амбициозна) цел в тази книга е да създам лесен за четене текст, който показва повествувателната еволюция на легендата на различни етапи, аз пренебрегнах буквално всички подробности от това естество, които биха могли само да попречат на тази цел. Описание на текстовата история на поемата може да бъде намерено в книгата ми „Баладите на Белерианд“

(„История на Средната земя“, том III). Откъсите от баладата в настоящата книга са взети дума по дума от текста, който подготвих за

„Баладите на Белерианд“.

Следващият откъс е взет от Песен II на „Балада за Леитиан“. Предшества го описание за жестоката тирания на Моргот над северните земи по времето, когато Берен пристига в Артанор (Дориат), и за оцеляването в укритие на Барахир, Берен и още десет мъже, преследвани напразно от Моргот дълги години, докато накрая „нозете им бяха хванати в примката на Моргот“.

Горлим бе онзи, който, уморен
от бягства и неволи ден след ден,
веднъж във късна нощ пое на път
с другари да се срещне в таен кът,
5 през нивите премина крадешком
и стигна до помръкнал селски дом,
в сумрака звезден — мрачен силует,
и само през прозорчето отпред
блещукаше свещичка в скромна стая.
10 Горлим надникна вътре и се смая,
че зърна като в сън, в омаен блян
на скитник от копнежи изтерзан
жена си да ридает без утеха
край гаснещ огън; тънката ѝ дреха,
15 лицето в бръчки и косата бяла
говореха за скръб и за раздяла.
„Ах! Ейлинел, за моя взор отрада,
а аз отдавна мислех, че си в ада!
Ала нима ме лъже паметта?
20 Та аз загубих всичко на света
и спомням си, че мъртва те видях
в онази нощ на ненадеен страх“ —
тъй тръпнеше, разкъсван от съмнение
в тъмата пред вълшебното видение.
25 Но да потропа не намери сила
и да попита как се е спасила.
И както колебаеше се той,
от хълмовете чу далечен вой!
Изкряска сова; виеха в простора

30 глутници, тръгнали на лов за хора,
и той разбра, че са открили пак
следите му сред падналия мрак.
Да му погуби клетия живот
потеря нова пращаше Моргот.
35 Безмълвно се обърна и отмина,
та с него Ейлинел да не погине,
и из чукари диви се затича,
тъй както звяр подгонен криволичи
през каменист поток и дебри горски,
40 по-надалеч от домовете хорски.
Най-сетне при другарите си беше;
полегна, ала сън не го ловеше,
и гледаше сред мрачната гора
как неусетно мътната зора
45 се сипва над унилите дървета.
От болест бе душата му обзета,
та би приел и робските окови,
ако намери Ейлинел отново.
Безумни мисли бяха го надвили
50 на скъпата му за очите мили,
за дълг, за чест и за измяна даже,
но туй едва ли някой ще разкаже.
И все пак подир хиляди съмнения
избра умът му страшното решение —
55 при кралските васали сам да иде
и да помоли с краля да се види,
та прошка на колене да изпроси
с предателската вест, която носи
за тайния бивак на Барахир,
60 и как да го открият най-подир,
било то денем или в мрак дълбок.
И тъй, отведен в мрачния чертог,
укрит дълбоко долу под земята,
Горлим се просна на Моргот в краката
65 и довери се на сърце сурово,
що никога не е изрекло вярно слово.

„Със твойта Ейлинел, Моргот продума,
ще се намериш пак, не ще и дума,
там, гдето тя витае и те чака,
70 та заедно да бъдете във мрака
навеки неразделни — таз награда
за вестите чудесни ти се пада
по право, о, предателю любезни!
Че Ейлинел от тоя свят изчезна
75 и в смъртни сенки броди слепешком,
лишена от съпруг, деца и дом —
видение на скъп човек умрял,
това в онази къща си видял!
Сега на болката през злите двери
80 онуй, което искаш, ще намериш;
на ада в бездната необозрима
върви да дириш своята любима.“

Тъй с люта смърт умря глупецът беден
и себе си прокле със дъх последен,
85 а Барахир бе хванат и загина,
и всички подвизи отидоха мърцина.
Но туй не бе победа на Моргот —
лиши един бунтовник от живот,
ала мнозина други се спасиха
90 и битката със злото продължиха.
И плъзна слух, че от Моргот създаден
бил онзи адски призрак, що предаде
душата на Горлим, и тъй изгасна
искрата на надеждата прекрасна,
95 запазена в самотната дъбрава;
но Берен имаше късмет тогава:
през онзи ден бе тръгнал да ловува
и спря на странно място да ношува,
далеч от лагера. Заспа и ето,
100 тъма злокобна стегна му сърцето,
дърветата безлистни, оголели
под скръбен вихър бяха се привели;

и грачеха, по клоните събрани,
рояци черни гарвани и врани,
105 от човките им черна кръв струеше,
а Берен като вцепенен лежеше
съвсем без власт над собственото тяло
на влажен бряг край блато застояло.
От студ и ужас тръпки го побиха.

- 110 Тогава зърна — над водата тиха
светлик потръпна приглушен и блед,
превърна се в човешки силует,
що бавно се зададе към брега
и проговори с болка и тъга:
- 115 „Горлим бях аз, изменникът сломен
с измяна, но не бой се ти от мен,
а бързай! Бързай, че Моргот посяга
и примка около баща ти стяга.
Той знае вашия бивак потаен.“
- 120 И тъй разказа призракт разкаян
към що врагът коварен го принуди.
Тогава Берен бързо се пробуди,
лък грабна, меч препаса и се втурна
през дебрите като вихрушка бурна,
- 125 що клони кърши. Стигна най-подир
там, где лежеше проснат Барахир.
Усети как сърцето му гори,
че закъсна; и в ранните зори
добра се до потайния бивак
- 130 на островче сред блатен гъсталак.
Внезапно птици литнаха с дузини,
ала не гъски или бекасини,
а само хищни гарвани и врани
седяха там по клоните събрани.
- 135 Един изграчи: „Берен иде късно!“,
подеха всички: „Късно! Късно! Късно!“
Баща си в гроб положи там по пладне,
отгоре струпа камъни грамадни
и викна триж: „Моргот да е проклет!“,
- 140 но не рида — сърцето му бе лед.

Тогаз през планини, блата, гори
пое, додето най-подир откри
край извор от подземна жар нагрян

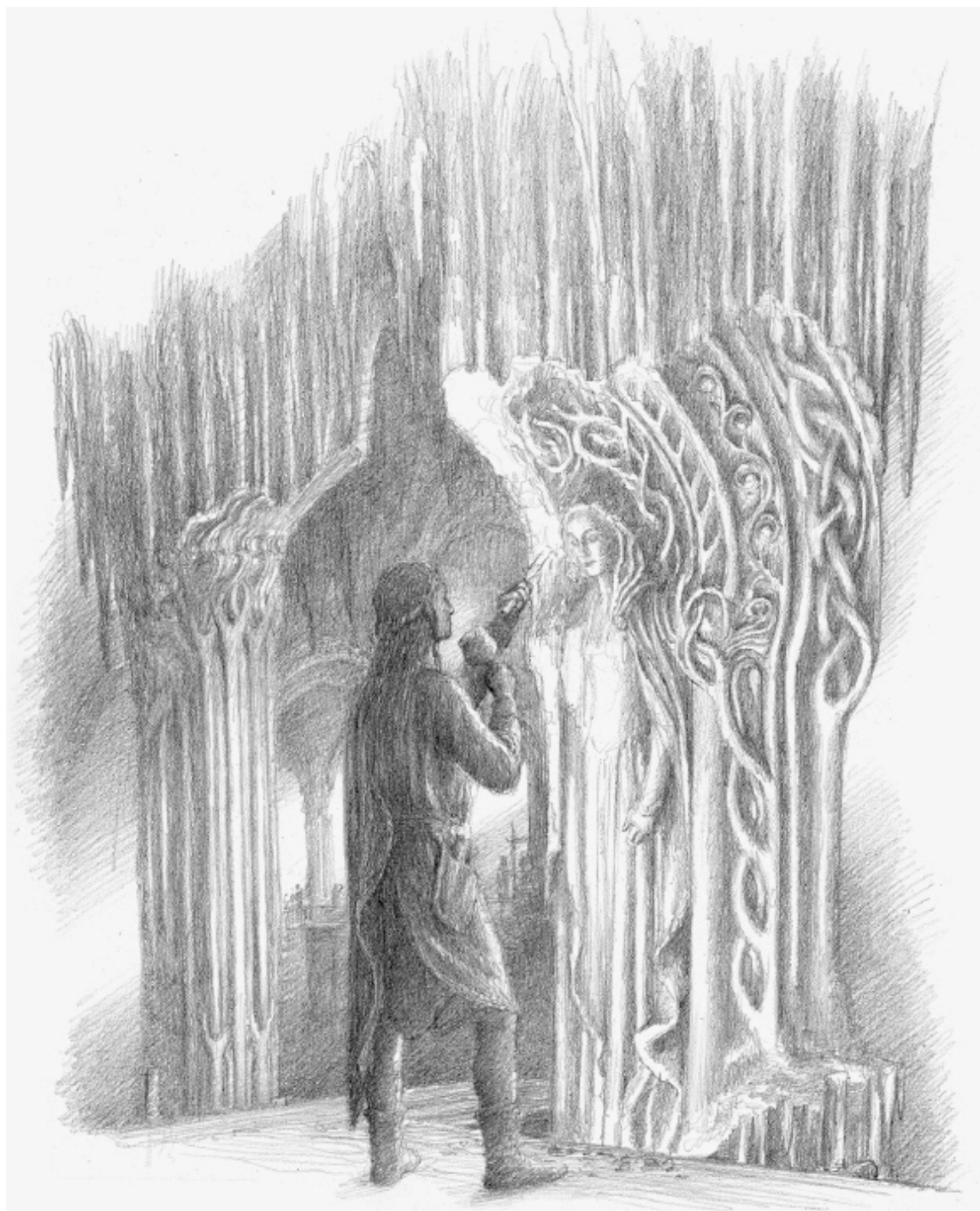
убийците — Морготовата сган.
145 Дочу тогава как един от тях
пред другите се хвалеше със смях
как пръстен взел от мъртвата ръка
и после продължаваше така:
„Тоз пръстен, казват, бил е изкован
150 в далечната страна Белерианд
за Барахир, убития бунтар.
Услуга някаква на тамошния цар
бил сторил и получил дар богат —
подобен нему няма в този свят.
155 За този пръстен сам Моргот ме прати
и го очаква в своите палати,
макар че пълно е със злато там.
Подобна алчност е позор и срам,
та изкушавам се да му река,
160 че гола бе бунтовната ръка!“
Но не довърши; звънна лък и ето —
той рухна мъртъв със стрела в сърцето.
Това Моргот обичаше най-много:
противник негов да наказва строго
165 слугите непокорни вместо него.
Но люта злоба подир туй обзе го,
когато от слугите си узна
как Берен рипна с вълча бързина,
сред лагера им озова се в миг,
170 взе пръстена и още преди вик
на гняв да екне в техния бивак,
изчезнал беше сред гората пак.
Стрели се сипеха като порой,
но с ризница джуджешка беше той;
175 роден бе под магическа звезда
и в дебрите укри се без следа;
тъй никой не узна нозете смели
коя пътека тайна са поели.

Отдавна Берен бе храбрец прочут

180 без страх от смърт, лишения и студ,
докато Барахир бе жив до него;
но след смъртта му черна скръб обзе го,
живота му лиши от светлина
и Берен неусетно закопня
185 от вражи меч да бъде повален;
боеше се единствено от плен.
Сам диреше заплахи и беди,
така съдбата своя заблуди
и шепотът за неговата слава
190 надлъж и шир разнесе се тогава;
за неговите подвизи чутовни
потайно пееха певци бунтовни
как сам, подгонен в нощните гори
под лунните лъчи и призори
195 громи врага. А мрачните дъбрави
изпълнил бе със яростна ненавист
и гибел за Морготовите твари;
ела и бук му бяха за другари,
помагаха му зверовете диви
200 и птиците със песните звънливи;
и духовете в скалното усое
напускаха укрытията свои
да го упътят в планината стара.
Но скръбна е съдбата на бунтаря.
205 По-силна от Морготовата власт
светът не беше виждал дотогаз;
с безмерна хитрост, подлост и коварство
Моргот оплете цялото си царство
и Берен осъзна, че се налага
210 далеч от своя роден край да бяга,
далече от тръстиковия вир,
край който костите на Барахир,
могъщи нявга, днес потъват в тлен
на гроб незнаен в каменния плен.
215 За Берен няма тук подслон и дом
и в късна есен тайно, пълзешком,

заобикаля в нощния сумрак
засадите на дебнещия враг.
Не ще запее лък в потаен кът,
220 стрелите остри няма да летят
и върху меко папратово ложе
главата морна няма да положи.
Луната, що през облаци наднича
над боровете, вятърът, що тича
225 на воля през дървета и треви,
не го откриха повече, уви.
Звездите, що на север в нощен час
блестят сребристо сред мъгли и мраз
(Пламтящ трънак наричани тогава),
230 останаха зад него да огряват
поля и хълми и планински рид,
и гроб, сред пустите блата укрит.

На юг започваха земи на страх
със зли, коварни пътища през тях,
235 и само люде с храброст надарени
на Сенчестите планини студени
минаваха през дебнещия мрак.
Там ширеше се зло и смъртен враг.
А сетне — скални зъбери сурови
240 с магия скрита в техните основи,
где извори и сладки, и горчиви
водите си към пропасти изливат.
Магия се спотайваше в скалите,
че там отвъд, незрима за очите,
245 освен от непристъпните скали,
убежище на гордите орли,
едва се мержелееше една
от феи обитавана страна —
Белерианд, Белерианд,
250 от взор човешки не видян.

КУЕНТА НОЛДОРИНВА

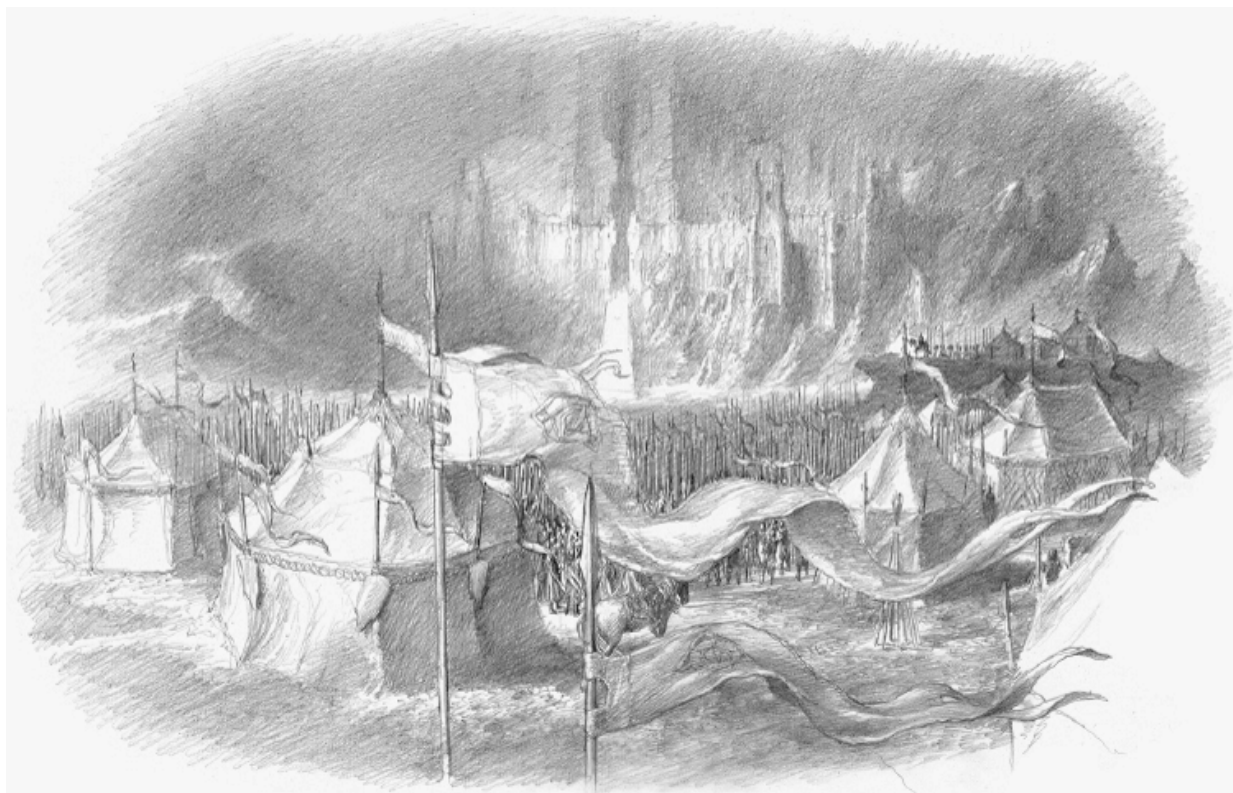

След „Митологична скица“ този текст, който тук ще наричам „Куента“, е единственият пълен и завършен вариант на „Силмарилион“, създаден от баща ми — написан на машина през (както по всичко личи) 1930 г. Не са оцелели предварителни чернови или планове, ако такива изобщо е имало, но е ясно, че през по-голямата част от работата му „Скицата“ е лежала пред него. Този ръкопис е по-дълъг от скицата и в него очевидно личи „силмарилионският стил“, но все пак си остава концентриран подробен преразказ. В подзаглавието се казва, че това е „кратка история на Нолдолите или Гномите“, извлечена от „Книга на изгубените легенди“, написана от Ериол [Елфвине]. Разбира се, по това време дългите поеми вече са налице, внушителни, но предимно недовършени, и баща ми все още работи по „Балада за Леитиан“.

В „Куента“ изниква основното преобразяване на легендата за Берен и Лутиен с появата на Нолдорския принц

Фелагунд, син на Финрод. За да обясня как е могло да се случи това, ще дам тук откъс от този текст, но е необходима бележка за имената. Водачът на Нолдорите във Великото пътешествие на елфите от Куивиенен, Водата на пробудата в далечния изток, е Финве; тримата му синове са Феанор, Финголфин и Финрод, който е баща на Фелагунд. (По-късно имената се променят: третият син на Финве става Финарфин, а Финрод е името на сина му; но Финрод е също и Фелагунд. На езика на джуджетата това име означава „Господар на пещерите“ или „Дълбаещият пещери“, защото той е основателят на Нарготронд. Сестрата на Финрод Фелагунд е Галадриел.)

ОТКЪС, ИЗВЛЕЧЕН ОТ „КУЕНТА“

Това било времето, което песните наричат Обсадата на Ангбанд. Мечовете на Гномите опазили земята от разрухата на Моргот и силата му била затворена зад стените на Ангбанд. Гномите се хвалели, че той вече никога не ще разкъса техния обръч и никой от народа му не ще премине, за да твори зло по света...

През онези дни иззад Сините планини в Белерианд дошли хората, най-смелите и най-прекрасните от своя род. Фелагунд ги намерил и станал завинаги техният приятел. Веднъж той гостувал на Келегорм на изток и излязъл на лов заедно с него. Но се откъснал от другите и по мръкнало стигнал до една долина в западното подножие на Сините планини. Там греели светлини и отеквали звуците на грубовата песен. Тогава Фелагунд се учудил, защото езикът на тези песни не бил език на Елдарите или на джуджетата. Не бил и езикът на орките, макар че изпървом от това се боял. Там лагерувал народът на Беор, могъщ

човешки воин, чийто син бил дръзкият Барахир. Те били първите люде, пристигнали в Белерианд...

Същата вечер Фелагунд отишъл сред спящите мъже от отряда на Беор, седнал край гаснещите им огньове, където никой не стоял на стража, взел арфата, която Беор бил оставил настрана, и засвирил на нея мелодия, каквато простосмъртно ухо никога не било чувало, тъй като те познавали основите на музиката единствено от Мрачните елфи. Тогава людете се събудили, чули го и се смаяли, понеже велика мъдрост имало в тази песен, както и красота, и сърцето ставало по-мъдро, когато я слушало. Тъй хората нарекли Фелагунд, когото срещнали пръв от Нолдолите, Премъдрия, а сетне нарекли Мъдреци и всички негови сънародници, които ние наричаме Гноми.

Беор живял с Фелагунд до смъртта си, а неговият син Барахир бил най-големият приятел на Финродовите синове.

Ала дошли дни на погибел за Гномите. Дълго време минало дотогава, защото голяма била тяхната мощ, а те били много храбри и имали множество смели съюзници, Мрачни елфи и хора.

Но съдбините им ненадейно се променили. Дълго и тайно подготвял Моргот своите сили. В среднощен час посред зима той избълвал огромни реки от пламък, що залели цялата равнина пред Железните планини и я превърнали в изпепелена пустош. Мнозина Гноми от синовете Финродови погинали в това пожарище, а изпаренията от него пръснали мрак и смут сред враговете на Моргот. Подир огъня налетели черни пълчища орки в таквиз множества, каквито Гномите не били виждали никога дотогава, а дори не си и представяли. Тъй Моргот разкъсал обсадата на Ангбанд и чрез орките погубил най-храбрите бойци от обсаждащата войска. Враговете му се разпилели надлъж и нашир, Гноми, Илкорини и люде. Повечето човеци прокудил отвъд Сините планини, само чедата на Беор и Хадор подирили убежище в Хитлум зад Сенчестите планини, където орките все още не идвали в големи множества. Мрачните елфи избягали на юг към Белерианд и оттатък него, но мнозина отишли в Дориат, и велико могъщество придобило царството на Тингол по онова време, когато той станал твърдина и убежище на елфите. Магията, що Мелиан изтъкала

около границите на Дориат, отблъсквала злото от неговите земи и чертози.

Моргот превзел боровите гори и ги превърнал в земи на ужаса, а стражевата кула на Сирион завладял, за да стори от нея крепост на злото и на заплахата. Там живеел Тху — главен слуга на Моргот, магьосник със страховита сила и господар на вълците. Като най-тежък товар паднала върху синовете Финродови тежестта на онова ужасно сражение — втората битка и първото поражение на Гномите. Там погинали Ангрод и Егнор. Там и Фелагунд щял да бъде пленен или погубен, ала Барахир се притекъл с всичките си бойци, та спасил Гномския крал и издигнал стена от копия около него; и макар тежки да били техните загуби, те си пробили път през орките и избягали на юг към Сирионските блата. Там Фелагунд дал клетва за вечна дружба и помощ в тежък час на Барахир и всичките му роднини и потомци, и в знак на този обет връчил на Барахир своя пръстен.

Тогава Фелагунд се отправил на юг, и на брега на Нарог създал също като Тингол потаен пещерен град и кралство. Тия дълбоки чертози били наречени Нарготронд. Там подир отчаяно бягство и дълго опасно скитане пристигнал Ородрет [син на Финрод и брат на Фелагунд], а заедно с него приятелите му Келегорм и Куруфин, синове на Феанор. Спътниците на Келегорм подкрепили мощта на Фелагунд, ала по-добре щяло да бъде, ако вместо туй били отишли при собствените си роднини, които укрепили хълма Химлинг на изток от Дориат и изпълнили Аглонската клисура със скрити войски...

В онези дни на съмнение и страх подир [Битката на внезапния пламък] се случили много ужасни неща, ала малко от тях са разказани тук. Разправят, че Беор бил убит, а Барахир не отстъпил пред Моргот, но цялата му земя била завладяна, поданиците му разпръснати, поробени или избити, а сам той избягал и станал бунтовник заедно със сина си Берен и десет верни мъже. Дълго се укривали те и много велики подвизи извършили срещу орките. Но най-подир, както е казано в началото на баладата за Лутиен и Берен, скривалището на Барахир било издадено и той загинал заедно с всичките си другари освен Берен,

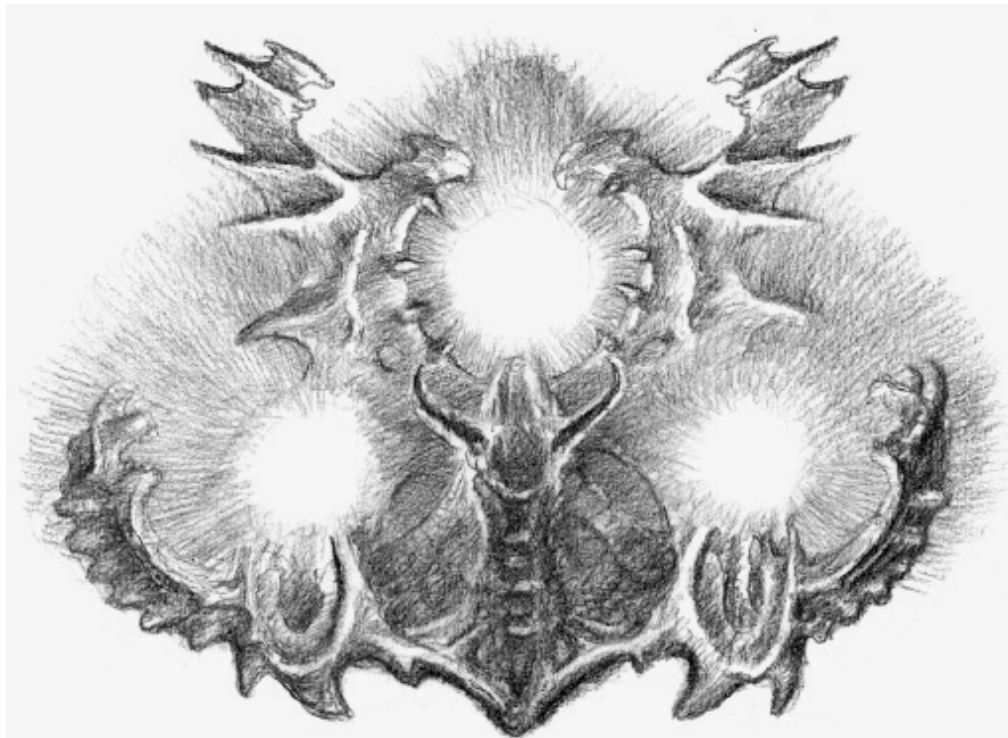
който по волята на съдбата през този ден ловувал надалече. Оттогава Берен заживял сам сред дебрите, помагали му единствено птиците и зверовете, които обичал; и дирел смъртта в отчаяни набези, ала намирал не нея, а слава и почит в забранените песни на бегълците и тайните врагове на Моргот, тъй че разказът за делата му стигнал чак до Белерианд и се разчул из Дориат. Накрая Берен избягал на юг от обръча на преследвачите, прекосил ужасните Планини на Сянката и най-подир пристигнал грохнал и изнурен в Дориат. Там тайно спечелил любовта на Лутиен, дъщеря на Тингол, и я нарекъл Тинувиел, тоест славей, заради красотата на нейните песни в здрача под дървесата; защото тя била дъщеря на Мелиан.

Тингол обаче се разгневил и високомерно изпъдил Берен, ала не го убил, защото бил дал клетва пред дъщеря си. Въпреки туй искал да го изпрати на смърт, та измислил задача, що според него не можела да бъде изпълнена, и му рекъл: Донесеш ли ми Силмарил от Короната на Моргот, ще позволя на Лутиен да се омъжи за теб, ако и тя го желае. И Берен се закле да постигне това и тръгнал от Дориат към Нарготронд, носейки пръстена на Барахир. А там търсенето на Силмарила разбудило от дълбок сън клетвата, що били дали синовете на Феанор, и злото започнало да се разраства от нея. Макар и да знаел, че задачата не му е по силите, Фелагунд охотно дал цялата си помощ на Берен заради собствената си клетва пред Барахир. Но Келегорм и Куруфин разубедили народа му и вдигнали бунт срещу него. Зли мисли се събудили в сърцата им, та решили да узурпират трона на Нарготронд, понеже били синове на по-старшето потекло. Готови били да погубят силата на Дориат и Нарготронд, само и само Силмарилът да не бъде извоюван и даден на Тингол.

Тъй Фелагунд предал короната си на Ородрет, разделил се със своя народ и тръгнал с Берен и десетима верни спътници от своята свита. Издебнали от засада шайка орки, избили ги и чрез магията на Фелагунд се преобразили като тях. Тху обаче ги забелязал от своята стражева кула, която някога принадлежала на Фелагунд, разпитал ги и магията им рухнала в двубоя между Тху и Фелагунд.

Тъй били разобличени като елфи, но заклинанията на Фелагунд укривали техните имена и цели. Дълго ги измъчвали в тъмниците на Тху, ала никой не предал другарите си.

Клетвата, която се споменава в края на този откъс, била дадена от Феанор и седмината му синове със словата, описани в „Куента“: „да гонят с мъст и омраза чак до края на Света всеки Валар, демон, елф, човек или орк, що дръзне да отнеме или задържи Силмарилите извън тяхно владение“. (Виж „Силмарилион“.)

ВТОРИ ОТКЪС ОТ „БАЛАДА ЗА ЛЕИТИАН“

Сега предлагам нов откъс от „Балада за Леитиан“, разказващ историята, която бе цитирана по-горе в своя много лаконичен вариант от „Куента“. Подхващам поемата от мястото, където Обсадата на Ангбанд привършва със сражение, наречено по-късно Битка на внезапния пламък. Според датите, отбелязани от баща ми върху ръкописа, целият откъс е съчинен през март-април 1928 г.

*Ала дойде накрая зла прокоба,
разпали се Морготовата злоба*

и силата, потайно сбрана там,
от твърдината му избухна в плам,
5 пожар обгърна равнините жадни
и тръгнаха пълчища безпощадни.
Така Моргот обсадата разкъса,
вразите си сред дим и жар разпръсна
и орките убиваха със стръв,
10 дорде димящи струи топла кръв
обляха остриетата им черни.
Но Барахир пред хората си верни
се втурна с мощно копие в отбрана
на Фелагунд, що падна с люта рана.
15 Избягаха подир това в блатата
и Фелагунд там даде клетва свята
за дружба с неговия род и семе,
за обич и за помощ в тежко време.
Но там Финрод загуби двама сина —
20 Ангрод загина и Егнор загина.
Тогавя двамата водачи смели
събраха хората си оцелели,
съпругите, децата си красиви,
и на Нарог над струите пенливи
25 далеч на юг във пещерите стари,
укрити сред усои и чукари,
чертози под земята сътвориха
и там от враговете се укриха
зад здрав портал, могъщ и несломен
30 до Туриновия печален ден.
Задълго с тях под пещерната стряха
потомците на Куруфин живяха,
и дружно с Келегормовия род
създадоха честит, красив народ.
35 Тъй в Нарготронд все още беше крал
Финрод — владетел, нявга клетва дал
на Барахир за обич и за чест.
И ето че през смръзналия лес
докуца Барахировият син

40 до горската река Есгалдуин.
Последва нейните потоци чисти
на Сирион до струите сребристи —
река могъща, волна и студена,
към морските талази устремена.
45 Достигна там, където си почиват
водите и широко се разливат
във езера под звездния сумрак,
обрамчени с тръстиков гъсталак.
Там ширят се блата; и изведнъж
50 отново станал буен и могъщ,
се втурва Сирион, за да изчезне
задълго в тайнствени подземни бездни.
Умбот-Муилин им казваха тогава,
що Езера на Здрача означава.
55 През сивата дъждовна пелена
отвъд Опазената равнина
съгледа Берен Хълмовете ловни,
прихлупени под облаци оловни
и брулени от бурите свирепи.
60 Но знаеше, че сред блата и степи
под тия хълмове са издълбали
водите на Нарог подземни зали
и там Финрод двореца си е скрил
край пенестия водопад Ингвил.
65 Там Гномите стоят на вечна стража
да не допуснат близо сила вража
до Нарготронд, прекрасен като блян,
и всеки хълм е с кула увенчан,
където часови с недремещ взор
70 оглеждат зорко равния простор,
разстлан между реките величави,
а съгледвачи в горските дъбрави,
укрити сред разлистените клони,
прострелват точно вражите шпиони.
75 Сега прекрачва Берен в този край
и гордо на ръката му сияй

безценен пръстен, Фелагундов дар;
и се провиква „Нито скверна твар,
ни съгледвач съм. Чуйте, идва с мир
80 приятел ваш и син на Барахир!“
Преди да стигне мрачната клисура,
где лее се Нарог пенлив и бурен,
стрелци в зелено пришълеца спряха,
ала когато пръстена видяха,
85 приеха го с поклон и кралска чест,
макар да беше дрипав и злочест.
Потеглиха на север в мрак дълбок,
че нямаше ни мост, ни брод в Нарог
и Нарготронд бе с недостъпен праг
90 било то за приятел или враг.
На север, где потокът млад и чист
пресреща ручея Гинглит златист
и с него сребърни води плете —
към този край упътиха се те.
95 По стръмните скали оттам тогава
към тайните палати величави
се спуснаха под полумесец бял
и стигнаха до мощния портал
в скалите древни майсторски вграден
100 и от вековни дънери сглобен.
Пред тях отворен зееше порталът
и влязоха в прекрасна тронна зала.
Прие го Фелагунд с добри слова
като достоен гост, а след това
105 разказа Берен за теглата свои
и битките си в горските усой.
Припомни си леса на Дориат
и как с венец от нежен шипков цвят
танцува прелестната Лутиен
110 под грейнали звезди в сумрак зелен.
Припомни си омайния ѝ глас,
но млъкна — думи нямаше тогаз.
Разказа как фонтаните се леят

и славеите неуморно пеят
115 на Мелиан и скъпия ѝ крал;
разказа още как му бе задал
Тингол задачата неизпълнима
и как заради своята любима
по-прелестна от ясен слънчев ден,
120 заради милата си Лутиен
ще тръгне в пламналия пущинак
към гибел неминуема и мрак.
Финрод изслуша този разказ и се смая,
замисли се и промълви накрая:
125 „Личи по всичко, че Тингол желае
да те погуби. Както всеки знае
над чудните лъчи на Силмарила
тежи проклятие със страшна сила
и Феаноровите синове по право
130 еднички могат да го притежават.
Не може той да пази този дар,
а и не е на всички елфи цар.
И все пак ти ми казваш, че една
Тингол ти е определил цена,
135 за да се върнеш с чест във Дориат?
Ужасен път те чака, момко млад,
през пепел и отровен пущинак
от тук, та до Морготовия праг.
А ако ли успееш, люта злоба
140 ще те преследва чак и отвъд гроба,
че синовете Феанорови не крият —
заради клетвата си всеки ще убият,
дори когато Камъка прочут
поставиш във Тинголовия скют.
145 Послушай, Келегорм и Куруфин
признават мен, Финродовия син,
за свой владетел; и голяма власт
над родовете им получих аз.
Там всички уважават моя глас
150 и топла дружба има между нас,

ала уви, синът на Барахир
ни обич ще получи, нито мир,
а само гняв, ненавист и омраза,
ако поиска Силмарила да запази.“
155 Словата му оказаха се прави.
Когато пред народа си разправи
как Барахир и неговият род
живота му спасиха от Моргот,
и клетвите, що нявга бяха дали,
160 в сърцата войнствен огън се разпали
за нова славна битка. Но тогаз
в тълпата извиси се гневен глас
и път напред проби си с пламнал взор
сам Келегорм, синът на Феанор.
165 А всички, що наоколо стояха,
погледнаха към него и видяха
лицето му изопнато и строго
и възцари се тишина в чертога.
„Човек ли, елф ли, враг или другар,
170 зъл дух или проклет Морготов звяр,
или каквото и да е на този свят,
ни ред, ни обич, нито бог, ни ад
ще го спасят от нас, ако е взел,
ако е похитил или отнел,
175 или пък някак си се е сдобил
с безценния сияен Силмарил,
че трите Силмарила несъмнено
са наше право древно и свещено.“
Такива гневни думи изговори
180 и както някога във Тун бе сторил
баща му с повеляващия глас,
така в сърцата той всели тогаз
униние и ужас от една
жестока и безсмислена война,
185 от кръв проляна между брат и брат
във Нарготронд или пък в Дориат,
от гибел, от разруха и раздор,

ако ли Камъкът на Феанор
попадне във ръцете на Тингол
190 и стане тъй причина за разкол.
Покрусени от тия думи черни,
дори онез, които бяха верни
на Фелагунд, изпаднаха в тревога
при мисълта за мрачната бърлога
195 Морготова. А Куруфин тогава
след брат си заговори с реч лукава,
та умовете им да замъгли докрая
и толкова изкусно ги замая,
че чак на Турин до деня жесток
200 не се изправи никой Гном в Нарог
срещу Моргот открито да се бие.
Със дебнене, засади и магия,
в съюз безмълвен с тварите плашливи,
които скитат из горите диви,
205 с невидими ловци, стрели отровни,
долитащи от дебрите вековни,
с коварство и омраза спотаена,
що стъпва денем с крачка кадифена
и носи люта смърт сред нощен мрак
210 на враговете в спящия бивак —
тъй бранеха страната си от гнет,
забравили за древния обет,
че Куруфин на целия народ
бе вдъхнал черен ужас от Моргот.
215 Тъй в онзи ден от ярост накупял
отказаха да слушат своя крал
и рекоха: „Финродовият син
не ни е пълновластен властелин!“
Тогава слезе Фелагунд от трона,
220 захвърли долу тежката корона
и викна пред народа с ясен глас:
„Вий клетвата престъпвате, но аз,
за да изпълня своя свят обет,
властта си ще отхвърля занаяпред.

225 Ако ли има между вас бойци
и верни на Финрода храбреци,
елате с мен, да тръгна като воин,
а не като натрапник недостоеен,
230 принуден да напусне своя град,
престола си и кралския палат!“
Прекрачиха до него десетима,
доказали се с доблест несравнима
в сражения под неговия флаг
срещу коварния и подъл враг.
235 Един от тях наведе се и взе
короната пред кралските нозе
и рече му: „Ще тръгнем с теб на бой,
ала престолът пак остава твой.
Заместник избери си занаят!“.
240 Тогава Фелагунд на Ородрет
подаде я и каза: „Братко мой,
дорде се върна, тоз палат е твой“.
Тук Келегорм реши да замълчи,
а Куруфин с усмивка се отдалечи.

* * *

245 И тъй дванайсет тръгнаха сами
към вражеските северни земи
по път потаен в гъстите гори
и гаснещата вечер ги укри.
Без барабани, песни и фанфари
250 прокрадваха се през горите стари,
прикрили бляскавите си доспехи
под дълги плащове и тъмни дрехи.
Вървяха дълго все покрай Нарог,
дорде превърна се в пенлив поток,
255 роден от водопада полетял
да се разлее като чист кристал
в коритото на езеро Иврин,

що отразява небосвода син
и мрачния, суров планински лик
260 на месеца под бледия светлик.
Далеч остана царството зад тях,
где няма орки, демони и страх
от злото на Моргот. Сега в горите,
сред гъсталаци и скали укрити,
265 се спотаиха в кът отдалечен
и бдяха търпеливо ден след ден
до мрачна нощ, когато хала дива
звездите с бурни облаци закрива,
когато вятърът риде в дървесата
270 и вихър есенни листа подмята
с печален шепот и въздишка глуха,
тогава гласове далечни чува
и крясъци, и дрезгав смях, и тропот,
и тътен глух като отчаян ропот
275 на морната земя под зли пети;
фенери се полюшват и блести
отблясъкът им призрачно разлян
по копие и кървав ятаган.
От своето укритие по склона
280 видяха орки да вървят в колона
с лица зъбати, грозни, нечовешки;
летяха прилепи над тях; зловещо
изкряска сова в нощните дървета.
Отминаха по пътя гласовете,
285 затихна звън и грозен гърлен смях,
а елфите и Берен подир тях
прокрадваха се тихи и незрими
в ръцете с мечове неумолими.
Накрая до бивак сред мрака чер,
290 огрян от буен огън и фенер,
достигнаха, наблизо се укрива
и цели трийсет орки преброиха
край огъня. И нито звук дори
не плъзна из смълчаните гори,

295 щом всеки се възправи в тъмнината,
прихвана лък, обтегна тетивата
зловещо, бавно, като в мрачен сън.
Но чуй! Отекна смъртоносен звън,
300 когато Фелагунд нададе вик;
дванайсет орки рухнаха след миг.
Напред се втурва всеки с бляскав меч,
настава бърза и свирепа сеч,
а орки стенат, вият и пицят
като загубени души в самия ад.
305 Стомана всички орки покоси
и ни един от тях не се спаси,
загина там проклетата им сган
да не тормози края изтерзан
с грабеж и зло. Но елфите мълчаха,
310 победна горда песен не запяха,
защото знаеха, че никога сама
не тръгва банда орки на война.
Одеждите от мъртвите свалиха
и труповете в дол дълбок укриха.
315 Измислил беше Фелагунд една
отчаяна и дръзка хитрина:
със дрехите на орки той реши
приятелите си да предреши.
Отровно копие и лък от рог,
320 и ятаган назъбен и жесток
взе всеки и надяна дреха черна,
зловонна, отвратителна и скверна.
Със сажди си наплескаха лицата,
отрязаха на орките косата
325 разчорлена, омазнена и гнусна,
след туй на своите глави изкусно
я сложиха и всеки там съгледа
как грозно се преобрази съседът.
Вълшебна песен Фелагунд подхвана
330 за скриване на образ и промяна;
ушите като клюмнали листа

провиснаха и всякоя уста
превърна се в зъбата зверска пасть
с магията на неговия глас.

335 В леса укриха гномските си дрехи
и заедно на дълъг път поеха,
предвождани от черна мерзка твар,
що нявга бе прекрасен елфски цар.
На север бързаха; и в гъсталаци горски

340 се срещаха със други банди оркски
по пътя, ала всеки враг проклет
посрещаше ги с поздрав и привет.
Най-сетне изморени се добраха
отвъд Белерианд и там видяха

345 как младите води на Сирион
препускат бледосребърни по склон,
где Таур-ну-Фуин — Мъртвешки Мрак —
суров, безпътен боров гъсталак
от изток слиза мрачно към една

350 унила и зловеща долина,
от запад пък стърчат като стени
навъсените Сиви планини.
Самотен остров наред долината
стърчеше като къс от планината,

355 откършен при игра на исполини
в далечни и забравени години.
Заобикаляха от две страни
подножието речните вълни,
набързо там потръпваха водите

360 и бягаха към брегове честити,
Елфийска кула над скалата дива
стърчеше още стройна и красива,
но днес през необятния простор
отправяше с заплаха мрачен взор

365 в една посока към Белерианд,
а в другата към края изтерзан
на долината отвъд северния ръб.
Оттам започваха земи на скръб,

на дюни и пустиня пепелява,
370 и в мрачното небе се очертава
злокобен облак, спрял неумолим
над злите кули на Тангородрим.
Държеше тия пагубни места
най-злият дух от всички на света
375 и с незаспиващ огнен взор оттам
следеше пътя към Белерианд.
Наричаха го Тху, като на бог
се кланяха на трона му жесток
и храмове му вдигаха в заблуда
380 през древни времена невежи люде.
В поробени земи той бе сега
Морготов пръв помощник и слуга,
на Вълците стопанин, чийто вой
огласяше чукарите; и той
385 магии гнусни, пъклені плетеше.
В покорство покрай себе си държеше
тоз некромант войска от сенки зли,
от призраци и рожби на мъгли,
от уродливи, сбъркани създания,
390 родени от погрешни заклинания,
и върколаци — гнусна сган събрана
на Острова магичен за охрана.
От погледа на Тху не се укрива,
макар да крачеха потайно, тихо
395 из сенчестите горски гъсталаци,
той зърна ги и прати върколаци:
„Докарайте тез орки, що вървят
така потайно, сякаш се боят,
тъй както правят техните събратя,
400 при мен с доклад да се явят в палата
за всичките си пъклені дела“.

Загледан от високата скала,
той чакаше навъсен и злорад
натрапниците да му доведат.

405 Сега от вълци обкръжени те стоят
и тръпнат. О, уви, далеч назад
останаха земите край Нарог!
Боязън ги гнети и страх жесток,
докато със приведени глави
410 дружината им дрипава върви
към острова и трона в онзи замък,
изсечен от зловещо кървав камък.

„Где бяхте? Що видяхте?“

415 „Бяхме в Елфодом, сълзи и погром,
и пожар жесток, и от кръв поток,
ето где бяхме, това видяхме.
Трийсет убихме, телата им скрихме
в яма голяма. Друг знак там няма,
само във здрача гарвани грачат.“

420 „Кажете ми, о, роби на Моргот,
що става със елфическия род?
А с Нарготронд? Кой крал стои начело
в страната, где промъкнахте се смело?“
„Уви, по границите само бяхме.
425 Там Фелагунд царува, тъй разбрахме.“

„Не чухте ли, че е на път поел
и Келегорм короната е взел?“

„Лъжа! Ако заминал е, тогава
у брат му Ородрет властта остава.“

430 „Ах, колко вести носите, нали,
от кралство, где дори не сте били!
Но как се казвате, бойци подбрани?
Кои са храбрите ви капитани?“

435 „Нереб, Дунглеф и десет орки прости
от пещерна бърлога, пълна с кости
под планините. Бързаме обаче,
че спешна изпълняваме задача
и капитан Болдог ни чака там,
где от недрата бълват дим и плам.“

440 „Болдог го няма. Чух, че паднал той,
загинал във свиреп граничен бой
там, где Тинголовата жалка шайка
трепери, и се крие, и се вайка
сред Дориат. Но как до този ден
445 не сте дочували за Лутиен?
Тя има стан висок, прекрасен, бял,
Моргот отдавна я е възжелал.
Болдог изпрати, но Болдог загина,
и чудно, че не сте в една дружина.
450 Но виждам те, че мръщиш се, Нереб.
Кажси, какво е Лутиен за теб?
Възрадвай се, че твоят господар
девойката ще смачка като звяр,
че чистотата ѝ ще оскверни
455 и мракът светлината ще смени.
Нима не служиш вярно на Тъмната?
На кой владетел мощни са делата?
Кой над кралете земни повелява,
кой пръстени и злато им раздава?
460 Кой господар е на света и кой
самите богове зове на бой?
Зловещата си клетва повторете,
слуги на Бауглир! Не се мръщете!
Смърт на любов, закон и светлина!
465 Проклети да са слънце и луна!
Дано обгърне мракът непрогледен
изтръпналия свят със вихър леден
и да погуби всичките Валари!
Дано омразата света попари
470 и всичко да намери своя край
сред воплите на морския безкрай!“

Но нито елфи, нито люде верни
изrekli биха думи толкоз скверни
и Берен се провикна гневно: „Тху ли
475 ще ни задържа тука да ни хули?“

Не служим нему, нито му дължим
покорство и сега ще си вървим“.

Разсмя се Тху: „Добре тогаз, вървете,
но само още малко потърпете
480 да ви попея, щом сте в моя двор“.
Обгърна ги с пламтящия си взор
и тъмнина безбрежна ги покри.
Не виждаха ни зрак, ни лъч дори,
а само две очи като жарава,
485 която от разсъдък ги лишава.
Запя тогава песен за магия,
издайничество, подлост, тирания,
разкриване, измяна и покорство.
Финрод се люшна, но в единоборство
490 отвърна с песента си за упорство,
за съпротива, битка със свирепост,
за скрити тайни и могъща крепост,
за вярна клетва, свобода, спасение;
за лик сменен с магическо умение,
495 за празни примки, счупени капани,
затвор разбит, окови разковани.
Напред, назад трептяха двете песни.
Кънтяха мощно като вихри бесни
словата им, а Фелагунд тогава
500 сбра цялата магия величава
на елфите във своя глас чудесен
и чуха в полумрака птича песен
над Нарготронд... и още по-далечно
въздишаше с тъга Морето вечно,
505 отвъд света изпратило талази
към Елфодом по пясък от елмази.

Но пада здрач; тъмата се разлива
над Валинор, червена кръв покрива
брега, где злите Гноми с меч избиха
510 Пеноездачите, а сетне похитиха

прекрасните им ладии от кея.
И гарван с грак в небето се зарея,
застена вятър, вълците завиха.
В Морето ледовете се строшиха.
515 Ангбанд кънти от робските окови.
Отекна гръм, избухнаха огньове,
отровен дим погълна нощ и ден —
и ето, рухна Фелагунд сразен.

520 Поглеж! Та те отново са красиви.
Изчезват оркските муцуни диви,
измамата разкрита е завчас
и Тху държи ги вече в своя власт.
Тъй стражата зловеща ги отвеща
525 в тъмници мрачни и без лъч надежда,
где смазани, разбити, оковани
и в задушливи мрежи омотани,
забравени да чезнат в отчаяние.

Но не напразно цялото старание
на Фелагунд бе; Тху опита всуе
530 целта и имената им да чуе.
След дълги размисли накрая се накани
при тях да слезе в тъмните зандани,
с погибел да заплаши всеки пленник
чудовищна, ако поне един изменник
535 не проговори: бавно, в пълн мрак
да ги разкъсва хищен върколак
един пред друг, а сетният от тях
да висне смазан и скован от страх
дълбоко долу в огнените бездни
540 и там в мъчения убийствени да чезне
безкрайно, бавно и без капка жал,
дордето най-подир обезумял
пречупи се и почне да говори.

И както рече Тху, така и стори.

545 Сред черната тъма като жарава
припламваха очи — и в миг тогава
кънтеше писък, ръфане със стръв,
хрущящи кости, дъх на прясна кръв,
Но ни един пред страшната заплаха
550 не трепна; всички твърдо устояха.^[1]

Тук свършва Песен VII. Сега се завръщам към „Куента“ и продължавам от думите „Дълго ги измъчвали в тъмниците на Тху, ала никой не предад другарите си“, с които завършва предишният откъс; и също както преди добавям след описанието от „Куента“ един твърде различен откъс от баладата.

[1] Липсват финалните седем стиха от английския оригинал. — Бел. NomaD. ↑

СЛЕДВАЩ ОТКЪС ОТ „КУЕНТА“

Междувременно Лутиен, като научила чрез ясновидството на Мелиан, че Берен е под властта на Тху, опитала в отчаянието си да избяга от Дориат. Тингол узнал това и я затворил в дървесна къщичка върху най-високия от неговите могъщи букове, далече над земята. Как избягала и стигнала до горите, където Келегорм я намерил, докато ловувал по границите на Дориат, е разказано в „Балада за Леитиан“. Отвели я с измама в Нарготронд и изкусният Куруфин се влюбил в нейната красота. От разказа ѝ узнали, че Фелагунд е в ръцете на Тху; и решили да го оставят да загине там, да задържат Лутиен и да принудят Тингол да я омъжи за Куруфин, и тъй да постигнат мощ, да завладеят Нарготронд и да станат най-велики владетели сред Гномите. Не

смятали да тръгнат да дирят Силмарилите, нито да позволят другиму да го стори, докато не покорят и поставят под своя власт цялата мощ на елфите. Ала замислите им не постигнали нищо, освен отчуждение и горчилка между елфическите кралства.

Хуан било името на най-могъщия от ловните песове на Келегорм. Той бил от безсмъртна порода от ловните земи на Ороме. Ороме го подарил на Келегорм много отдавна във Валинор, когато Келегорм често яздел в свитата на този бог и следвал неговия рог. Хуан дошъл във Великите земи заедно с господаря си и нито стрела, нито оръжие, нито магия или отрова можели да му навредят, затова ходел на бой заедно със своя господар и неведнъж го спасявал от смърт. Писано му било да срещне смъртта единствено от сблъсък с най-могъщия вълк, що някога е бродил по света.

Хуан имал вярно сърце и обикнал Лутиен още от мига, когато за пръв път я срещнал в горите и я отвел при Келегорм. Сърцето му скърбяло заради коварството на неговия господар, затуй освободил Лутиен и тръгнал с нея на север.

Там Тху убивал пленниците си един по един, докато накрая останали само Фелагунд и Берен. Когато настанал смъртният час на Берен, Фелагунд напрегнал цялата си мощ, разкъсал оковите и се вкопчил във върколака, който идвал да погуби Берен; и убил вълка, но сам бил убит в мрака. Отчаян и скръбен, Берен дълго чакал смъртта. Но Лутиен дошла и запяла пред тъмницата. Тъй подмамила Тху да излезе, понеже славата на нейната прелест се носела надлъж и нашир, както и чудото на нейната песен. Дори Моргот я възжелал и обещал превелика награда на всеки, който я залови. Хуан погубвал безмълвно всеки вълк, пратен от Тху, додето дошъл Драуглуин, най-могъщият от всички вълци. Тогава пламнала люта битка и Тху разбрал, че Лутиен не е сама. Но си спомнил каква е съдбата на Хуан, та се превърнал в най-могъщия вълк, що някога е бродил по света, и тогава излязъл. Ала Хуан го повалил и спечелил от него ключовете и заклинанията, които крепели неговите омагьосани стени и кули. Тъй крепостта била разбита, кулите рухнали и тъмниците се отворили. Много пленници излезли на свобода, но Тху отлетял в облика на прилеп към Таур-на-Фуин. Там Лутиен заварила Берен да скърби до Фелагунд. Изцелила

скръбта му и изтощението от дългия плен, а Фелагунд погребали навръх островния хълм и Тху вече никога не идвал натам.

После Хуан се върнал при господаря си и оттогава охладняла обичта помежду им. Берен и Лутиен бродили безгрижни и щастливи, додето не наближили отново границите на Дориат. Там Берен си припомнил дадения обет и се сбогувал с Лутиен, но тя не пожелала да се раздели с него. В Нарготронд настанала суматоха. Защото Хуан и мнозина от пленниците на Тху донесли вест за деянията на Лутиен и гибелта на Фелагунд, и предателството на Келегорм и Куруфин излязло наяве. Казват, че те тайно проводили пратеници при Тингол още преди Лутиен да избяга, но разгневеният Тингол пратил свои вестноосци да занесат писмата им на Ородрет. Поради туй сърцата на всички в Нарог пак се обърнали към Финродовия дом и оплакали своя крал Фелагунд, когото били изоставили, и послушали волята на Ородрет.

Ала той не им позволил да погубят синовете на Феанор, както желаели. Вместо това ги прокудил от Нарготронд и се зарекъл да няма занапред обич между Нарог и който и да било от Феаноровите синове. Така и станало.

Келегорм и Куруфин препускали гневно през горите да дирят пътя си към Химлинг, и ето че се натъкнали на Берен и Лутиен точно когато Берен опитвал да се раздели с любимата си. Втурнали се към тях и като ги разпознали, опитали се да прегазят Берен.

А Куруфин грабнал Лутиен на седлото си. Тогава станал скокът на Берен — най-великият скок на мъж простосмъртен. Защото той рипнал като лъв право върху препускащия кон на Куруфин, сграбчил го за гърлото и кон и ездач се сгромолясали на земята, а Лутиен отхвъркнала надалече и останала да лежи зашеметена. Берен започнал да души Куруфин, ала сам едва не загинал от ръката на Келегорм, който препуснал обратно с насочено копие. В този час Хуан престанал да служи на Келегорм и се хвърлил върху него, тъй че конят му свърнал настрани и никой не посмял да се приближи поради страх от грамадния пес. Лутиен не позволила Куруфин да бъде убит, но Берен му отнел коня и оръжията, най-ценен сред които бил знаменитият му кинжал, изработен от джуджетата. Този кинжал режел желязото като дърво. После братята си тръгнали, но подло стреляли по Хуан и Лутиен. Не наранили Хуан, а Берен се хвърлил пред Лутиен и бил

ранен, а когато научили за това, хората запомнили туй злодеяние на Феаноровите синове.

Хуан останал с Лутиен и като разбрал за техните затруднения и за намерението на Берен въпреки всичко да иде в Ангбанд, той отишъл и им донесъл от рухналия чертог на Тху кожа на прилеп и кожа на върколак. Три пъти само проговорил Хуан на човешки или елфически език. Първият бил, когато дошъл при Лутиен в Нарготронд. А вторият — когато измислил дръзкия план за тяхната мисия. И тъй, те препуснали на север, докато вече не било безопасно да яздят. Тогава се предрешили на вълк и прилеп, и Лутиен в облика на зъл дух яхнала върколака.

В „Балада за Леитиан“ е разказано как стигнали до портата на Ангбанд и я открили строго завардена, понеже до Моргот била стигнала мътва за някакви незнайни планове на елфите. Затова той пратил най-могъщия от своите вълци, Кархарас Кинжалозъбия, да бди пред портата. Но Лутиен го омаяла с вълшебство и двамата се добрали до Моргот, а там Берен се спотаил под престола му. Тогава Лутиен дръзнала да извърши най-страховития и най-храбрия подвиг, на който някой елф някога се е осмелявал; поставят го наравно с предизвикателството на Финголфин, а може би и по-горе, ако тя не била от полубожествено потекло. Смъкнала маската, изрекла своето име и се престорила, че е доведена в плен от вълците на Тху. И измамила Моргот, докато сърцето му крояло зли планове; затанцувала пред него и приспала целия му дворец; запяла му и метнала върху него вълшебното наметало, което изтъкала в Дориат, и го сковала с магически сън — може ли някоя песен да възпее величието на този подвиг, или яростта и унижението на Моргот, защото дори и орките тайно се присмиват, когато си спомнят и разказват как Моргот паднал от трона и короната му се търкулнала на пода.

Тогава Берен смъкнал вълчата кожа, хвърлил се напред и извадил кинжала на Куруфин. С него изрязал единия Силмарил. Ала обзела го дързост, та се опитал да заграби и трите. Тогава кинжалът на коварните джуджета се строшил, звънкият пукот разбудил спящата стража и Моргот изстенал.

Ужас обзел сърцата на Берен и Лутиен, те побягнали по мрачните коридори на Ангбанд. Изходът бил преграден от Кархарас, който вече се събуждал от магията на Лутиен. Берен застанал пред

Лутиен, което се оказало грешка; защото преди тя да докосне вълка с наметалото си или да изрече вълшебни слова, той се нахвърлил върху Берен, който вече нямал оръжие. С дясната си ръка замахнал срещу очите на Кархарас, но вълкът щракнал с челюсти и я отхапал. А тази ръка държала Силмарила. Пламък на ужас и болка лумнал в страховитата паст на Кархарас, когато Силмарилът докоснал злата му плът; и той побягнал с вой пред тях, тъй че всички планини се разтресли, и безумието на вълка от Ангбанд било най-зловещият и страшният от всички ужаси, що някога са сполитали Севера. Лутиен и Берен едва смогнали да избягат, преди цял Ангбанд да се вдигне на крак.

Малко може да се каже тук за тяхното скитане и отчаяние, за изцеляването на Берен, когато оттогава нарекли Берен Ермабвед, тоест Едноръкия, за това как ги спасил Хуан, който внезапно се бил откъснал от тях, преди да стигнат до Ангбанд, и за завръщането им в Дориат. Но в самия Дориат се били случили много неща. Всичко вървяло на зле подир бягството на Лутиен. Скръб обзела народа и замлъкнали песните, когато въпреки всичкото търсене не я намерили. Дълго било издирването и в него изчезнал Даирон, флейтистът на Дориат, който обичал Лутиен, преди да дойде Берен. Той бил най-великият музикант на елфите след Феаноровия син Маглор и Тинфанг Уорбъл. Ала той никога не се завърнал в Дориат и се залутал из Изтока на света.

Имало и нападения по границите на Дориат, защото до Ангбанд били стигнали слухове, че Лутиен е избягала. Там оркският капитан Болдог бил убит в сражение от Тингол, а най-могъщите му бойци Белег Стрелеца и Маблунг Тежкоръки стояли рамо до рамо с Тингол в тази битка. Тъй Тингол разбрал, че Лутиен не е в плен на Моргот, но той знае за нейното пътешествие; и страх го обзел. Насред всички тия тревоги дошъл таен пратеник на Келегорм и казал, че Берен е мъртъв, а Фелагунд и Лутиен са в Нарготронд. Тогава Тингол открил в сърцето си скръб за смъртта на Берен; и пламнал гневът му от намека за измяна на Келегорм към Финродовия дом, защото той задържал Лутиен и не я изпратил у дома. Затуй пратил съгледвачи в земите на Нарготронд и се приготвил за война. Ала узнал, че Лутиен е избягала, а Келегорм и брат му са отишли в Аглон. Тогава пратил посланици в Аглон, тъй като мощта му не била чак тъй велика, че да нападне и седемте братя наведнъж, а и нямал вражда с другите, освен с Келегорм и Куруфин.

Но пътувайки през горите, посланиците му се сблъскали с яростта на Кархарас. Онзи страховит вълк бягал безумно навсякъде из горите на Севера и смърт и опустошение го следвали по петите. Единствен Маблунг оцелял, за да отнесе на Тингол вестта за неговото идване. По волята на съдбата или поради магията на Силмарила, който носел за своя погибел, вълкът не бил възпрян от заклинанията на Мелиан, а нахлул в неприкосновените гори на Дориат и разпръснал ужас и унищожение надлъж и нашир.

Точно когато скръбта на Дориат стигала до върха си, завърнали се Лутиен, Берен и Хуан. Разведрило се сърцето на Тингол, ала той не гледал с добро око на Берен, в когото виждал причината за всичките си беди. Когато узнал, че Берен е избягал от Тху, той се смаял, но рекъл:

— А що ще речеш, простосмъртни човече, за своя поход и своя обет?

Тогава Берен отвърнал:

— Дори и сега държа Силмарил в ръката си.

— Покажи ми го — рекъл Тингол.

— Не мога — казал Берен, — понеже ръката ми не е тук.

Разказал цялата си история, обяснил що е причинило безумието на Кархарас, и сърцето на Тингол омекнало от храбрите му слова, от неговата търпеливост и великата обич, която видял между дъщеря си и този най-храбър сред хората.

Тогава прочее се приготвили да тръгнат на лов за Кархарас. В този лов взели участие Хуан, Тингол, Маблунг, Белег, Берен и никой друг. И тук печалният разказ трябва да бъде кратък, защото другаде е описан по-пълно. Когато те тръгнали, Лутиен останала да ги чака, изпълнена с лоши предчувствия; и не случайно, понеже Кархарас бил убит, ала Хуан издъхнал в същия час, като спасил със смъртта си Берен. А Берен бил смъртно ранен, но доживял да връчи Силмарила в ръцете на Тингол, след като Маблунг го извадил от вълчия търбух. Повече не проговорил, докато го носели заедно с Хуан към портите на Тинголовия дворец. Там, под високия бук, където някога била заточена, Лутиен ги посрещнала и целунала Берен, преди духът му да отлети към чертозите на очакването. Тъй свършила дългата приказка за Лутиен и Берен. Но още не била разказана докрай Баладата за Леитиан — освобождаването от робство. Защото отдавна се мълви, че Лутиен заляняла от скръб и изчезнала от света, макар някои песни да казват, че

Мелиан призовала Торондор и той я отнесъл жива във Валинор. И тя влязла в чертозите на Мандос и му изпяла тъй трогателна песен за обич, че той бил затрогнат и се смилил, що не се било случвало никога дотогава. Призовал Берен, и както била се заклела Лутиен, когато го целунала в смъртния час, двамата пак се срещнали отвъд западното море. И Мандос им позволил да си тръгнат, ала казал, че Лутиен трябва да стане простосмъртна като своя любим и пак да напусне света като простосмъртните жени, а хубостта ѝ да се превърне само в спомен за песен. Тъй станало, ала разказват, че за утеха Мандос дал на Берен и Лутиен дълъг и радостен живот, и те бродили из прекрасните земи на Белерианд, без да усещат жажда и студ, и повече никой от простосмъртните не проговорил с Берен и неговата съпруга.

ПОВЕСТВУВАНИЕТО ДО КРАЯ НА „БАЛАДА ЗА ЛЕИТИАН“

Тази значителна част от поемата започва от последния ред на Песен VII в „Балада за Леитиан“ („Но ни един пред страшната заплаха не трепна; всички твърдо устояха“), а встъплението на Песен VIII съвпада със силно концентрираното описание в „Куента“ за затворничеството на Лутиен в Нарготронд, наложено ѝ от Келегорм и Куруфин, за нейното бягство с помощта на Хуан, за чийто произход вече бе казано. Редовете със звездички в текста на баладата отбелязват къде започват Песен IX, Песен X, Песен XI, Песен XII, Песен XIII и накрая Песен XIV.

*Във Валинор живяха нявга псета
със сребърни каишки. Из полета
и из гори те гонеха кошути,
плашливи зайци и глигани люти.*

5 *Ороне беше там владетел строг,*

стопанин на ловджийския чертог,
където лееха се песни буйни
и винени бокали медоструйни.
Таврос наричаха го Гномите тогава —
10 бог, чийто рог отекваше със слава
и що единствен идваше нататък,
преди да лумне в небосвода блясък
на Слънце и Луна; златисти бяха
конете му; и пъргаво търчаха
15 безбройни кучета на запад в лесовете,
от род безсмъртен бяха тези псета:
кафяви, черни в лаеща дружина,
и бели с козина като коприна,
тъй бързи сред гора и светъл лъг
20 като стрела от крепък дрянов лък,
а лаят им, когато бяха сбрани,
напомняше Валмарските камбани,
като елмаз блестяха им очите
от сняг по-бели бяха им зъбите.
25 Тъй както меч от ножница излита,
се втурваха по диря из горите
на Таврос за веселие и радост.

Сред тях Хуан кутре бе в първа младост.
Израсна той сред ловните гори
30 и ето че Ороме го дари
на Келегорм, що с него бе готов
по всяко време да се устреми на лов.
Когато Феаноровият род
избяга да подири нов живот,
35 Хуан остана с господаря свой
и следваше го вярно в мир и бой,
в победа или в люто поражение,
без страх от най-свирепото сражение.
Спасявал беше своя господар
40 от меч, от орк и друга скверна твар.
Израсна мощен, бърз, неуморим,

прозираше през мрак, мъгла и дим,
а дири, колкото и да са стари,
надушваше из дивите чукари;
45 безшумни бяха стъпките му леки,
познаваше най-тайните пътеки
и вълци гонеше по тях със стръв,
за да пролее гнусната им кръв.
Трепереше от него в нощен мрак
50 на Тху дори най-злият върколак.
Ни копие, ни меч, ни зла магия,
ни зверски нокът, ни отрова от ония,
що е създала вражеската злоба,
не го ловеше. Имаше прокоба,
55 че няма да загине той преди
в двубой страхотен да го победи
огромен вълк, що от самия ад
заченат е на този скръбен свят.

Чуй! Далече в Нарготронд,
60 чак оттатък Сирион
свири рог, отеква врява,
лай в горите се задава.
Кой ловува в този край?
Кой препуска? То се знай —
65 Куруфин и Келегорм
тръгнаха от своя двор,
с мощен лък в ръка готов
яздят от зори на лов.
Че напоследък взеха да се вясват
70 глутници на Тху и да проблясват
очите им сред нощен мрак дълбок
по стръмните скали отвъд Нарог.
Дали пък Тху не е заподозрял
за тайни на елфическия крал,
75 за бойни планове, кроени тук,
и мисии под бряст, ела и бук?

„Добри ми братко, Куруфин изрече,
това съвсем не ми харесва вече;
на зло е и от тия зверове
80 страната трябва да се отърве.
Пък и желяех в гъстата гора
със лов на вълци да се разведрия.“
А после се приведе и добави,
че Ородрет ленив е и се бави;
85 на път отдавна Фелагунд замина,
а няма вест за славната дружина.
„Дали е мъртъв, или на свобода,
да знаеш туй, за теб ще е изгода;
сбери бойци, бъди за бой готов
80 и казвай, че излизаш пак на лов,
тогава сред народа ще се славиш,

че за доброто на Нарог го правиш.
Но можеш да узнаеш във гората
какво ли не; а ако пък съдбата
95 напук на всичко вече е решила
да се завърне той със Силмарила,
едва ли трябва да те уча аз,
че Камъкът за теб е (и за нас),
а тронът — нека да си кажем право —
100 родът ни стар е и го заслужава.“

Келегорм го слуша. Нищо не отвърща,
но скоро тръгна със войска могъща
и сам Хуан пред глутница напета
препускаше — водач на всички псета.
105 От три дни яздят из гори и степи,
на Тху изтребват вълците свирепи
и много сиви кожи са свалили,
и много са прогонили, избили,
но най-подир решили са да спрат
110 във западния край на Дориат.

Из гъстите потайни лесове
запява рог, отекват гласове.
Ловът напредва. Носи се заплаха
и нещо бяга като птица плаха.
115 Не знае кой в гората кърши клони,
затуй боязън стъпките ѝ гони.
Далеч от роден дом, самотна, бледа,
тя бягаше в гъстака, без да гледа;
в сърцето ѝ напираше тревога,
120 но тегнеше в нозете изнемога.
Очите на Хуан съзряха сянка
да бяга тръпнеща през горската полянка,
тъй както привечер мъгла прозирна
се носи лека, бърза и ефирна.
125 Побягна той през напрати и клони
сътзданието странно да догони.

Със ужас като малка пеперуда,
преследвана от птица до полуда,
тя пърхаше в гората до премала,
130 ту спряла, ту нагоре излетяла —
напрасно. И останала без дъх,
тя спря до дънер стар, обрасъл с мъх.
Ни дума на магия изпъхтяна,
ни тайнствената сенчеста премяна,
135 изплетена с вълшебството на здрача,
не спряха устрема на преследвача,
чиято древна раса носи слава,
че на магиите не се поддава.
Бе срещнала сред дебрите зелени
140 единствения, който защитен е
от нейните вълшебства. Но очите
като звезди искрящи от сълзите
и хубостта, и нежният ѝ глас
ловеца очароваха тогаз.
145 Той лекичко я вдигна и понесе
товара тръпнещ. Келегорм се стресна,
щом стигнаха до ловния му стан:
„Какво си хванал, драги ми Хуан?
Елфическа девойка, призрак, фея?
150 За пръв път виждам чудо като нея.“

„Пред теб е Лутиен от Дориат,
отвърна тя, останаха назад
на края роден светлите поляни,
сега се лута със нозе издрани
155 там, где надежда няма, ни утеха.“
Със тия думи смъкна сенчестата дреха
и мигом грейна сребърна и бяла,
с премяна скъпоценна засияла
като роса сред слънчева градина,
160 със златни лилии по рокля синя.
Вълшебното ѝ, прелестно лице
би трогнало най-твърдото сърце.

Стоеше Куруфин като замаян
от аромата нежен и потаен
165 на горско цвете в нейните коси
и хубостта ѝ в миг го покоси.
„Кажми ми, о, девойко благородна,
защо далече от земята родна
се луташи изнурена, залиняла?
170 Беда ли Дориат е сполетяла?
Кажми, не бой се, виждаш, че съдбата
с приятели те среща сред гората.“
Тъй Келегорм продума и огледа
снагата нежна, прелестна и бледа.

175 И тя, съзирайки усмивката добра,
лукавството му не заподозря,
а само простодушно го запитва:
„Кои сте вие, що със рог тръбите
и яздите в опасната дъбрава?“
180 Уклончиво отвърна той тогава:
„От Нарготронд сме, хубавице мила,
предлагаме ти своята закрила
и молим те смирено в този час
в двореца ни да се завърнеш с нас,
185 надежда да намериши сред покоя.
Кажми сега историята своя.“

Разказа тя как на дълга си верен
из Севера сражаваше се Берен,
как стигна в Дориатските палати
190 и как Тингол на гибел го изпрати.
Мълчеше Келегорм, че туй що чува
сърцето му дълбоко развълнува.
А тя наивно му разказа още
с каква магия във потайни нощи
195 измъкна се от бащината стража
и млъкна — дума не намери даже
да каже как щастливи и честити

се скитаха със Берен из горите.
„Послушайте, бедата е голяма!
200 За отдых и почивка време няма.
Премного дни отминали са вече,
а Мелиан, що вижда надалече,
отдавна ми разкри със страх, че Берен
лежи в тъмницата сред мрака черен.
205 Тху има страшни, пъклені зандани,
окови със магия изковани
и Берен в този гибелен капан
лежи изгубен, смазан, окован,
ако е жив след толкова страдания.“
210 Словата ѝ заглъхнаха в ридания.

Куруфин дръпна брат си настрани
и му прошепна: „Ето новини
за Фелагунд — и тъй разбрахме вече,
що дирят тия вълци надалече.“
215 А още му прошепна що да стори
и как на Лутуен да отговори.
„Нали сама видя, девойко драга,
ѝ рече Келегорм с усмивка блага,
за зверове сме тръгнали на лов,
220 ала отрядът ни не е готов
за поход срещу злия чародей.
Да ни упрекваш, моля те, недей.
Разумно е сега лова да спрем
и право вкъщи да се приберем,
225 та да обмислим всичко и решим
как Берен от неволя да спасим.“
Към Нарготронд потеглиха, но ето
на Лутуен се стягаше сърцето:
защо отлагат и защо се бавят,
230 защо не искат нищо да направят,
защо на бой със Тху не тръгват смело?
Хуан пред всички тичаше начело,
но колчем се озърташе през рамо,

съзираше тревожни гледки само.
235 Защо ли господарят му се мае,
 защо тъй явно Куруфин желае
 девойката — такива мисли в него
 прииждаха, предчувствие обзе го,
 че дух злокобен ги е обладал.
240 Сърцето му се свиваше от жал
 за Берен и добрата Лутиен,
 и Фелагунд, попаднал в вражи плен.

Цял Нарготронд от ярки лампи грее,
 пируват всички, музика се лее.
245 Но плаче Лутиен усамотена —
 в чертога я държат като пленена,
 вълшебната ѝ дреха е укрита
 и както и да моли, и да пита,
 ни дума в отговор не получава.
250 Изглежда, са потънали в забрава
 страдалците, що гинат оковани
 на чародея в мрачните зандани.
 Уви, едва сега бе осъзнала,
 че на измама зла се е поддала.
255 А Феаноровите синове не скриха,
 че щерката на крал Тингол плениха,
 че нейният любим не ги вълнува
 и няма с чародея да воюват
 заради крал омразен, що посяга
260 на туй, което уж им се полага
 по древна клетва. Ородрет усети
 какво им се спотайва в умовете:
 крал Фелагунд на смърт да предадат
 и с крал Тингол след туй да се сродят
265 насила или с договор. Но вече
 безсилен беше той да им попречи —
 народът бе изцяло в тяхна власт
 и слушаше омайния им глас.
 На Ородрет словата бяха все;

270 цял Нарготронд не искаше да чуе,
че Фелагунд изпаднал във беда е
и че от бърза помощ се нуждае.

Единствен бе останал с Лутиен
на неуморна стража нощ и ден
275 Хуан, що верността си не забрави,
и с обич думаше му тя тогава:
„Хуан, Хуан, ловецо мой крилат,
по-бърз от тебе няма в този свят,
но зло ли в твоя господар витае,
280 че за сълзите и молбите ми нехае?
Та Барахир сред ловните полета
обичаше добрите верни псета;
а Берен, що из северния лес
се скиташе подгонен и злочест,
285 си бе намерил тамо за другари
пернати и космати горски твари,
и духовете, що до наши дни
в самотните скалисти планини
се крият още. Ала в този ден
290 ни елф, ни люде, никой освен мен
не е запомнил Берен със това,
че пред Моргот не преклони глава.“

Хуан мълча; но беше заплепен
и вече Куруфин до Лутиен
295 не пусна да пристъпи с дързък крак,
а зъбеше му се като на враг.
Но в късна нощ, когато мракът чер
обгърнал е трептящия фенер
на бледата луна, а пред звездите
300 като решетки сиви облаци прелитат,
и първи зимен вихър листи рони
от почернелите унили клони
— виж! — няма го Хуан. И тя горката
трепереше в часа преди зората,

305 когато всичко дреме и мълчи,
и страх изпълва будните очи.
Внезапно тъмна сянка се прокрадна
и нещо до леглото тихо падна —
вълшебната наметка бе това.
310 На погледа си вярвайки едва,
изтръпнала, прегърна тя Хуана
и екна плътен глас като камбана.

Хуан ѝ проговори, на когото
бе отредено трижди през живота
315 да проговори със човешки глас:
„Прекрасна господарке, ти си таз,
що люде, елфи, птици лекокрили
са длъжни да обичат и закрилят.
Събуждай се! От ложето стани!
320 Вълшебната си дреха наметни!
Да бягаме в предутринния час
към Севера опасен ти и аз“.
И посъветва я как най-добре
до свободата да се добере.
325 От помощта му Лутиен се смая,
но с поглед мил добрия пес омая
и го прегърна нежно през врата
във знак на вечна обич до смъртта.

* * *

330 Далеч, на чародея в твърдината,
погребани дълбоко под земята,
забравени от всички в пълна тайна,
лежаха слепешком в нощта безкрайна
другари двама. Вече само двама!
От другите отдавна диря няма,
335 единствено по костите им бели
личеше, че достойно са живели.

Продума Берен: „Вече сме двамина.
Не е беда голяма да загина.
На Тху решил съм всичко да разправа
340 и може би така ще те избавя,
та пак да видиш ясен слънчев ден.
Свободен си от клетвата към мен,
тя носи само болки и провали“.

„Ах, Берен, Берен, вече не разбра ли,
345 на племето Морготово словата
са по-лъжовни от мъгла и вятър.
На злия Тху каквото и да кажем,
не ще се отървем оттук и даже
страдания по-люти ще изпием,
350 ако узнае той кои сме ние —
че е пленил на Барахир сина
и Фелагунд във своята твърдина.
Не смея да помисля що ще стори,
ако научи за какво се борим.“

355 Над тях избухна в мрака кикот злобен.
„Така е, вярно — рече глас злокобен. —
Да пукне простосмъртен в тази яма
наистина не е беда голяма.
Ала елфически безсмъртен крал
360 със сигурност би мъки изтърпял
несносни за човек обикновен.
И ако някога в далечен ден
народът ти за ужаса узнае,
да те откупи може би ще пожелае
365 с елмази, злато, с думи на смирение,
или ще вземе Келегорм решение
за Фелагунд изобщо да не чува
и с подлост трона да си извоюва.
А може би преди да дойде краят,
370 задачата ви тайна ще узная.

Вълкът е гладен, време наближава;
живот за Берен вече не остава.“

Отмина време в мрака и тогава
припламнаха очи като жарава.
375 Усетил, че смъртта се е задала,
напрягна Берен мишици до премала.
Но изведнъж раздаде се кънтежът
на скъсани окови; падна мрежа
— и виж! — върхлита Фелагунд напред
380 връз сенчестия вълчи силует
другаря си, за да спаси тогаз,
без страх от грозната зъбата паст.
И вкопчиха се там сред тъмнината
в кълбо, което лудо се премята;
385 разкъсват зъби плът, посягат пръсти
към зверско гърло в козината гъста.
Но стихна всичко. Прозвуча сред мрака
предсмъртният хриптеж на върколака,
а сетне се раздаде морен глас:
390 „Прощавай, друже мой, защото аз
си тръгвам със разкъсано сърце,
сковава студ и тяло, и ръце.
За схватката изчерпах всички сили
и смъртоносна рана са разкрили
395 отровни зъби в моята снага.
Почивка дълга чака ме сега
край Тимбрентинг, в чертозите без време,
где пият боговете и морето дреме
под грейнал лъч“. Така издъхна кралят,
400 така баладата го е възпяла.

Лежеше Берен със пресъхнали очи,
че плач не можеше скръбта да заличи,
и чакаше да чуе стъпки нови.
Обгръщаше го тишина сурова
405 като във гробница на древен крал,

преди безбройни векове умрял
и легнал да почива в златен блясък
дълбоко под скала, земя и пясък.

410 Но тишината в миг се разлетя
на късчета сребро и долетя
далечна песен, що стени корави,
скали, решетки и резета здрави,
и цялата проклета твърдина
пронизваше със лъч от светлина.
415 Просветнаха звезди и долетя
дъх чуден на разцъфнали цветя,
запяха славеи сред клони гъсти,
засвириха незрими нежни пръсти
на флейта и цигулка под луната
420 и най-прекрасната девойка на земята
танцуваше във бисерна премяна
на малък хълм сред стихнала поляна.

И Берен като в сън запя тогава,
но с глас, що надалече се раздава,
425 на Севера далечен песни стари
за люти битки и добри другари,
за дързост, храброст, мъжество и вяра,
що враг помита и стени събаря;
и грееше сияйно в небосвода
430 съзвездие, що някога народът
наричаше Горящата къпина,
издигнато над тяхната родина
от Варда като символ на живот
за ужас на проклетия Моргот.

435 „Хуан, Хуан! Дочувам да се пее,
от дълбините сякаш глас се лее
на Берен с песента — и този глас
дочувала съм много пъти аз
наяве и насън.“ Така шептеше

440 *девойката прекрасна, що стоеше
и пееше на моста над реката
с вълшебнo наметало сред тъматa.
И песента ѝ волно се понесе,
и острова и крепостта разтресе,
445 накара всеки върколак да вие.
Навън Хуан до Лутиен се крие,
озъбен и наострил слух сред мрака,
готов да скочи в яростна атака.*

А Тху, щом чу на Лутиен гласа,
450 във кулата си скочи начаса,
заслуша се, напрегнато притихна
и най-накрай злорадо се усмихна.
„Ах, Лутиен! Наивна хубавица!
Как падна в мрежа малката мушица?
455 Моргот! Каква ли бляскава награда
от твоето богатство ми се пада
за толкоз щедър дар?“ Той бързо слезе
и върколак изпрати да излезе.

А Лутиен все пееше. След миг
460 със паст зъбата и червен език
към нея плъзна сянка; ала тя
не спря ни за секунда песента.
По-близо злата сянка се прокрадна,
изхърка изведнъж и мъртва падна.
465 Прииждаха така един след друг
и падаха убити всички тук,
и никой се не върна да разправи
на Тху защо ли плячката се бави,
че на Хуан ухапката жестока
470 от моста хвърля труп след труп в потока,
и бавно влачи Сирион телата.
Но нова сянка плъзна от палата —
по-зъл, по-мощен, по-грамаден звяр,
ужасен върколак, свиреп и стар:
475 туй Драуглин бе, най-могъщ и пръв
от тия твари, що жадуват кръв,
що под самия трон на Тху седят
и хранят се с човешка жива плът.

Не беше вече битката им тиха,
480 ръмжене, вой и лай нощта смутиха,

дорде към трона, где се беше хранил,
пролази Драуглин със смъртни рани.
„Хуан е тук“, преди смъртта извика,
а Тху помисли с гордост превелика:
485 „Ще го погуби само твар една —
най-злият вълк на всички времена“.
И си повярва с дързост безразсъдна,
че знае как прокобата да сбъдне.
През портата висока се задава
490 твар грозна, страшна, зла и величава,
с отровни зъби, със очи на вълк,
но никой вълк не е бил толкоз зъл,
ни толкоз хищен, ни така зъбат,
откакто съществува този свят.
495 Нозе грамадни, челюст разширена,
с отрова, смърт и болка напоена,
излъчваше като в самия ад
непоносима, смъртоносна смрад.
Гласът на Лутиен пресекна, млъкна,
500 задави се и взорът ѝ помръкна.
Залитна тя, изпаднала във плен
на страх безумен, леден и студен.

Надянал беше чародеят лик
на вълк чудовищен и най-велик,
505 излизал нявга от Ангбанд на юг
да сее злоба, смърт и ужас тук.
Напред се хвърли, а Хуан отскочи
във сенките. Тогава се насочи
към Лутиен, изпаднала в несвяст,
510 ала от гнусния му дъх тогаз
девойката със сетни сили трепна,
вълшебнo слово немощно прошепна
и с дрехата магична го докосна.
Замаян, той залитна и се просна.
515 Хуан го връхлетя. Отскочи той
и под звездите се раздаде вой

на мощен вълкодав, изправен пак
на смъртен бой с прастария си враг.
Напред, назад те скачаха, летяха,
520 премятаха се, лудо се въртяха,
захапваха врага със дива стръв.
Но изведнъж по моста бликна кръв —
Хуан врага си беше повалил
и зъби право в гърлото му впил.
525 Отчаян, Тху неспирно се менеше,
ту вълк, ту черв, ту демон черен беше,
ала от хватката да се избави
не можеше, каквото и да прави.
Не спираха ни меч, ни заклинание,
530 ни зъб, отрова, дяволско старание
Хуан, роден сред древния простор
на светлия, прекрасен Валинор.

До злия дух, когото за живот
бе сътворил проклетият Моргот
535 от черна жлъч в чертога му събрана,
изтръпналата Лутиен застана.

„О, демон чер, о, призрак зъл,
при нас от пъкъла дошъл,
тук телом ще умреш, а пък духът
540 ще литне на далечен мрачен път
назад към твоя господар лукав,
за да изпита неговия гняв;
и голата ти същност ще се мята,
заточена дълбоко под земята —
545 това те чака, след като умреш,
освен ако веднага ми дадеш
ключа от крепостта си нечестива
и заклинанието, дето слива
дърво и камък в непреломен зид.“
550 Задъхан, жалък и почти убит,
вълшебните слова избъбри той

и из нощта избяга с жален вой.

Поглеж! Сияние разля се там,
като че ли звездите своя плам
555 свалиха пред прокълнатите двери.
Широко Лутиен ръце разпери
и звънко викна с глас, с какъвто днес
понякога дочуваме нощес
елфически фанфари да звънят
560 над стихналия и задрямал свят.
Зора изгря над планините диви,
склонили морно върхове мъгливи.
Със грохот глух разтърси се скалата
и рухна из основи твърдината,
565 скалата зейна, мостът с жален стон
се срути в кипналия Сирион.
Рояци грозни прилепи и сови
се вдигнаха над мъртвите основи
и с писъци в небето полетяха
570 да си подирят нейде нова стряха
сред някой зъл, отровен гъсталак.
Скимтящи вълци търтиха на бяг —
безплътни сиви сенки. Като в сън
замаяно пролазиха навън
575 затворници, закривайки очи
от утринните слънчеви лъчи,
и чудеха се кой във този ден
е сложил край на страшния им плен.

Вампирска сянка, грозна и крилата
580 изпуска и отлитна над гората;
кръв черна капеше от нея като дъжд.
Огледа се Хуан и изведнъж
съзря наблизо вълчи труп един,
че Тху бе отлетял в Таур-на-Фуин,
585 където да подири нов подслон
и да издигне нов, по-мрачен трон.

Затворниците бледи, разридани,
излизаха от влажните зандани,
но не и Берен. Лутиен изрече:

590 „Хуан, Хуан, сред мъртвите ли вече
да дирим оногова, за когото,
тъй дълго се сражавахме със злото?“
Прескочиха от камък върху камък
през Сирион към срутения замък.
595 Надвесен над приятеля си скъп,
стоеше Берен, вкаменен от скръб.
Дори не зърна кой се приближава.

„Ах, Берен! — викна Лутиен тогава. —
Уви, защо тъй късно те намерих?

600 Защо сега пред рухналите двери
напразно лееш своята печал
над най-достойния и храбър крал!
Уви, че вместо радост най-гореца
ридания ни носи тази среща!“

605 И думите ѝ бяха толкоз нежни,
че той забрави мъките си прежни
и нова страст към Лутиен обзе го,
през толкоз мъки стигнала до него.

510 „О, Лутиен! О, Лутиен,
по-прелестна от ясен ден!
Най-нежна, най-прекрасна в Елфодом,
каква ли обич те доведе, щом
дошла си чак в чертозите проклети!
О, нежно чело, увенчано с цвете,
615 о, пъргави нозе, коса златиста,
ръце тъй бели под зората чиста!“

В прегръдките му Лутиен примря
под блясъка на новата зора.

Дори езикът тъне днес в забрава,
620 на който пяха елфите тогава
как Лутуен и Берен сам-сами
се скитаха из пустите земи
край Сирион; и радостни, засмяни
посрещаха ги горските поляни.
625 Макар и зима, цветето подир цветето
разцъфваше на Лутуен в нозете.
Тинувиел! Тинувиел!
Южнякът ли те е довел,
та птици пеят въпреки студа
630 и вият над главите ви гнезда?

Далеч остана онзи остров в Сирион,
но зеленее се на неговия склон
самотен гроб, белязан с камък бял,
на мястото, където е заспал
635 крал Фелагунд, наследник на Финрода,
и ще почива там под небосвода,
дорде морето сушата залее.
Но Фелагунд живее и се смее
във Валинор, красив и вечно млад,
640 забравил нашия печален свят.

Той в Нарготронд не се завърна вече,
ала вестта се пръсна надалече,
че мъртъв е, че Тху е победен
и замъкът зловец е повален.
645 Защото най-накрая се прибраха
мнозина, що за мъртви се брояха,
и с тях дойде Хуан, доброто куче,
макар че благодарност не получи
от разгневения си господар;
650 и все пак верен бе по навик стар.
Разнесе се из Нарготронд мълва,

звучаха срещу Келегорм слова.
Оплакваха кончината на краля,
крещяха, че девойка е посмяла
655 туй, що уплаши Феаноровия род.
„Да им отнемем жалкия живот!“
Тъй викаха душиците страхливи,
що Фелагунд отритнаха приживе.
Изрече дума Ородрет такава:
660 „Властта е вече моя. Забранявам
да се пролива братска кръв в палата.
Но няма хляб и дом за тия братя,
които опетниха със позор
прославения род на Феанор“.
665 Доведоха ги. Непокорен, горд
пред краля се изправи Келегорм.
А Куруфин до неговото рамо
мълчеше и усмихваше се само.

„Вървете си оттук, преди нощта
670 да плъзне покривало над света.
Вървете, не поглеждайте назад
и никой от рода ви прокълнат
да не намери обич и подслон
под стряхата на елф от Нарготронд.“

675 „Ще помним!“ — и прокудените братя
навъсени напуснаха палата;
конете взеха и онез малцина,
що още бяха в тяхната дружина.
На тръгване надуха боен рог
680 и си заминаха със гняв жесток.
Към Дориат скиталците щастливи
вървяха бавно през горите диви.
Облъхваше ги вятърът студен
и хладен беше всеки зимен ден,
685 но те със песен крачеха напред
под небосвода синкав като лед.

Видяха Миндеб, бистрия поток,
блестящ из диплите на хълм висок
по западните граници — ония,
690 що Мелиан закриляше с магия,
та всеки гост неканен или враг
да среща там безпътица и мрак.

Там Берен спря и скръбно промълви:
„Прекрасна Лутиен, дотук, уви,
695 привършва нашият съвместен път
и песните ни радостни ще спрат!“

„Какво говориш? Как така раздяла?
Виж, ясната зора е засияла!“

„Ти стигна тук, където с пълна сила
700 магията на Мелиан ще те закриля,
и можеш да се върнеш още днес
в дома си и в любимия си лес.“

„Сърцето ми щастливо е, когато
съзре да греят с есенна позлата
705 дърветата край родния ми град.
И все пак аз намразих Дориат,
напуснах без минута колебание
и дом, и род, и нямам днес желание
да гледам дървеса или треви,
710 ако до мене Берен не върви.
Есгалдуин разлива струи бесни!
Защо сама, без радост и без песни,
самотна на брега му да седя
и само тъжни жалби да редя
715 с горчиви сълзи и сърце сломено?“

„Защото Берен няма път назад.
Не мога да се върна в Дориат,
дори ако рече самият крал;

нали пред него клетвата съм дал
720 да дойда само ако съм добил
сияйния вълшебен Силмарил
и тъй заслужа по-вълшебен дар.
Ни камък, ни стомана, ни пожар,
ни сам Моргот дори ме би възпрял
725 това да сторя, що съм обещал —
така заклев се зарад Лутуен,
по-прелестна от ясен слънчев ден.
Уви, на клетвата ще бъда верен,
макар и с болка“ — тъй отвърна Берен.

730 „Тогава Лутуен, добре го знай,
не ще се върне в родния си край,
ще броди скръбна в скръбните гори,
прокудена от теб, или дори
ще следва с морна стъпка твоя път,
735 додето най-подир се съберат
на този свят възлюбените пак
или на мрачния отвъден бряг.“

„Не, Лутуен, недей, така не бива,
раздялата тъй правиш по-горчива.
740 От гибел твойта обич ме избави,
но никога, каквото и да става,
не ще облееш с нежна светлина
чертога чер на всякоя злина.
Не, никога! Недей ме умолява!“

745 Но ненадейно в тихата дъбрава
отекна тътен като морски щорм.
Туй бяха Куруфин и Келегорм,
препуснали в гората като вятър.
Копита громоляха по земята.
750 Решили бяха днес да изберат
на север пътя между Дориат
и черната гора, обвита в мрак,

Таур-на-Фуин. Това бе път най-пряк
към старата им източна родина,
755 където още имаха роднини
и дете хълмът Химлинг зорко бди
на Аеглон над бурните води.
Видяха влюбените и след миг
препуснаха към тях със гневен вик,
760 като че искаха да ги премажат
и любовта им с гибел да накажат.
Ала конете спряха изпотени,
с извити шици, с ноздри разширени;
посегна Куруфин и грабна в плен
765 отпред върху седлото Лутуен,
но рано бе за смях. Със скок такъв,
каквото може само царят лъв
от остро жилище на стрела вбесен
или пък както гордият елен
770 прелита като птица дол дълбок,
така се метна Берен с мощен скок
върз Куруфин; и блъсна го така, че
събори коня заедно с ездача.
Сборичкаха се сред тревите гъсти
775 без звук; и Берен диво вкопчи пръсти
във гърлото на Гнома повален.
До тях замаяна лежеше Лутуен.
Усети Куруфин, че ще умира —
изцъклят се очи, дъхът му спира,
780 език виси от зейнала уста,
дели го само крачка от смъртта.
Но ето, брат му налетя сега,
насочил копие срещу врага;
и щеше да загине от стомана
785 тоз, който беше оцелял в зандана,
ако живота му да защити,
Хуан не бе успял да долети,
настръхнал срещу своите стопани
като че срещу вълци и глигани.

790 Уплашеният кон направи скок
и Келегорм извика с гняв жесток:
„Проклет да бъдеш, долен помияр,
че зъбиш се на своя господар!“
Но ни ловец, ни никой на света
795 не би застанал срещу яростта
на благородния и мощен пес.
Свиреп бе той. Отстъпиха онез
да гледат отдалече боязливи:
ни меч, ни нож, ни ятагани криви,
800 ни копие, ни лък, ни боздуган
не плашеше безстрашния Хуан.

Тъй щеше да е сетен този ден
за Куруфин — спаси го Лутиен.
Събудила се беше от несвяст
805 и Берен призова с тревожен глас:
„Смири гнева си, отдръпни ръцете!
Не ставай като орките проклети;
че люти врагове ни обкръжават,
безброй са те и повече ще стават,
810 и срутва се светът, докато ние
заради древни глупости се бием.
Послушай, спри се! Време е за мир!“
Отпусна Берен пръсти най-подир,
но взе му ризницата, а след нея
815 взе коня му и ножа чудодееен,
без ножница увесен на колана.
Не оздравяваше нанесената рана
от този нож; че бяха го ковали
джуджетата в подземните си зали
820 без отдих в дългите си нощни бдения
с магии и вълшебни песнопения.
Той режеше стомана закалена
като че ли е вейчица зелена
и с лекота пробиваше доспехи
825 като проядени от червей дрехи.

Но вече другиму принадлежеше —
стопанинът му победен лежеше.
Отхвърли Берен надалеч врага
и гневно викна: „Махай се сега!
830 Глупец, негодник жалък, прав ти друм
Дано в изгнание научиш се на ум.
Стани, върви оттук и занаят
недей постъпва като орк проклет,
а винаги бъди почтен и горд
835 като достоен син на Феанор!“
И той поведе Лутуен без страх.
Хуан все още пазеше зад тях.

Извика Келегорм: „На добър час!
Избавихте се засега от нас,
840 но по-добре умри сред дивия простор,
отколкото гневът на Феанор
тепърва да те стигне с пълна сила.
Ни хубавицата, ни Силмарила
не ще опазиш в този свой живот!
845 Проклинам те под този небосвод,
от утро, та до здрач да чакаш злото!
На добър час!“ Той скочи от седлото,
повдигна бързо брат си от земята,
взе мощен лък със тетива от злато,
850 изпъна я докрай с десница зла
и пусна подир двамата стрела;
а те вървяха, без да разберат,
и даже не поглеждаха назад.
Хуан излая, рипна над земята
855 и безпогрешно улови стрелата.
Към тях веднага втора се насочи,
но Берен вече бе видял; той скочи
с гърдите си да пази Лутуен
и падна от стрелата поразен.
860 Щом зърнаха това, онези братя
със злобен смях препуснаха в гората,

пришпорвайки конете си от страх,
че гневният Хуан търчи след тях.
Но всуе бе смехът на Куруфина,
865 че само подир някоя година
разчу се между хората мълва
за неговата подлост и това
бе само в полза на Врага проклет.

От онзи мрачен миг и занаяпред
870 не тръгна куче с братята на лов
на рога след примамливия зов.
Дори когато гибел и погром
надвиснаха над родния им дом,
Хуан не се завърна ни за ден,
875 а следваше добрата Лутиен.
Сега ридаше до Берен тя
и се опитваше да спре кръвта,
що бликаше на струи страховити.
Разкъса дрехата му на гърдите;
880 изтръгна с пръсти острата стомана;
проми със сълзи кървавата рана.
Хуан донесе лист с невзрачен вид,
ала сред билките най-лековит,
що в жарко лято или в зимен ден
885 расте на воля винаги зелен.
Познаваше той билките подбрани,
цъфтящи по пътеки и поляни.
Наложиха на раната компрес
и Лутиен сред стихналия лес
890 запя магията, що много други
отчаяни елфически съпруги
напяваха в онези тъжни дни.

Полъхна мрак от мрачни планини.
Над Севера, потънал в робска скръб,
895 изгря блестящ божественият сърп
и всякоя звезда бе засияла

величествена, ледена и бяла.
А долу, върху мрачната земя
искра червена трепкаше сама:
900 край огън, дирещ мрака да прогони,
под малък навес от зелени клони
лежеше Берен хладен, пребледнял,
духът му сякаш беше отлетял.
Безсънна сред заспалата дъбрава
905 девойка жсаждата му утолява
и тихо шепне думите напевни,
по-мощни от онуй, що с руни древни
написали са мъдреците стари.
Нощта отлита, огънят догаря.
910 По планините мътен и студен
прокрадва се изгряващият ден.

Очи отвори Берен с грейнал взор
и викна: „Някъде сред друг простор,
в земи отвъдни, непознати нам,
915 аз бродих дълго заблуден и сам
на мъртвите сред пагубния мрак,
но глас един прекрасен, мил и драг
като виоли, арфи, както птица пее
без думи, както музика се лее
920 зовеше ме, зовеше ме в нощта
и ето, че ме върна към света!
Зарасна рана, болката отмина!
Отново под зората сме двамина
и нови пътища пред нас лежат —
925 на Берен се полага тежък път,
где дебне гибел; а на тебе, драга,
очакване в горите се полага
под китните дървета в Дориат —
и песни, за да чувам глас познат,
930 докато бродя по пътеки криви
през пущинаци и чукари диви“.

„О, не, почакай, знаеш, че сега
не е Моргот единствено врагът,
задачата ти дръзка породила
935 сред елфите раздори и вражди;
и теб, и мен смъртта очаква вече —
Хуан съдба печална ти предрече
и тя ще бъде скорошна и тежка.
Повярвай, никога в ръка човешка
940 не ще съзре Тинголовият взор
онуй, що прокълнал е Феанор!
Защо тогава бориш се със тях?
Защо да не загърбим мрак и страх
и да поемем през горите диви —
945 без стряха и родина, но щастливи?
За нас ще бъде дом самият свят
под слънцето и вятъра крилат.“

Така задълго спориха със скръб,
но въпреки гласа си мил и скъп,
950 дори с елфически магии тайни,
и със слова вълишебни и омайни,
с очи трептящи като две звезди
тя не успя да го разубеди.
Той нямаше да иде в Дориат,
955 освен за да я отведе назад;
а в Нарготронд не искаше да идат
от страх братоубийства да не видят;
и никога в света не би желал
да види изнурена от печал,
960 бездомна, боса да се скита таз,
която любеше с безумна страст.
„Че вече будна е Морготовата мощ;
светът от нея тръпне ден и нощ,
започва страшен лов и плячка има —
965 елфическа девойка несравнима.
Днес призраци и орки дебнат в сянка,
със страх изпълват всякоя полянка

и вредом дирят Лутиен прекрасна.
Сърце изстива и надежда гасне.
970 Сега проклинам клетвата пред краля
и участта, която ни е сбрала,
обричайки една девойка нежна
да броди с мен без вяра и надежда!
Да бързаме! Преди денят да мине,
975 ще стигнем право в твоята родина
и ще застанем там под дъб и бук,
където даже въздухът е друг
във Дориат, прекрасен Дориат,
където няма да се доберат
980 зли твари през вълшебната закрила,
що чудодейно онзи лес е скрила.“

Привидно тя отстъпи, без да пита.
Достигнаха на Дориат горите
и спряха се да си поемат дъх
985 в потайна падинка, обрасла с мъх;
на завет дълго двамата лежаха,
и пееха под буковата стряха
за обич вечна, що ще оцелее
дори ако море света залее,
990 и влюбените ще се срещнат пак
отвъд света, на Западния бряг.
На сутринта тя още сладко спеше
на мъховото ложе, сякаш беше
за цвете като нея този ден
995 все още твърде ранен и студен.
Целуна Берен къдриците скъпи,
надигна се, заплака и отстъпи.
И на Хуан продума: „Друже драг,
пази я! Няма в този пуцинак
1000 ни момина сълза, ни роза ранна
тъй нежна, крехка и благоуханна.
От зли ръце, от вятър, студ и мраз
закрилай я усърдно, както аз

уви, не мога повече, че чест
1005 и съдбини на път ме водят днес“.
Препусна с коня, без да се оглежда,
и нямаше в душата му надежда,
но яздеше с упорство в този ден
по пътища към Севера студен.

* * *

1010 Разстилаше се в древни времена
зелена и просторна равнина,
и Финголфин, владетел горд и смел,
войската си през нея бе повел
със дълги копия, сияйни брони
1015 и щитове на бели вихрогони.
Тръбите им запяха звънка песен
да предизвикат облака надвесен
над твърдината на Моргот тогаз,
а той очакваше да дойде сгоден час.
1020 Сред зимна нощ избликнаха оттам
реки огромни от убийствен плам,
като потоп обгърнаха полето
и в тази нощ почервения небето.
И само на Хитлум от планините
1025 съзряха пушеците и мъглите
над огъня високо да се вият,
додето с пелена звездите скрият.
Тъй тучното поле остана в плен
на жадни пясъци и жълта тлен,
1030 където много кости разпиляни
сред дюните се валят неприбрани.
Дор-на-Фауглит се казва оттогава —
Земя на жаждата, и там в забрава
лежат без гроб покойните бойци,
1035 погубени достойни храбреци.
От юг към нея слизат зли чукари,

над тях издига своите върхари
Мъртвешката гора, и там печални
дърветата са мачти погребални
1040 на флот покойници и всеки връх
се люшка сякаш от мъртвешки дъх.

Оттам се вгледа Берен с тъжен взор
на дюните през мъртвия простор
и зърна надалече в мрак и дим
1045 могъщи кули над Тангородрим.
Стоеше конят уморен и плах,
гората мрачна вдъхваше му страх,
а сред пустинята под този склон
не би пристъпил вече никой кон.
1050 „Жребец добър на господар неверен,
вдигни глава, му каза тихо Берен,
сбогуваме се с теб на този склон,
сега препускай пак към Сирион,
натам върни се по следата наша
1055 към бистрите води и сладка паша.
Ако не срещнеш господаря свой,
недей скърби напразно, не се бой,
а скитай волно в дебрите зелени
с плашливите кошути и елени,
1060 сънувайки далечния простор
на светлия, прекрасен Валинор.“

Запя тогава той и песента
понесе се могъщо над света.
Дали ще чуят орки, върколаци
1065 и други твари в тия пуцинаци,
що бродят из горите с хищен вой,
не го вълнуваше, защото той
сбогуваше се с нощ и светъл ден
решителен, свиреп и огорчен.

1070 „Прощавайте трева, дърво и лист,

що пеете под утринния бриз!
Прощавайте цветя и стройни клони,
свидетели на бързите сезони;
и ручеи из гъстата гора,
1075 и вие бледи, тихи езера!
Простете, равнина и планина!
Простете, дъжд, и вятър, и слана,
мъгла и облаци, и въздух жив,
и лунен лик, тъй прелестно красив,
1080 що от небето ще ни лицезре,
дори и ако Берен тук умре —
или остане жив, но в дълбини
между зловещи каменни стени,
где не долита звук от този свят,
1085 лежи сред вечни пушеци и смрад.
Прощавай, светъл небосклон,
под теб живя във своя дом
и тичаше като сърна
под слънчев блясък и луна
1090 тя, Лутиен Тинувил,
най-нежна в земния предел.
Дори светът да е умрял,
дори разбит да рухне цял
в първичния бездънен мрак,
1095 за туй го бих възвърнал пак —
земя, море, зора и ден
и че е зърнал Лутиен.“

Високо вдигна меча от стомана
и сам предизвикателно застана
1100 пред цялата Морготова злина;
прокле подземната му твърдина,
ръце, нозе и цялото му тяло,
корона и завършек, и начало;
а след това без страх и без надежда
1105 напред прекрачи, без да се оглежда.

„Ах, Берен, Берен! — в миг отекна глас. —
Боях се, че съм закъсняла аз!

О, доблестна десница засияла,
не е часът за сбогом и раздяла!

1110 В елфическия род не се делим
от онзи, що е станал наш любим.

Изпълва ме любов, велика сила —
развихри ли се, мигом би сломила
самата смърт; макар и уязвима,

1115 във слабостта си е непобедима,
не ще я устраши ни скръб, ни ад,
ни целият товар на този свят.

Любими глупчо! Можеш ли избяга
от тази обич, що ти се полага,

1120 и как така наивно се надяваш,
че от любов любимата спасяваш?

Тя с всяка болка би се съгласила,
но не да крее скръбно под закрила,
като безкрила птица да тъгува

1125 за онзи, за когото съществува!“

Тъй с Лутиен отново се събраха:
на границата на страха стояха,
где не пристъпваше човешки крак
между пустиня и гора от мрак.

1130 Той вгледа се в прекрасния ѝ лик,
очакващ сякаш ласка всеки миг,
и проговори: „Триж да е проклет
пред крал Тингол безумният обет,
заради който в сенките си днес!

1135 Ала къде е верният ни пес,
комуто да те пази бях заръчал,
за да не тръгнеш към самия пъкъл?“

„Не знам къде! Но милият Хуан
е по-добросърдечен, по-разбран
1140 от теб, боецо мрачен и суров!

Придумах го със ласка и любов
по пресните следи да те намерим —
повярвай, кон не може да се мери
с носач като Хуан: ти би се смял,
1145 ако поне за миг ни бе видял —
същински орк, възседнал върколак,
през дебри и блата, през ден и мрак!
Тъй бързахме. Ала когато аз
чух отдалече ясният ти глас —
1150 (да, всяка нежна дума разпиляна
и към Врага жестоката закана), —
той свърна и в гората ме остави;
не знам какво ли е решил да прави.“

Разбраха скоро — ето го, търчи
1155 Хуан задъхан, с пламнали очи
от страх да не нападне вража сила
девойката под негова закрила,
додето е сама. Сега положи
в нозете им две грозни черни кожи,
1160 противни и отблъскващи на вид
от онзи островен зандан разбит:
едната вълча, с козина сплъстена,
с чудовищни магии напоена,
наметка пръскаща отровен мрак
1165 на Драуглуин, злия върколак;
а другото зловещо наметало
на прилеп явно бе принадлежало,
с железен нокът в всяка става крива,
с криле, що като облак чер закриват
1170 в небето и звездите, и луната,
когато с крясъци се вдигат от гората
за полет вестоносците на Тху.
„Какво донесе, драги ми Хуан?
Кажси, какъв е твоят таен план?
1175 Сред тези пущинаци кой ще гледа
трофеите от твоята победа

над злия Тху?“ Така попита Берен
и втори път продума песът верен
с глас благозвучен, древен и прастар
1180 като могъщите камбани на Валмар:

„Безценен камък тръгна да крадеш —
Моргот или Тингол ще избереш?
Любов или обет — избирай, Берен!
Ако на клетвата останеш верен,
1185 обричаш Лутиен на самота
навек, или да тръгне към смъртта,
да сподели със теб съдбата крайна,
що чака ви незрима и незнайна.
Избрал си безнадеждно дързък път,
1190 но можеш да наденеш чужда плът
и като безсловесен върколак
да тръгнеш срещу смъртния си враг.
Чуй! Фелагунд измисли хитър план,
макар че тъй попаднахте в капан,
1195 но може той да бъде подобрен,
ако приемете съвет от мен
да се преобразите с форми скверни,
проклети, отвратителни и черни —
на върколак от остров прокълнат
1200 и прилеп, идващ от самия ад.
Уви, зловеща хитрина такава
е всичкото, което ви остава.
Обичам ви, ала във този час
ще трябва да се разделим със вас —
1205 та кой е виждал прилеп с Върколак
в Ангбанд да водят своя смъртен враг?
И все пак моето сърце усеща,
че пред Ангбанд най-първата ви среща
ще е онуй, което чака с мен
1210 в бой на живот и смърт да влезе някой ден.
Надеждата помръква, взорът гасне
не виждам вече бъдещето ясно;

но може нови стъпки да ви доведат
отвъд надежда всяка в Дориат
1215 и там отново — искам да мечтая —
да се сберем, преди да дойде краят.“

Додето те стояха изумени
да чуят думи ясно изразени,
изчезна мигом верният Хуан
1220 и падна нощ над онзи склон смълчан.

Съвета му злокобен те приеха,
сами човешки облик си отнеха;
посегнаха, потръпвайки от страх,
да метнат злите кожи върху тях.
1225 И Лутиен с елфическа магия
направи тъй, че да не могат тия
одежди, пръскащи отрова черна,
в сърцата им да вдъхнат лудост скверна;
след туй с вълшебна песен под звездите
1230 наоколо им изтъка защита.

Щом кожата на върколак надяна,
Берен се просна в новата премяна
с език изплезен, премаял от глад,
и с ужас зърна призрака крилат,
1235 противен, сбръчкан и космат сред здрача
на лакти и колене да се влачи,
помъкнал тежки гънки гнусна плът.
Нададе вой и впусна се на път,
четириног летеше бързо там
1240 през хълм и равнина — ала не сам:
над него пърхаше злокобен силует,
ту чакаше, ту бързаше напред.

От прах, от пепел и безплодни дюни,
лежащи мъртви под лъчите лунни,
1245 печален стон под вятъра стаили,

съсухрени, злокобни и унили;
от камъни и кости безотрадни
се състояха равнините жадни,
где тичаше разрошена и прашина,
1250 с език провиснал фигурата страшна.
Безбройни левги път им предстояха,
когато първите лъчи изгряха;
и още много тежък път остана,
когато пак студена нощ настана
1255 с неверни сенки и далечен екот
на звуци като зъл, потаен шепот.
И втора утрин, в черен дим родена,
изгря, когато слаба, изнурена
космата фигура като в кошмар,
1260 на гръб понесла друга странна твар,
добра се и полегна с тежък стон
в началото на северния склон.

Скали стърчаха като зъби гнили
и нокти, вкопчени със сетни сили,
1265 като че искат да разкъсат този
злокобен път към мрачните чертози
високо горе в планините нощни
с тунели страшни и портали мощни.
Укриха се двамината във сянка
1270 и дълго там лежаха в полудрямка
край пътя, тръпнейки от студ и глад,
и виждаха в съня си Дориат
със смях и музика, зелени клони
и птичи песни в гъстите корони.
1275 Събудиха се и усетиха тътнеж
неспирен, монотонен и зловец —
боботеха из бездните под тях
ковачниците на Моргот; със страх
дочуха още крясъци, закани
1280 и тропот на ботуши подковани:
за кървави безчинства и война

Балрози водят оркски племена.
Надигнаха се в пущинака див
под изгрева навъсен и мъглив
1285 като зловещи твари с мрачни цели,
по дългото нагорнище поели.
Край тях стърчаха каменни грамади,
где кряскаха злокобни лешояди
и змийски форми от дълбоки бездни
1290 се мъчеха нагоре да излезнат;
накрая сред надвисналия мрак
като огромен черен похлупак
от буреносни облаци и дим
над върховете на Тангородрим
1295 те стигнаха като в помръкнал двор,
обгърнат, докъдето стига взор,
от крепости, до равнината сетна,
що зее призрачна и неприветна
на Бауглир пред мрачния чертог,
1300 где в зид неописуемо висок
чернее се със сянка непрогледна
огромна порта — първа и последна.

* * *

Стоял бе нявга в здрача страховит
крал Финголфин с могъщия си щит
1305 небесносин, вълшебно засиял,
окичен със звезди от чист кристал.
Разтърсван от ненавист и от гняв,
заблъска той портала величав —
достоеен Гномски крал, застанал сам
1310 сред кулите неизброими, там
где глъхнеше под хребета висок
зовът на неговия сребрен рог.
На бой врага извика Финголфин:
„Ела, омразен черен властелин,

1315 отваряй бронзовия си портал,
ти, що светът навеки е презрял!
Чудовище! И тук ли ще се криеш?
Излез навън достойно да се биеш,
ти, предводител на несметна сган,
1320 ти, скрит зад здравите стени тиран,
ти, враг на елфи, богове и хора!
Аз чакам тук. Излизай от затвора!“

За сетен път в онези времена
Моргот излезе лично на война —
1325 злокобен силует с огромен ръст,
със стъпки като мощен земеръс
зададе се от залата със трона,
облечен целият във черна броня
и увенчан с желязната корона.
1330 Излезе той. Огромният му щит
без герб, бездънно чер и страховит
надвисна над елфическия крал
като звезда сред мрака засиял.
За удар див отметна се назад
1335 Гронд — чук на мрачния подземен свят, —
стовари се свирепо над скалите
и те се пръснаха на прах разбити,
разцепи се опората от камък
и зейна кладенец, изпълнен с пламък.

1340 Като светкавица под черен небосвод
встрани отскочи кралят от Моргот
и мечът му Рингил проблесна в мрака
студен и син, подготвен за атака —
магия в него имаше такава,
1345 с мъртвешки хлад плътта да поразява.
Той седем рани на врага нанесе
и седем пъти писъкът разтресе
усоите и пъклените двери,
и цял Ангбанд от страх се разтрепери.

1350 След време орките разправяха със смях
за тоз двубой; но много преди тях
елфически певец го бе възпял,
когато легна в гроб добрият крал
под каменна могила; Торондор,
1355 владетел на небесния простор,
отнесе тая страшна новина
до скръбната елфическа страна.
Трикратно Финголфин бе повален,
но се надигаше непобеден
1360 и литваше под облак непрогледен
като звезда небесна с блясък леден;
макар с разцепен шлем и щит разбит,
оставаше противник страховит.
А цялата земя се бе покрила
1365 с дълбоки ями. Той загуби сила.
Накриво стъпи, спъна се и падна
и тутакси една нога грамадна
стовари се върз него с устрем див
и той бе смазан — ала още жив;
1370 с един замах последен и отчаян
заби в петата меча си сияен.
И бликна черна кръв, че бе се впил
дълбоко разлютеният Рингил.
За вечни времена сакат остана
1375 великият Моргот от тази рана
и искаше врага да насече
за вълците и с всякое парче
да ги нахрани. Но от своя трон
високо под самия небосклон,
1380 где Манве прати гордия му род
да наблюдава отдалеч Моргот,
към тях се спусна Торондор стремглаво
и златен клюн заби в лицето право
на Бауглир; макар че орките крещяха,
1385 крилете си могъщи той размаха,
отнасяйки покойния владетел

в далечни планини на юг, където
бе нявга Гондолин, градът потаен,
и там, високо върху връх незнаен,
1390 окичен с ледена корона бяла,
за вечни времена положи краля
спокойно да почива под закрила
на величава каменна могила.
Ни орк, ни демон вече не припари
1395 до прохода във планините стари,
над който бдеше онзи гроб свещен,
додето Гондолин бе повален.

Тъй Бауглир от кървавата рана
навеки обезобразен остана
1400 и тъй доби походката саката,
но след това остана под земята
да властва върху трона си жесток
и да се скита в мрачния чертог,
събирайки могъщество и злоба
1405 света под свое иго да пороби.
И тоз владетел с армии от мрак
не даде отдих ни на роб, ни враг,
събра трикратно повече пазачи,
навсякъде разпрати съгледвачи
1410 от Севера да носят всяка вест:
кой силен е, кой слаб и кой злочест,
кой тайни има, кой е най-богат,
коя е хубава и кой сърцат;
сърца и мисли, болки и копнежи
1415 оплиташе в злокобните си мрежи.
И само в Дориат отвъд воала,
що Мелиан с вълшебство бе тъкала,
не можеше ни да направи зло,
ни да узнае що и да било.
1420 Мълва, и слух, и ясни новини
прииждаха натам от вси страни:
че за война съюзът се кове
сред Феаноровите синове,
че Нарготронд кипи и че Фингон
1425 събира армии под хълм и клон
в далечния и тих Хитлумски лес.
Тревожеше го всяка лоша вест,
макар да бе могъщ; и слух за Берен
редовно идваше до трона черен
1430 и екнеше в горите мощен лай —
туй бе Хуан.

След туй от онзи край
пристигна странна вест, че Лутиен
в горите пусти броди нощ и ден.
Той дълго и дълбоко размишлява
1435 какво крои Тингол; накрай тогава
реши се да изпрати надалеч
свирепия Болдог за люта сеч
из Дориат; но падна в страшна рат
Болдог и никой не дойде назад
1440 да каже що се случи. Тъй Тингол
посрами пак проклетия престол.
Обзе го гняв и страх — от вси страни
прииждаха по-лоши новини:
че Тху е победен и поруган,
1445 че е разбит могъщият зандан
със хитрост; и такъв страх го подгони,
че орките нарочи за шпиони.
А слухове от гъстата дъбрава
прииждаха, че бързо наближава
1450 Хуан, роден сред волния простор
на светлия божествен Валинор.

Тогаз Моргот помисли за Хуан
и що за край му беше предвещан,
и се захвана план да изкове.
1455 Той имаше свирепи зверове —
жестоки демони във вълче тяло;
кънтеше често планината цяла
от бесния им вой из пещерите,
където дебнеха сред мрака скрити.
1460 От глутницата взе вълче подбрано
и лично почна от ръка да храни
вълчето с плът от елфи и от хора
и то огромно стана много скоро;
бърлогата за него тясна беше,
1465 затуй до трона на Моргот лежеше,
следеше всеки влизащ с поглед строг

- и всекидневно кървав пир жесток
устройваха му сред онези зали
с човешка плът и кости, и хрущяли.
- 1470 Магия страшна беше го дарила
с жестока ярост и със адска сила;
растеше злобата му час по час,
със огнени очи и гладна паст,
със дъх като гробовни изпарения
- 1475 надмина най-кошмарните видения,
по-страшен бе от всеки горски звяр,
от всяка пещерна потайна твар
и ето че надмина подир време
на Драуглуин чудовищното племе.
- 1480 Преданията древни от тогаз
зоват го Кархарот — Червена паст.
Ала все още вътре си стоеше
зад портите Ангбандски; зорко бдеше
и в сенките отвъд портала стар
- 1485 очите му горяха като жар
над челюстите зинали и жадни;
и кой ли би посмял да се прокрадне,
или със сила през такваз заплаха
да влезе под Морготовата стряха?
- 1490 Но виж! През онзи мрачен пущинак
потайна сянка лази, спира пак,
и пак пълзи из дивия простор
на Кархарот под огнения взор;
задава се по-близо, по-напред
- 1495 проскубан, грохнал вълчи силует,
и прилеп над главата му кръжи,
макар едва с криле да се държи.
Подобни твари срещат се безчет
из онзи край злокобен и проклет,
- 1500 и все пак, кактозира се във тях,
обзема го неясен, странен страх.

„Какъв ли ужас, що за часовой
Моргот е сложил, та и чужд, и свой
да спира тук, пред черната врата?
1505 След дългия ни път сама смъртта
е зинала и хищно ни оглежда!
Но по начало нямахме надежда.
Какво от туй? Един път се умира!“
Тъй казва Берен, докато се спира
1510 и отдалеч с очи на върколак
съзира ужасяващия враг.
И без надежда той напред прекрачи,
подбра си път сред всички ями мрачни,
където паднал беше сам-самин
1515 пред пъклената порта Финголфин.

Пред портата сега стояха двама,
а Кархарот, надушвайки измама,
озъби се, изгледа ги накриво
и сетне изръмжа недоверчиво:
1520 „Привет, Драуглуин, мой стар роднина.
Отдавна беше, много време мина
откак за сетен път дойде тъдява,
но чудя се какво със тебе става.
Ти нявга беше бърз и хищен звяр,
1525 по-яростен от горския пожар,
препускаше из дол и пущинак,
а днес пред мен едва провлачваш крак.
Кажси ми как се диша със гръклян,
разкъсан от зъбите на Хуан,
1530 и що за странна и невероятна sluка
ти позволи да стигнеш жив дотука,
ако наистина си ти? Ела насам,
че истината бих желал да знам!“

„Та кой си ти, нахакано кутре,
1535 опитващо на входа да ме спре?
Пристигам при Моргот със важна вест

на Тху от омагьосания лес.
Стори ми път, наместо да стоиш,
или иди за мен да известиш!“

- 1540 Пазачът неохотно път му стори,
но след това със злоба промърмори:
„Ако Драуглуин си, влез тогава!
Но що за гнусна твар те придружава,
криле разперва и край теб се вие,
1545 като че иска някак да те скрие?
Насам кръжат безброй таквиз гадини,
но всичките познавам от години.
А таз не знам. Поспри, проклета гад!
Презирам целия ти род крилат.
1550 С каква ли гнусна цел си се довяла,
та искаш и да се явиш пред краля?
Едва ли някой чака те да влезнеш
и няма да усетят, щом изчезнеш,
дори ако те смажа за забава
1555 и да пълзиш безкрила те оставя.“

- Пристъпи той напред, зловец и черен.
Припламна огън в погледа на Берен;
настръхна гневно мощният му врат.
Не би прикрило нищо онзи аромат
1560 на пролетни цветя, дъха всевечен,
що носи се из Валинор далечен
над посребрени от дъжда долини.
Където и Тинувиел да мине,
я следваше вълшебното ухание.
1565 От пъкленото вълче обоняние
не би успяла никаква магия
уханието сладко да укриве,
ако към нея приближи глава
врагът. А Берен знаеше това
1570 и всеки миг готов бе в смъртен бой
с чудовището да се хвърли той.

Озъбени, свирепи и сурови
стояха двамата за бой готови,
когато — виж! — вълшебно чудо стана
1575 и някаква магия невидяна,
що от предците си бе наследила,
обзе Тинувиел с могъща сила.
Захвърли злия образ на вампир
и като чучулига в нощния всемир
1580 през мрака чер напред се стрелна тя,
и звънко се разнесе песента
като ония сребърни фанфари,
невидими, незнайни и прастари,
що предвещават утро и утеха
1585 за всеки страдащ. Дивната ѝ дреха
раздипляше се като нощ потайна,
вълшебна, съкровена и омайна,
когато храбро тя напред прекрачи
и метна върху вълчите клепачи
1590 блажена сянка, сънена мъгла
в която трепкат звездни светила.

„Заспи, нещастен роб на тежка орис,
потъвай, забрави тъга и горест,
дълбоко под омраза, страх, тревога,
1595 под страсти, под вериги, изнемога
към таз дълбока, прелестна забрава,
що лекотата на съня ти дава!
За кратък час поне се отърви
и страшната си участ забрави!“

1600 Пламтящите очи се замъглиха,
могъщите нозе се подкосиха
и рухна Кархарот като елен
от примка на земята повален —
безсилен, ням стовари се по гръб
1605 като отсечен стогодишен дъб.

През залите кънтящи, в мрак обвити,
същински лабиринти страховити,
где пътят лъкатуши и се вие,
и вечна смърт сред сенките се крие,
1610 по коридори в дълбини потайни
към сенки и опасности незначайни;
дълбоко в корена на планините,
измъчвани, надупчени и стрити
от гнусната прислуга на Врага —
1615 натам вървяха двамата сега.
Зад тях квадратът светлина неясна
видяха да помръква и да гасне;
засили се чутовният тътнеж,
обвяваше ги вихърът горещ,
1620 изпълнен със зловонни изпарения.
Огромни каменни изображения
на тролове, изсечени в скалата,
като проклятие към светлината,
изпълнени с чудовищна заплаха,
1625 на всеки ъгъл в тъмното стърчаха,
огрени от случаен кратък блясък.
Кънтяха чукове и крясък подир крясък
отекваха на грозен, зъл език;
долиташе отнейде жален вик
1630 на пленници в ръждясали окови,
подложени на мъки най-сурови.

Раздаваха се груби смехове
и дрезгави противни гласове
кресяха песни грозни, страховити,
1635 що като нож се врязваха в душите.
Просветваше в откренати врати
зъл огън, що по бронзов под блести
и червеникави лъчи отмята
нагоре, нависоко в тъмнината

1640 на свода извисен, недостижим,
обгърнат в черни пушеци и дим.
Залитайки, дойдоха най-подир
в чертога, где Моргот устройва пир
със зверска кръв и със живот човешки;
1645 замайваха ги пламъците жезжки.
Под свода чер като гора без клони
се вдигаха чудовищни колони,
изваяни със всяко скверно нещо,
що в нечестиви сънища се среща —
1650 като дървета мрачни и студени
в сурова безнадеждност вкоренени,
чиято сянка е самата смърт
и гибел за душата е плодът.
Под тях със копия и саби криви
1655 се трупаха несметни орди диви
и черните им ризници блестяха,
като че в топла кръв облени бяха.
И там, под най-грамадната колона,
Моргот с наслада гледаше от трона
1660 как пленници и всякакви създания
се гърчат долу в сетни издихания.
Наоколо седяха горделиви
Балрозите със огнените гриви,
с червени лапи, зъби от стомана,
1665 и вълци просека от тях прехрана.
Над тая гмеж, издигната от ада,
със светлина вълшебна и прохладна
блестяха гордо трите Силмарила,
вградени във короната насила.

1570 Но виж! В огромната зловеща зала
незайна сянка беше долетяла;
и Берен ахна — бе останал там
из сенките да се спотайва сам,
а горе сред колоните отпред
1675 с криле запърха странен силует,

обгърнат в дим и сиви изпарения.
И както в най-кошмарните видения
неясна сянка може да роди
огромен облак скърби и беди
1680 предчувствани, безименни, съдбовни,
така и в тия тъмнини вековни
замряха гласове, замлъкна смях
и тишината спусна се над тях.
Съмнение неясно, страх дори
1685 навлезе в мрачните им пещери,
като съдбовен знак над тях надвесен,
и сякаш прокънтяха с мощна песен
фанфарите на боговете древни.
Тогаз Моргот продума думи гневни:
1690 „Слез, сянко! Само си въобразяваш,
че можеш взора ми да заблуждаваш!
Недей се кри! Каквото и да сториш,
не можеш волята ми да пребориш.
Ни бягство, ни надежда ще дочака
1695 тоз, който доброволно влиза в мрака.
Крилата твар, изпълнена с измама —
уж прилеп си, а прилеп в тебе няма!
Слез! Покори се и падни пред трона!“

Кръжсейки над желязната корона,
1700 безпомощна, изтръпнала и жалка,
тя падна като пеперуда малка
в нозете му сред гъстата тъма —
безкрайно дребна, слаба и сама.
И щом Моргот я стрелна с поглед черен,
1705 от ужас див се разтрепери Берен
и просна се на каменния под
безсилен и облян в студена пот,
а сетне запълзя със жален стон
да се укрие под самия трон.
1710 Гласецът тих на крехкото създание
отекна сред гробовното мълчание:

„Дойдох, защото нося важна вест
на Тху от омагьосания лес
и идвам чак от Таур-на-Фуин
1715 пред теб, мой господар и властелин!“

„Кажи си името, създание пискливо,
и благославяй, че си още живо!
От Тху получих вест и всичко знам.
Защо те праща, жалка твар, насам?“

1720 „Турингветил е скромното ми име —
среднощна сянка, черна и незрима,
що затъмнява бледата луна
на елфите над жалката страна!“

1725 „Лъжливо същество си, ала няма
да ме подлъжеш с жалката измама.
Свали сега фалшивия си вид
и покажи ми облика си скрит!“

И стана удивителна промяна —
затрепка прилеповата премяна
1730 разтвори се и бавно взе да пада.
Стоеше Лутиен разкрита в ада.
Косите ѝ като потоци нежни
се спускаха по плещи белоснежни,
а дивното възшебно наметало
1735 сиянието звездно бе събрало.
Блажсена дрямка плъзна из палата,
разнесе се из него аромата
на най-уханните цветя, набрани
от чудните елфически поляни,
1740 където сребърен дъждец ръми,
предхождайки вечерните тъми;
и скупчиха се жадно покрай нея
пълчища тъмни. Почна тя да пее
с изпънати ръце, с глава склонена

- 1745 за сънища и дрямка най-блажена,
а в песента магия бе втъкана,
с каквато някога на древната поляна
самата Мелиан народа свой
даряваше със отдих и покой.
- 1750 Изгаснаха огнищата в Ангбанд;
в чертозите сред мрака разпилян
потайни, странни сенки се разстлаха
и всички спряха, всички замълчаха.
Звучеше само сред това мълчание
- 1755 на орките зловонното дихание.
Единствен под помръкналия свод
гореше още взорът на Моргот;
единствен в тишината в този час
раздаде се зловещият му глас:
- 1760 „Ха! Лутуен дошла е при Моргот,
лъжскиня като целия си род!
Ала добре дошла през моите двери!
За всеки роб тук дело ще намерим.
Тингол къде е? Още ли го бива
- 1765 като мишок плашлив да се укрива?
Додето из подземията лази,
и тебе ли не може да опази?
Или такава глупост го подгони,
че не намира по-добри шпиони?“
- 1770 Залитна тя, прекъсна своята песен.
„Суров бе пътят, тежък и нелесен,
но не Тингол ме праща тук насила —
не знае той какво съм наумила.
Разбрах, че всяка дия, всеки път
- 1775 към твоя Север ще ме доведат,
затуй пристигам със смирен поклон
да преклоня глава пред твоя трон;
повярвай ми, умее Лутуен

да утеши владетел натъжен.“

- 1780 „Дошла си тук — и значи ще останеш
завинаги и в радост, и в страдание,
или в жестоки мъки чак до гроб
като бунтар или нахален роб.
Защо да не изпиташ робска орис
- 1785 на тежък труд и безутешна горест?
Да пощадя ли крехката снага?
Но що ще ми предложиш ти сега
с безсмислен смях и с жалките си трели?
Аз имам си придворни менестрели.
- 1790 Ала по волята ми милостива
за кратко време ще останеш жива,
в покой, макар и тежко заплатен
от нежната, прекрасна Лутиен —
играчка за свободни часове.
- 1795 Аз зная, че самите богове
цветята като тебе не опазват,
а късат, помирисват и прегазват
да съхнат и да вехнат под нозете.
Но рядко виждаме подобно цвете
- 1800 сред тежкия си труд и тук, и там —
божественният мързел чужд е нам.
Та кой не би желал от росен цвят
да вдъхне медения аромат,
а щом е отлетяла свежестта,
- 1805 небрежно да го смаже със пета?
Проклети богове! Проклета жажда
за туй, що изкушава и услажда!
За кратък миг изглеждаш утолена,
и пак ни жилиш, люто нажежена!“
- 1810 И с огън във очите разкален
пресегна се да сграбчи Лутиен,
но девата отскочи, отлетя.
„Не тъй, кралю! Не тъй! — извика тя.

— Не тъй един достоен господар
1815 възнаграждава певческия дар!
Един певец е мощен, друг е тих,
и всеки има своя собствен стих,
и всеки пее, щом му дойде ред,
дори и да е слаб като поет.
1820 Но вярвай, че умее Лутиен
да утеши владетел натъжен.
Сега ме чуй!“ Крилете грабна тя
и бърза като мисъл излетя,
изплъзна се от алчните му пръсти,
1825 запърха пред очите му чевръсто
и в танц крилат се впусна след това
над коронованата му глава.
Внезапно Лутиен запя отново;
като роса бе нежно всяко слово
1830 и лееше се в този чертог окаян
гласът ѝ звънък, топъл и омаен —
като поток магичен зазвъня
към езерото здрачно на съня.

Размаха тя вълшебни одеяния,
1835 преплетени със сънни заклинания,
докато в пустата тъма летеше.
Между стените вихрено кръжеше
във танц, какъвто ни от елф, ни блян
до този ден и в сън не бе видян;
1840 същинска лястовичка лекокрила
с криле безшумни, меки като свила,
като на прилеп над вечерни керемиди,
по-нежна от въздушните силфиди,
кръжащи като призрачен венец
1845 на Варда из небесния дворец.
Заклюмаха и орк, и горд Балрог,
изгаснаха очите в сън дълбок,
помръкна всяка огнена зеница,
а тя като прекрасна горска птица
1850 потапяше във непознат екстаз
чудовищата с нежния си глас.
Единствен под помръкналия свод
гореше само взорът на Моргот,
ала и той се взираше замаян
1855 и чезнеше в блажената омая.
Помръкнаха очите му. Изгасна
под буйни вежди волята ужасна,
а Силмарилите, що притъмнели бяха,
с внезапен ярък плам се разгоряха
1860 и сякаш буйно литнаха нагоре
да озарят небесните простори,
а сетне бавно почнаха да падат,
като че властно ги зовеше адът.

Като планински връх под тежка сянка
1865 главата мощна се унесе в дрямка;
и както често в дебрите планински

се срутват канарите исполински,
когато буря ги е връхлетяла,
Моргот се просна в тронната си зала.

1870 Короната търкулна се и падна
със страшен грохот; залата грамадна
притихна и сгъсти се тишината,
като че дремеше сърцето на земята.

1875 Под трона пуст, недвижни и студени
усойници лежаха вкаменени;
търкаляха се в каменните зали
чудовища, мъртвешки сън заспали;
и Берен сам лежеше между тях,
забравил скърби, радости и страх.

1880 „Ела, ела! Удари час блажен,
могъщият Моргот е повален!
Събуждай се без вопъл и без стон!
Сами сме пред чудовищния трон!“

1885 Проникна надълбоко този глас,
където той лежеше във не свяст;
ръка прохладна, нежна като цвете
докосна го галювно по лицето.
Завесата от сън дълбок потрепна;
очи отвори Берен и се сепна.

1890 Захвърли кожата на върколак,
с усилие повдигна се на крак
и в мрака се озърна с поглед див,
задъхан, сякаш бе погребан жив.

1895 До него Лутуен се бе смалила,
изчерпала възшебната си сила,
безпомощна, изтръпнала и слаба,
и Берен бързо на ръце я грабна.

1900 Но зърна изуменият му взор
как Силмарилите на Феанор
огряват с бяло зарево пред трона
свалената Морготова корона.

Да вдигне тая тежест страховита
бе невъзможно; той отчаяно опита
със пръсти от желязната грамада
1905 да извлече вълшебната награда.
И изведнъж си спомни за борбата
със Куруфин през онзи ден в гората;
изтегли бързо ножа от колана
прихвана здраво твърдата стомана
1910 и плъзна върху нея острието
студено и блестящо, на което
джуджета бяха вдъхнали живот
в ковачниците чудни на Ногрод.
То режеше като зелени клони
1915 желязото и закалени брони.
Зъбците, дето камъка държаха,
прерязани на пода отлетяха;
в десница Берен стисна Силмарила
и блясъкът вълшебен с дивна сила
1920 избликна розов през човешка плът.
Тогава той реши за втори път
да се сдобие с камък пресвещен,
от Феанор създаден в древен ден.
Ала за тия двата Силмарила
1925 съдбата друго беше отредила.
Пречупи се вълшебната стомана
от хитрите джуджета изкована;
раздаде се в чертога ясен звън
и както бе Моргот потънал в сън,
1930 едно парче проряза със замах
челото му. Изтръгнаха от страх
сърцата им. Защото той въздъхна
и сякаш вихър горестно полъхна
навред из глухите подземни зали.
1935 Задъхаха се орките заспали,
за миг загубиха покой и мир
сред сънищата си за грозен пир;
заспалите Балрози изръмжаха

и отвисоко горе долетяха,
1940 разкъсвайки ленивия покой —
свирепи отзвуци на вълчи вой.

* * *

Нагоре в мрака екнещ и съдбовен,
като че призрази от лабиринт гробовен,
далеч от корена на планината
1945 и страшните заплахи под земята,
подгонени от мисли страховити,
със ужас във очите и ушите
те бягаха. Разтърсваха ги тръпки
от тропота на собствените стъпки.

1950 И най-подире ето, блесна вече
зората бледа нейде надалече
през отвора на портата сурова —
и там ги чакаше заплаха нова.
На прага буден, бдителен, разпален,
1955 в огромните очи със пламък ален
стърчеше Кархарот, злокобен враг,
озъбен и настръхнал върколак.
Изплезеният му език гореше;
да не излезе никой зорко бдеше,
1960 ни сянка, нито силует на прага,
опитващ от тъмницата да бяга.
Каква ли хитрина, каква ли сила
от този страшен страж ги би спасила?

Той чу ги как нагоре се стремят,
1965 усети нежен, странен аромат,
надуши идването им през мрака,
преди да разберат какво ги чака.
Разкърши се като след сън дълбок,
а сетне със внезапен мощен скок

1970 над бегълците клетки връхлетя
и воят му под свода полетя.
Атаката му бе като стихия,
по-бърза и от ум, и от магия,
но Берен сам и обезоръжен
1975 препречи пътя му към Лутиен.
Едничка мисъл имаше сега —
да я предпази някак от врага.
Косматото гърло сграбчи със левица,
замахна към очите със десница,
1980 чиито пръсти здраво беше свил
около грейналия Силмарил.
Като венец кинжали с огнен блясък
зъбите Кархаротови със трясък
като капан в ръката му се впиха,
1985 около китката я разтрошиха
и срязаха без никакви усилия
и кост, и плът, и крехки сухожилия;
и в тая паст жестока и нечиста
изгуби се светинята лъчиста.

Една отделна страница съдържа още пет реда в процес на преработка:

Залитна Берен, ала и така
предпази бързо с лявата ръка
Тинувиел, която изпищя,
като видя какво го сполетия,
и ужасена рухна на земята.

С изоставянето на „Балада за Леитиан“ в този момент от разказа за Берен и Лутиен към края на 1931 година баща ми вече почти е достигнал окончателната форма в повествователен вариант — както е представена в

публикувания „Силмарилион“. Макар че след края на работата си по „Властелинът на пръстените“ той извършва сериозна редакторска работа върху „Балада за Леитиан“, както е изоставена през 1931 година, изглежда сигурно, че никога не е продължил разказа в стихове, освен този откъс, намерен върху отделен лист и озаглавен „парче от края на поемата“.

*Там, где потокът влизаше в гората,
безмълвни се издигаха стъблата
на мощни и високи дървеса
сред шарените сенки на леса,
над струите зелени и блестящи,
но ненадейно из листата спящи
ветрец прохладен тихо зашептя
и с хлад мъртвешки ехо долетя
от ниския, с трева обрасъл връх,
по-тихо от спокоен сънен дъх:
„Безкрайни са пътеките от мрак,
където не е стъпвал смъртен крак,
далеч отвъд море и планина!
Далечна е Блажената страна,
но по-далечна има и от таз —
там чакат мъртвите, забравени от нас.
Луна не грее в онзи небосклон,
сърца не бият; само тежък стон
веднъж отеква в хиляди лета.
Да, много надалеч от нас е тя,
где мъртвите седят във тишина
сред сенките без слънце и луна.“*

КУЕНТА СИЛМАРИЛИОН

През следващите години баща ми се насочва към нов вариант в проза на историята за Древните дни и той се намира в един ръкопис със заглавието „Куента Силмарилион“, който ще обозначавам като КС. Днес няма следи от междинни текстове между него и предшественика му „Куента Нолдоринва“, макар че трябва да са съществували; но от момента, когато историята на Берен и Лутиен влиза в „Силмарилион“, има няколко чернови в крайно недовършен вид поради дългите колебания на баща ми между дългия и краткия вариант на легендата. Един попълнен вариант, който в случая можем да наречем КС 1, е изоставен заради дължината си в момента, когато в Нарготронд крал Фелагунд предава короната на брат си Ородрет.

Следва много груба чернова на цялата история; и тя е основата за втория, „кратък“ вариант КС 2, запазен в същия ръкопис като КС 1. Главно от тези два варианта извлякох историята на Берен и Лутиен, както е разказана в публикувания „Силмарилион“.

Работата над КС 2 все още продължава през 1937 година; но през тази година се намесват съвсем други фактори, нямащи нищо общо с историята на Древните дни. На 21 септември издателство „Алън енд Ънуин“ публикува „Хобит“ и книгата постига мигновен успех; ала това води до голям натиск върху баща ми да напише следваща книга за хобити. През октомври той съобщава в писмо до Станли Ънуин, че е „малко смутен. Не мога да измисля какво повече да кажа за хобитите. Струва ми се, че господин Бегинс е проявил изцяло както Туковската, така и Бегинсовата страна от характера им. Но мога много да кажа, и вече имам много написано за света, в който попадат хобитите“. И той добавя, че би желал да получи мнение за „света, в който попадат хобитите“; събира ръкописите си и на 15 ноември 1937 година ги праща на Станли Ънуин. Между тях е КС 2, стигнал до момента, когато Берен поема в ръка Силмарила, който е изрязал от Морготовата корона.

Много години по-късно узнах, че списъкът на бащините ми ръкописи, съставен в „Алън енд Ънуин“, съдържа освен „Фермерът Джайлс“, „Мистър Блис“ и „Изгубеният път“ още два текста, упоменати като „Дългата поема“ и „Материал за Гномите“ — заглавия, от които лъха отчаяние. Очевидно нежеланите ръкописи са попаднали върху бюрото в „Алън енд Ънуин“ без подходящо обяснение. Вече разказах подробно странната история на тази пратка в „Баладите на Белерианд“ (1985), но ще я спомена отново накратко: става болезнено ясно, че „Куента Силмарилион“ (като част от „Материал за Гномите“, заедно с неизвестно какви други текстове, обединени под това заглавие) така и не е била прочетена от литературния редактор в издателството — освен няколко страници, прикачени погрешно (и в случая крайно подвеждащо) към

„Балада за Леитиан“. Той е силно озадачен и предлага решение за свързване на „Дългата поема“ и този фрагмент (горещо одобрен) с произведенията в проза (например „Куента Силмарилион“), което е (съвсем разбираемо) абсолютно погрешно. Излага мнението си в недоумяващ доклад, върху който друг негов колега записва, пак напълно разбираемо: „Какво да правим?“.

В резултат на поредицата последвали недоразумения баща ми, без да подозира, че „Куента Силмарилион“ всъщност не е прочетена от никого, казва на Станли Ънуин колко се радва, че ръкописът поне не е отхвърлен „с презрение“, и че сега със сигурност се надява „да мога да си позволя да публикувам «Силмарилион»!“. Докато КС 2 не е при него, той продължава повествуването в следващ ръкопис, който разказва за смъртта на Берен в „На лов за Кархарот“, възнамерявайки да прехвърли новонаписаното в КС 2, когато текстовете му бъдат върнати; но когато това става на 16 декември 1937 година, той оставя „Силмарилион“ настрани. В писмо от тази дата до Станли Ънуин той пак пита: „А какво друго могат да правят хобитите? Те могат да бъдат комични, но това е комедия от предградията, освен ако не се развива на фона на по-първични неща“. Но три дни по-късно, на 19 декември 1937 година, той съобщава на „Алън енд Ънуин“: „Написах първата глава на една нова история за хобитите — «Един дългоочакван празник»“.

Както написах в приложението към „Децата на Хурин“, непрекъснатата и развиваща се традиция на „Силмарилион“ в обобщен вид стига до края си, повалена насред полет в момента, когато Турин напуска Дориат и става разбойник. От този момент нататък през следващите години по-нататъшната история остава в концентрирания и недоразвит вид от 1930 година, сякаш замразена, докато величавите структури на Втората и Третата епоха израстват заедно с писането на „Властелинът на пръстените“. Но тази по-нататъшна история е изключително важна в древните легенди, защото заключителните истории (произхождащи от

оригиналната „Книга на изгубените легенди“) описват гибелната съдба на Хурин, бащата на Турин, след като Моргот го освобождава, и рухването на елфическите кралства Нарготронд, Дориат и Гондолин, за които Гимли пее в мините на Мория хилядолетия по-късно:

*Светът бе чист, висок върхът
и още тачеше светът
крале могъщи в Гондолин
и Нарготронд, но пътят син
на запад бе им отреден...*

И това е короната и завършекът на цялото: съдбата на Нолдорите в дългата им борба срещу силата на Моргот, ролите, които Хурин и Турин играят в тази история, завършваща с „Разказ за Еарендил“, който избягва от горящите руини на Гондолин.

Много години по-късно баща ми разказва в писмо (от 16 юли 1964 година): „Аз им предложих легендите за Древните дни, но техните редактори ги отхвърлиха. Те искаха продължение. А аз исках героични легенди и възвишена романтика. Резултатът бе «Властелинът на пръстените».“

При изоставянето на „Балада за Леитиан“ няма конкретно описание какво става след момента, когато „зъбите Кархаротови със трясък като капан се впиха“ в ръката на Берен, в която той държи Силмарила; за това трябва да се върнем към оригиналния „Разказ за Тинувиел“, където се разказва за отчаяното бягство на Берен и Лутиен, как ги преследвала потерята от Ангбанд и как Хуан ги намерил и ги отвел обратно в Дориат. В „Куента

Нолдоринва“ баща ми казва само, че „малко може да се каже“ за това.

Във финалната история за завръщането на Берен и Лутиен в Дориат главната (и радикална) промяна е начинът на бягството им от портите на Анганд, след като Берен е ранен от Кархарот. Това събитие, до което не достига „Балада за Леитиан“, е разказано с думите от „Силмарилион“:

Тъй изглеждало, че походът за Силмарила ще завърши с гибел и отчаяние; ала в онзи час над стените на долината се появили три могъщи птици, устремени на север с криле по-бързи от вятъра.

Сред всички живи твари се била разнесла мълвата за пътешествията и бедите на Берен, а Хуан сам бил помолил зверове и птици да бъдат нащрек и да му помагат. Високо над царството Морготово се реели Торондор и неговите поданици, та като видели безумието на Вълка и тежката участ на Берен, устремно литнали надолу тъкмо в мига, когато цялата мощ на Ангбанд се отърсвала от оковите на съня. Вдигнали те Лутиен и Берен над земята и ги отнесли в облаците...

(Докато се носели високо над земите), Лутиен заридала, защото си мислела, че Берен е обречен на гибел; той не отварял очи, не изричал нито дума и подир туй не помнел нищичко от полета. Най-сетне орлите ги спуснали край границите на Дориат — в същата долина, от която се бил измъкнал крадешком отчаяният Берен, оставяйки Лутиен да спи.

Там ги оставили орлите и се завърнали към своите небесни чертози над върховете на Крисаегрим; а при Лутиен дотичал Хуан и двамата се погрижили за Берен както предния път, когато го наранил Куруфин. Ала тази рана била жестока и отровна. Дълго лежал Берен и духът му блуждаел из мрачните предели на смъртта, терзан от вечна тревога, що го преследвала от сън в сън. И когато вече надеждите им гаснели, той изведнъж се събудил и зърнал над себе си небе през листата; а под листата чул как до него тихо и бавно пее Лутиен Тинувиел. Отново била настанала пролет.

Оттогава Берен бил наречен Ерхамион, що означава Едноръкия; и страданието завинаги се запечатало върху лицето му. Но накрая обичта

на Лутиен го върнала към живота и когато се изправил на крака, двамата отново тръгнали да бродят из горите.

Така историята на Берен и Лутиен вече е разказана, както се е развивала в проза и стих над двайсет години от първоначалния „Разказ за Тинувиел“. След първите колебания Берен, чийто баща отначало е Егнор Горянина от народа на горските елфи, наричани Нолдоли, което се превежда на английски като Гноми, става син на Барахир, човешки вожд и водач на група бунтовници срещу омразната тирания на Моргот. Паметната история е израснала (през 1925 година в „Балада за Леитиан“) от предателството на Горлим и убийството на Барахир; и макар че Веане, която разказва „изгубената легенда“, не знае какво е довело Берен в Артанор и предполага, че е само заради обичта му към скитането, след смъртта на баща си той става прочут враг на Моргот, принуден да бяга на юг, където дава начало на историята за Берен и Тинувиел, когато надниква в здрача през дърветата на Тинголовата гора.

Забележителна е разказаната в „Разказ за Тинувиел“ история за пленяването на Берен по пътя му към Ангбанд в дирене на Силмарила от Тевилдо, Принца на котките; също тъй забележително е последвалото пълно преобразяване на тази история. Но ако кажем, че замъкът на котките е кулата на Саурон на остров Тол-ин-Га-урхот, то това, както отбелязах другаде, може да е само в смисъла, че заема същото „пространство“ в повествуването. Иначе няма смисъл да дирим дори и най-бледи прилики между двете истории.

Чудовищните котки чревоугодници, техните кухни, техните тераси за припичане на слънце и техните примамливи елфическо-котешки имена Мяугон, Мяуле, Меоита — всичко това е изчезнало без следа. Но извън тяхната омраза към кучетата (и важното значение на разказа за взаимната омраза между Хуан и Тевилдо) е очевидно, че обитателите на замъка не са обикновени котки: много забележителен е този откъс от „Разказа“, засягащ „тайната

на котките и заклинанието, което Мелко бил поверил [на Тевилдо]“:

и това били магически думи, които скрепвали камъните на злата му къща, и чрез тях той държал под властта си всички зверове от котешкия народ, изпълвайки ги със зла сила извън тяхната природа; защото отдавна се говорело, че Тевилдо е зъл блян в зверско тяло.

Интересно е също да се отбележи в този откъс, както и другаде, начинът, по който отделни аспекти и случки от оригиналния разказ могат да се появят под съвсем различен облик, изниквайки от цялостно променена концепция на повествуването. В стария „Разказ“ Хуан принуждава Тевилдо да разкрие заклинанието и когато Тинувиел го изрича, „домът на Тевилдо се разтресъл; и отвътре изскочили безбройните му обитатели“ (тоест армия от котки). В „Куента Нолдоринва“, когато Хуан поваля страховития върколак магьосник, Некроманта Тху в Тол-ин-Гаурхот, „спечелил от него ключовете и заклинанията, които крепели неговите омагьосани стени и кули. Тъй крепостта била разбита, кулите рухнали и тъмниците се отворили. Много пленници излезли на свобода...“.

Но тук стигаме до голямата промяна в историята на Берен и Лутуен, когато тя се обединява със съвсем отделната легенда за Нарготронд. Чрез клетвата за вечна дружба и помощ, дадена пред Барахир, основателят на Нарготронд — Фелагунд — е въвлечен в похода на Берен за Силмарила; и тук се появява историята за елфите от Нарготронд, които, преоблечени като орки, са пленени от Тху и дните им свършват в зловещите тъмници на Тол-ин-Гаурхот. Походът за Силмарила засяга също Келегорм и Куруфин, синове на Феанор и влиятелни фигури в Нарготронд, чрез пагубната клетва за мъст срещу всеки „що дръзне да отнеме или задържи Силмарилите извън тяхно владение“. Пленничеството на Лутуен в Нарготронд, от

което я спасява Хуан, я замесва в замислите и амбициите на Келегорм и Куруфин.

Остава онзи аспект на историята, който е също и неин край, и според мен има първостепенно значение в авторския замисъл. Най-ранното споменаване за съдбата на Берен и Лутиен след гибелта на Берен при гонитбата на Кархарот се среща в „Разказ за Тинувиел“; но по това време и Берен, и Лутиен са елфи. Там се казва:

Тинувиел, смазана от скръб и не намираща утеха или светлина в целия свят, го последвала бързо по онези мрачни пътеки, които всеки трябва да извърви сам. Нейната красота и нежната ѝ прелест затрогнали дори студеното сърце на Мандос, та той ѝ позволил да отведе Берен отново в света, и туй вече нивга не се е случвало нито с човек, нито с елф, и много песни и разкази има за молбата на Тинувиел пред престола на Мандос, но аз не си ги спомням много добре. Ала Мандос рекъл на двамата: „Чуйте, елфи, не към живот на свършена радост ви отправям, защото таквоя нещо вече не може да се намери в целия свят, където седи Мелко със злото сърце — и знайте, че ще станете простосмъртни като човеците, и когато дойдете отново насам, то ще е навеки“...

От този пасаж става ясно, че Берен и Лутиен имат понататъшна история в Средната земя („делата им след това били велики и много приказки има за тях“), но не се казва нищо повече, освен че били и-Куилвартон, тоест „мъртвите, що живеят отново“, и „станали могъщи феи в земите на север от Сирион“.

В друга от „Изгубените легенди“, „Идването на Валарите“, има разказ за онези, които отиват при Мандос (име на неговите чертози, както и на самия бог, чието истинско име е Ве):

Натам отпосле отивали елфите от всички племена, които по зла участ били погубени от оръжие или умирали от скръб по убитите — и само тъй можели Елдарите да умират, а и туй било само за време. Там Мандос изричал тяхната участ и те чакали в мрака, сънувайки прежните си дела, додето дойдело отреденото време да се преродят в децата си и да отидат отново да пеят и да се смеят.

Можем да сравним това с недовършените стихове от „Балада за Леитиан“ за страната, където „чакат мъртвите, забравени от нас“:

*Луна не грее в онзи небосклон,
сърца не бият; само тежък стон
веднъж отеква в хиляди лета.
Да, много надалеч от нас е тя,
где мъртвите седят във тишина
сред сенките без слънце и луна.*

Идеята, че елфите умират само от рани или от скръб, оцелява и се появява в публикувания „Силмарилион“:

Защото елфите не умират, освен ако не бъдат погубени или сами повехнат от скърби (тия два вида привидна смърт са им присъщи); нито пък старостта ги лишава от сила, макар и да ги наляга умора подир десет хиляди века живот; ако ли все пак умрат, сбират се в чертога на Мандос, откъдето могат понякога да се завръщат. Но синовете човешки умират наистина и напускат света; затуй ги наричат Гости или пък Странници. Смъртната участ им е дарил Илуватар и понякога даже Великите им завиждат в час на умора.

Струва ми се, че цитираните по-горе думи на Мандос от „Разказ за Тинувиел“ „ще станете простосмъртни като човеците, и когато дойдете отново насам, то ще е навеки“

им отнемат съдбата на елфи: умирайки като елфи, те няма да се преродят, но ще им бъде позволено — по изключение — да напуснат Мандос все още в конкретния си облик. Все пак обаче ще платят цена, защото, когато умрат повторно, няма да има възможност за връщане, няма да има „привидна смърт“, а онази, която трябва да понесат хората поради своята същност.

По-късно в „Куента Нолдоринва“ се казва, че „Лутиен заляняла от скръб и изчезнала от света... И тя влязла в чертозите на Мандос и му изпяла тъй трогателна песен за обич, че той бил затрогнат и се смилил, що не се било случвало никога дотогава“.

Призовал Берен, и както била се заклела Лутиен, когато го целунала в смъртния час, двамата пак се срещнали отвъд западното море. И Мандос им позволил да си тръгнат, ала казал, че Лутиен *трябва да стане простосмъртна като своя любим и пак да напусне света като простосмъртните жени*, а хубостта ѝ да се превърне само в спомен за песен. Тъй станало, ала разказват, че за утеха Мандос дал на Берен и Лутиен дълъг и радостен живот, и те бродили из прекрасните земи на Белерианд, без да усещат жажда и студ, и повече никой от простосмъртните не проговорил с Берен и неговата съпруга.

В черновата на историята за Берен и Лутиен се появява идеята за „избор на съдба“, който Мандос предлага на Берен и Лутиен:

И ето какъв избор предложил на Берен и Лутиен. Да заживеят блажено във Валинор до свършека на света, ала накрая Берен и Лутиен да отидат там, където е отредено на техните родове, когато всичко се промени — а каква е волята на Илуватар за човеците, Манве [предводителят на Валарите] не знае. Или пък да се завърнат в Средната земя без обещание за радост и дълголетие; тогава Лутиен щяла да стане простосмъртна като Берен, подвластна на втора смърт и накрая да напусне света навеки, а хубостта ѝ да остане само като

спомен от древните песни. Тази съдба избрали, та каквито и скърби да ги чакали занапред, съдбините им да се слоят и пътищата им да ги отведат един до друг отвъд пределите на света. Тъй единствена от всички Елдари Лутиен наистина умряла и напуснала света в древни времена; ала чрез нея Двата рода се обединили и тя е дала живот на мнозина.

Тази идея за „избор на съдба“ се запазва, но в различна форма, както виждаме в „Силмарилион“: изборът е предложен само на Лутиен, и то променен. Тя пак може да напусне Мандос и да живее до края на света във Валинор заради своите дела и скърби, и защото е дъщеря на Мелиан; но Берен не може да дойде там. Ако приеме, те трябва да се разделят завинаги, понеже той не може да избяга от съдбата си, не може да избяга от смъртта, която е Дар на Илуатар и не може да бъде отхвърлена.

Остава вторият избор и тя го приема. Само така Лутиен може да бъде заедно с Берен „отвъд света“ — тя сама трябва да промени съдбата на своята същност; трябва да стане простосмъртна и да умре наистина.

Както казах, историята на Берен и Лутиен не свършва с присъдата на Мандос и трябва да бъде разказано какво се е случило след това, както и какво е станало със Силмарила, който Берен изрязал от желязната корона на Моргот. Има известни затруднения да го направя във формата, която избрах за тази книга, най-вече защото ролята на Берен във втория му живот засяга аспекти от историята на Първата епоха, които разтварят рамката твърде широко за целите на настоящата книга.

Вече споменах за „Куента Нолдоринва“ от 1930 година, представляваща разширен вариант на „Митологична скица“, че тя си остава „концентриран подробен преразказ“ — в заглавието на ръкописа се казва, че е „кратка история на Нолдолите или Гномите“, извлечена от „Книга на изгубените легенди“. За тия обобщаващи текстове писах във „Войната за Силмарилите“ (1994): „В тези варианти баща ми очертава (като, разбира се,

непрестанно ги развива и разширява) дълги произведения, които вече съществуват в проза или стих, а в «Куента Силмарилион» усъвършенства онзи типичен тон, мелодичен, сериозен, елегичен, изпълнен с усещане за загуба и отдалеченост във времето, който според мен се дължи отчасти на литературния факт, че той скицира в кратка, обобщена история онова, което вижда в далеч по-подробна, непосредствена и драматична форма. Със завършването на голямата «намеса» и потеглянето на «Властелинът на пръстените» изглежда, че той се е върнал към Древните дни с желанието да подхване отново далеч по-широките мащаби, с които някога е започнал в «Книга на изгубените легенди». Завършването на «Куента Силмарилион» си остава негова цел; но «големите предания», съществено доразвити от първоначалната си форма — от които трябва да бъдат съставени последните глави — така и не са написани“.

Тук ще стане дума за една от последните написани истории в „Изгубените легенди“, където тя носи заглавието „Легенда за Науглафринг“ — това е първоначалното име на Джуджешката огърлица Наугламир. Но така стигаме до най-далечната точка в работата на баща ми по Древните дни след завършването на „Властелинът на пръстените“ — няма ново повествование. Ще цитирам отново анализа си от „Войната за Силмарилите“: „сякаш сме стигнали до ръба на огромна канара и гледаме от възвишенията, издигнати в по-късна епоха, към древната равнина далече под нас. За историята на Наугламир и разрухата на Дориат... трябва да се върнем с повече от четвърт век към «Куента Нолдоринва», а може би и още по-назад“. Именно към „Куента Нолдоринва“ се насочвам сега, привеждайки текста със съвсем леки съкращения.

Легендата започва с по-нататъшната история на огромното съкровище от Нарготронд, заграбено от злия дракон Гломунд. След като Турин Турамбар убива Гломунд,

баща му Хурин заедно с неколцина горски разбойници идва в Нарготронд, който нито орк, нито елф или човек не е посмял да разграби поради страх от духа на Гломунд и от самия спомен за него. Ала там намират едно джудже на име Мим.

ЗАВРЪЩАНЕТО НА БЕРЕН И ЛУТИЕН СПОРЕД „КУЕНТА НОЛДОРИНВА“

А Мим бил открил чертозите и съкровищниците на Нарготронд без охрана; заграбил ги и седял радостно там, като опипвал златото и скъпоценностите и непрестанно ги пускал да се сипят през пръстите му; и ги обвързал към себе си с множество заклинания. Но близките на Мим били малцина и разбойниците, изпълнени с алчност за съкровищата, ги избили, макар че Хурин искал да ги пощадят; и умирайки, Мим проклед златото.

[Хурин отишъл при Тингол да го помоли за помощ и народът на Тингол отнесъл съкровищата в Хилядата пещери; после Хурин си тръгнал.]

Тогава магията на прокълнатото драконово злато почнала да покварява дори краля на Дориат, той дълго седял и го гледал, и семето на сребролюбие в душата му се събудило и поклънало. Затуй призовал най-великите майстори, що още живеели в западния свят, понеже Нарготронд вече не съществувал (а Гондолин бил неизвестен) — джуджетата от Ногрод и Белегост, — та да изработят от златото, среброто и безценните камъни (защото повечето още били необработени) безброй съдове и други красиви неща; и приказна огърлица с несравнима прелест трябвало да направят, за да се закачи Силмарилът на нея.^[1]

Ала джуджетата, като дошли, веднага се поддали на алчност за съкровището и почнали да кроят измяна. Казвали си: „Та не се ли полага това богатство колкото на елфическия крал, толкова и на джуджетата, и не е ли било отнето насила от Мим?“. Но жадували също тъй и за Силмарила. А Тингол, поробен още по-силно от заклинанието, отказал да им даде обещаната награда за труда; горчиви слова се посипали между тях и избухнала битка в Тинголовия чертог. Много елфи и джуджета погинали там и могилата, където ги погребали в Дориат, била наречена Кумнан-Арасаит, що означава Могила на алчността. Но оцелелите джуджета били прокудени без плата или възнаграждение.

Тогаз те събрали нови сили в Ногрод и Белегост, завърнали се подир време, и подпомагани от предателството на някои елфи, върху които била паднала страст към прокълнатото съкровище, тайно проникнали в Дориат.

Там изненадали Тингол, докато бил на лов с неголяма охрана; и Тингол бил убит, а крепостта на Хилядата пещери превзета изневиделица и ограбена; и тъй стигнала почти до разруха славата на Дориат, и вече само една твърдина на елфите [Гондолин] оставала срещу Моргот, и залезът им наближавал.

Джуджетата не могли да сторят нищо на кралица Мелиан и тя тръгнала да дири Берен и Лутиен. А Джуджешкият път към Ногрод и Белегост в Сините планини минавал през Източен Белерианд и през горите около река Гелион, където някога били ловните полета на Дамрод и Дириел, синовете на Феанор. На юг от тези земи, между река Гелион и планините, била областта Осирианд, и там все още живеели и

бродели в блаженство и мир Берен и Лутиен през онуй време на отсрочка, което измолила Лутиен, преди и двамата да умрат; и техен народ били Зелените елфи от Юга. Но Берен не тръгнал повече на война и земята му била пълна с красота и безбройни цветя, и хората я наричали Куилвартиен, тоест Земя на Живите мъртви.

На север от тази област има брод през река Аскар и този брод се нарича Сарн Атрад, което означава Каменен брод. През него трябвало да минат джуджетата, преди да достигнат планинските проходи, водещи към домовете им; и там Берен повел последната си битка, предупреден от Мелиан за тяхното идване. В тази битка Зелените елфи изненадали джуджетата наред брода, както били натоварени с плячка; и вождовете на джуджетата били избити, както и почти цялата им войска. Но Берен взел Джуджешката огърлица Наугламир, на която висял Силмарилът; и казват, и пеят, че Лутиен, окичена с тази огърлица и с безсмъртния камък върху бялата си гръд, била като видение на най-великата красота и слава, която някога се е виждала извън пределите на Валинор, и че за известно време Страната на мъртвите станала като видение от страната на боговете, и никое място насетне не е било тъй прекрасно, тъй плодородно и тъй изпълнено със светлина.

Ала Мелиан често ги предупреждавала за проклятието, що тегнело върху съкровището и Силмарила. Съкровището те били потопили в река Аскар и я нарекли с новото име Ратлорион, тоест Златно дъно, но Силмарила запазили. И подир време краткият час на прелест над земите на Ратлорион отлетял. Защото Лутиен посърнала, както бил предвещал Мандос, докато помръквали и елфите от сетните дни, и тя изчезнала от света^[2]; а Берен умрял и никой не знае где ще се срещнат отново.

Подир туй крал на горите станал Тинголовият наследник Диор, син на Берен и Лутиен — най-прекрасен сред чедата на този свят, понеже произхождал от три рода: от най-красивите и доблестни люде и елфи, и от божествените духове на Валинор; ала това не го опазило от съдбовната клетва на Феаноровите синове. Защото Диор се върнал в Дориат и за известно време се възродила част от древната слава, макар че Мелиан вече не живеела там, а заминала за страната на боговете отвъд западното море да размишлява над скърбите си в градините, от които някога била дошла.

Но Диор носел на гърдите си Силмарила и славата на безценния камък се разнесла на дълж и шир; и безсмъртната клетва отново се събудила от сън.

Защото, докато Лутиен носела този несравним камък, никой елф не дръзвал да я нападне и дори Маидрос не дръзвал да си помисли подобно нещо. Ала като чули за възраждането на Дориат и гордостта на Диор, седмината се събрали отново подир дълго скитане; и проводили пратеници при Диор да поискат каквото им се полага. Но той не пожелал да им отстъпи безценния камък и те тръгнали против него с цялата си войска; и тъй се случило второто убийство на елфи от елфи, и то било най-прискърбно. Там паднали Келегорм, Куруфин и мрачният Крантир, ала и Диор бил убит, а Дориат унищожен, и вече никога не се възродил.

Ала синовете на Феанор не спечелили Силмарила; защото верни слуги избягали от тях и отвели Елвинг, щерката на Диор, тъй тя се спасила, и отнесли със себе си Науглафринг, и подир време стигнали до морето край устието на река Сирион.

[В текст, написан малко по-късно от „Куента Нолдоринва“, най-ранния вариант на „Анали на Белерианд“, историята е променена — Диор се завръща в Дориат, докато Берен и Лутиен все още живеят в Осирианд; а за това, какво се е случило с него там, ще цитирам думите от „Силмарилион“:

В най-потайния час на една есенна нощ някой потропал на портите на Менегрот и настоял да види краля. Гостът, благородник от Зелените елфи, бил препускал по целия път от Осирианд и стражите незабавно го отвели в залата, където седял самотен Диор; пратеникът безмълвно му подал малко ковчеже и си тръгнал. А в това ковчеже лежала Джуджешката огърлица с вградения Силмарил; и като я погледнал, Диор разбрал, че това е знак за смъртта на Берен Ерхамион и Лутиен Тинувиел, що напуснали света и заминали към неznайната съдба на човешкия род.

Дълго се взирал Диор в Силмарила, който баща му и майка му изтръгнали с безумна храброст от ужасните владения на Моргот; и

велика била скръбта му, че смъртта ги е споходила толкова скоро.]

[1] Един по-късен вариант на историята за Наугламир разказва, че огърлицата била изработена от джуджешките майстори много по-рано за Фелагунд и че тя била единственото съкровище, което Хурин донесъл от Нарготронд и дал на Тингол. Задачата, която тогава дал Тингол на джуджетата, била да преработят Наугламир и да вградят в нея Силмарила, който притежавал. Такава е и формата на легендата в публикувания „Силмарилион“. ↑

[2] Начинът на смъртта на Лутиен е набелязан за коригиране; впоследствие баща ми е записал върху него: „Ала разказват песните, че Лутиен единствена от елфите била зачислена в нашия род и отишла там, където съдбата ни води подир смъртта“. ↑

ОТКЪС ОТ ИЗГУБЕНАТА ЛЕГЕНДА ЗА НАУГЛАФРИНГ

Тук ще отстъпя от хронологията на съчинението и ще се обърна към Изгубената легенда за Науглафринг. Причината за това е, че даденият тук откъс представлява забележителен пример за всеобхватния метод, насочен към визуалните и често драматични детайли, който възприема баша ми в ранните дни на „Силмарилион“; но „Изгубената легенда“ като цяло се впуска в редица отклонения, излишни за настоящата книга. Затова в текста на „Куента“ се появява само кратко резюме на битката при Сарн Атрад, докато тук следва далеч по-пълно описание от „Изгубената легенда“, включително двубоят между Берен и Наугладур, господар на джуджетата от Ногрод в Сините планини.

Откъсът започва с приближаването на джуджетата, водени от Наугладур, към Сарн Атрад, докато се връщат от разграбването на Хилядата пещери.

Наближила цялата тази войска [до река Аскар], а подредбата ѝ била такава: най-напред множество джуджета без товар и с пълно бойно снаряжение, по средата онези, що носели съкровищата на Гломунд и безброй прекрасни неща, които отмъкнали от чертозите на Тинвелинт; подир тях идвал Наугладур, яхнал коня на Тинвелинт, и нелепо изглеждал той, понеже джуджетата имат къси и криви крака, но две джуджета водели този кон, понеже той вървял неохотно и бил натоварен с плячка. А зад тях идвала тълпа въоръжени бойци без много товар; и с такава подредба се накатали да прекосят Сарн Атрад в своя съдбовен ден.

Утро било, когато стигнали до отсамния бряг, а по пладне все още се точели в дълга колона и газели бавно из плитчините на бързата река. Там тя се разширява и тече по тесни канали, изпълнени с канари, между дълги купища плочести скали и по-дребни камъни. Там Наугладур слязъл от коня и се приготвил да го преведе, понеже въоръженият авангард вече се бил изкатерил по отсрещния бряг, а той бил стръмен и гъсто обрасъл с дървета, и някои от носачите на златото вече се катерели по него, а други газели наред течението, но въоръжените от края на колоната били спрели да си починат.

Изведнъж навред отекнал звукът на елфически рогове, и един [? прогърмал] по-звънко от другите, и това бил рогът на горския ловец Берен. После из въздуха литнали като облак тънките стрели на елфите, които никога не пропускат целта и вятърът не ги отклонява — и гледай ти! — от всяко дърво и скала внезапно изсочили кафяви и зелени елфи, и пращали непрестанно стрели от пълните си колчани. Тогава настанала врява и паника сред войската на Наугладур, и онези, що газели през брода, захвърлили златния си товар във водата и с ужас се втурнали към единия или другия бряг, но мнозина били поразени от безмилостните стрели и рухнали със златото си в теченията на Арос, обагряйки бистрите води с тъмната си кръв.

Тогава бойците на отсрещния бряг [? се хвърлили] в битка, сбрали се и опитали да стигнат до враговете, но те пъргаво бягали пред тях, докато [? други] продължавали да ги обсипват с град от стрели, и тъй Елдарите почти не пострадали, а джуджетата гинели непрестанно. Сега тази славна битка при Каменния брод... чак до Наугладур, защото, макар че Наугладур и неговите командири водели упорито бойците си,

така и не успели да се вкопчат с врага, а смъртта се сипела като дъжд върху редиците им, додето повечето не издържали и побягнали, а подир тях отеквал звънкият смях на елфите, те вече не стреляли, понеже безформените фигури на бягащите джуджета и развените им от вятъра бели бради ги изпълвали с веселие. Но Наугладур устоял, макар малцина да имало около него, и си припомнил словата на Гвенделин^[1], понеже не щеш ли, насреща му се задал Берен, захвърлил лъка и изтеглил бляскав меч; а Берен се извисявал по ръст сред Елдарите, макар и да не можел да се мери по плещи с Наугладур Джуджето.

Рекъл тогава Берен:

— Пази си живота, ако можеш, кривокраки убиецо, инак аз ще ти го отнема — и Наугладур му предложил дори чудната огърлица Науглафринг, за да го пусне жив и здрав; но Берен казал: — Не, мога да я взема и когато паднеш посечен — а после се нахвърлил сам срещу Наугладур и неговите спътници, и като повалил повечето, останалите избягали, сподирени от елфически смях, и тъй Берен стигнал до Наугладур, убиеца на Тинвелинт. Достойно се отбранявало старото джудже и свирепа била битката, и мнозина елфи, които гледали с обич и тревога за своя предводител, опипвали тетивите на лъковете си, ала докато се биел, Берен им викнал никой да не се меси.

Малко разказва легендата за раните и ударите в онази схватка, освен че Берен бил наранен неведнъж, а много от най-изкусните му удари не навредили на Наугладур поради неговото [? умение] и магията на джуджешката му ризница; и разказват, че три часа се били и ръцете на Берен се изтощили, но не и тези на Наугладур, привикнали да въртят тежкия чук в ковачницата, и най-вероятно друг щял да бъде краят, ако не било проклятието на Мим; защото, забелязвайки, че Берен отслабва, Наугладур го притиснал още по-силно и високомерието, породено от онова тежко проклятие, се надигнало в сърцето му, та си помислил: „Ще убия този елф, а другите ще се уплашат от мен и ще избягат“, и като стиснал здраво меча си, нанесъл мощен удар, крещейки:

— Посрещни участта си, горско недоносче — и в този момент кракът му настъпил остър камък и той залитнал напред, но Берен се изплъзнал от удара, и като го хванал за брадата, ръката му напипала златната огърлица, дръпнал я изведнъж и повалил Наугладур по очи; и мечът изхвъркнал от ръката на Наугладур, но Берен го грабнал и с него съсякъл джуджето, като казал:

— Няма да цапам лъскавия си меч с нечистата ти кръв, след като не е необходимо.

А тялото на Наугладур било хвърлено в Арос.

Тогава свалил огърлицата и я огледал с почуда — и съзрял Силмарила, същия безценен камък, който отнел от Ангбанд и си спечелил безсмъртна слава с този подвиг; и казал:

— О, фенер на феите, нивга не са те виждали очите ми да грееш и наполовина тъй ярко, както сега, украсен със злато, безценни камъни и магията на джуджетата — и наредил огърлицата да бъде измита от петната, и не я захвърлил, понеже не знаел за нейната мощ, а я отнесъл със себе си в горите на Хитлум.

На този пасаж от „Легенда за Науглафринг“ отговарят само няколко думи във вече цитирания откъс от „Куента“:

В тази битка [Сарн Атрад] Зелените елфи изненадали джуджетата наред бродя, както били натоварени с плячка; и вождовете на джуджетата били избити, както и почти цялата им войска. Но Берен взел Джуджешката огърлица Наугламир, на която висял Силмарилът...

Това илюстрира моята забележка, че баща ми „екипира в кратка, обобщена история онова, което вижда в далеч по-подробна, непосредствена и драматична форма“.

Ще приключа тази кратка екскурзия в „Изгубената легенда“ за Джуджешката огърлица с още един цитат, идващ от разказа в „Куента“ за смъртта на Берен и Лутиен, и гибелта на сина им Диор. Започвам от разговора между Берен и Гвенделин (Мелиан), когато Лутиен за пръв път си слага Науглафринг. Берен заявява, че никога не е изглеждала тъй красива; но Гвенделин казва: „И все пак Силмарилът е бил в короната на Мелко, а огърлицата е дело на злонамерени майстори“.

Тогава рекла Тинувиел, че не желае скъпи неща или безценни камъни, а елфическото блаженство в гората, и заради Гвенделин

свалила огърлицата от шията си; но Берен бил недоволен и не поискал тя да бъде захвърлена, а я съхранил в своята [? съкровищница].

Подир туй Гвенделин живяла известно време в гората с тях и се изцелила [от прекомерната си скръб за Тинвелинт]; а накрая неохотно тръгнала към земите на Лориен и вече не се завърнала в преданията на земните обитатели; но върху Берен и Лутиен бързо паднала онази смъртна участ, която им предрекъл Мандос, когато ги пуснал от чертозите си — и в това може би проклятието на Мим проявило [? силата си], че тая участ ги застигнала толкоз рано; и този път не си тръгнали заедно двамата, а още докато синът им Диор Прекрасни бил малък, Лутиен бавно повехнала, както станало с елфите от късните дни по целия свят, и изчезнала из горите, и никой вече не я виждал да танцува там. Но Берен я дирил из всички земи на Хитлум и Артанор; и никога никой елф не е бил по-самотен от него, та той също посърнал и напуснал живота, а синът му Диор станал владетел на кафявите и зелените елфи, и господар на Науглафринг.

Може би е вярно каквото разказват елфите, че сега тия двама ловуват из горите на Ороме във Валинор и Тинувиел ще танцува завинаги по зелените ливади на Неса и Вана, щерки на боговете; ала велика била скръбта на елфите, когато Гуилвартон ги напуснали, и понеже били без водач, а магията им отслабнала, броят им намалял; и мнозина заминали за Гондолин, мълвата за чиято нарастваща мощ и слава се носела шепнешком сред всички елфи.

И все пак, когато възмъжал, Диор все още властвал над многоброен народ, и обичал горите също като Берен; и песните го наричат най-често Аусир Богати, понеже притежавал онзи безценен камък, вграден в Джуджешката огърлица. Заглъхнали подир време в сърцето му словата на Берен и Тинувиел, той почнал да я носи на шията си и обикнал дълбоко нейната красота; и славата на този накит плъзнала като горски пожар из всички области на Севера и елфите си казвали: „Силмарил пламти в горите на Хисиломе“.

В „Легенда за Науглафринг“ се разказва по-подробно за нападението срещу Диор и неговата гибел от ръцете на Феаноровите синове, и това е последната „Изгубена легенда“, получила последователна форма; тя завършва с бягството на Елвинг:

Тя бродела из горите и неколцина от кафявите и зелените елфи се сбрали около нея, напуснали завинаги поляните на Хитлум и се упътили на юг, към дълбоките води на Сирион и ведрите земи около тях.

И тъй всичките съдбини на елфите се преплели в една нишка, и тази нишка е великата легенда за Еарендел; и сега стигаме до истинското начало на тази легенда.

Тук в „Куента Нолдоринва“ следват дълги пасажии, свързани с историята на Гондолин и неговото падане, и историята на Туор, който се оженил за Идрил Келебриндал, дъщеря на гондолинския крал Тургон; синът им бил Еарендел, който заедно с тях избягал от разрухата на града и стигнал до устията на Сирион. По-нататък „Куента“ проследява бягството на Елвинг, дъщерята на Диор, от Дориат към устията на Сирион:

Край Сирион заживял елфически народ, бежанци от Дориат и Гондолин, и те се захванали с морски дела и изграждали прекрасни кораби, и живеели на самия бряг, в сянката на десницата на Улмо...

През онези дни Туор усетил как го наляга старост и не устоял на обзелия го копнеж по морето; построил тогава големия кораб „Еараме“, що означава Орлово крило, и заедно с Идрил отплавал към залеза и към Запада, и вече не се завърнал в легендите. А сияйният Еарендел станал владетел на сирионския народ и взел за съпруга красивата Елвинг, дъщеря на Диор; ала не намирал покой. Две мисли се сливали в сърцето му: копнеж по безбрежното море и мисълта да отплава подир Туор и Идрил Келебриндал, и си мислел, че може би ще намери последния бряг и преди смъртта си ще предаде послание на боговете и елфите от Запада, което да затрогне сърцата им с жалост за света и скърбите на човешкия род.

Построил „Вингелот“, тоест Цвете на пяната — най-прекрасния от всички възпявани кораби; белеел корпусът му като сребриста луна, златни били греблата, платната от сребро, а мачтите увенчани с

безценни камъни като звезди. В „Балада за Еарендел“ се възпяват много от приключенията му из океани и земи, где не е стъпвал човешки крак, по морета и многобройни острови... Ала Елвинг останала да скърби у дома.

Еарендел не намерил Туор, нито пък стигнал в пътешествията си до бреговете на Валинор; и накрая ветровете го изтласкали обратно на изток, и в нощ дълбока стигнал до заливите на Сирион, нечакан и неприветстван, понеже били опустошени...

Мястото край устието на Сирион, където все още живеела Елвинг и съхранявала Наугламир заедно с безценния Силмарил, станало известно на Феаноровите синове; и те се сбрали от криволичещите си ловни пътеки.

Но народът на Сирион не пожелал да отстъпи безценния камък, спечелен от Берен и носен от Лутиен, заради който загинал Диор. И тъй се случило последното и най-жестокото убийство на елфи от елфи, третата беда, причинена от безумната клетва, защото синовете на Феанор връхлетели срещу изгнаниците от Гондолин и оцелелите от Дориат; и макар че някои от народа им се отдръпнали настрана, а неколцина дори се разбунтували и погинали от другата страна, докато помагали на Елвинг срещу собствените си владетели, нашествениците победили. Дамрод бил посечен, Дириел също, а от Седмината останали само Маидрос и Маглор; ала последните оцелели от Гондолин били унищожени или принудени да напуснат и да се присъединят към народа на Маидрос. И все пак Феаноровите синове не докопали Силмарила, понеже Елвинг хвърлила Наугламир в морето, откъдето той не ще се завърне чак до Края, и сама скочила във вълните, приела облика на бяла морска птица и с жални викове отлетяла да дири Еарендел по всички брегове на света.

Ала Маидрос съжалил невръстния й син Елронд, взел детето със себе си, подслонил го и се погрижил за него, защото бил покрусен и уморен от товара на страшната клетва.

Когато Еарендел узнал тия неща, велика скръб го обзела и той отново вдигнал платна да дири Елвинг и Валинор. И в „Балада за Еарендел“ се разказва, че най-сетне стигнал до Омагьосаните острови и едва се изтръгнал от тяхната омая, и отново намерил Самотния остров и

Сенчестите морета, и Бленувания залив на пределите на света. Там единствен от живите люде стъпил на безсмъртния бряг и нозете му изкачили дивния хълм Кор; и бродил по пустите улици на Тун, където прахът по одеждите и обувките му бил от безценни камъни и елмази. Но не пристъпил във Валинор.

Изградил кула в Северните морета, край която по едно или друго време прелитали всички морски птици на света, вечно скърбял за Елвинг и я чакал да се завърне при него. И „Вингелот“ се издигал върху крилете им, и вече плавал дори из въздуха, дирейки Елвинг; вълшебен и дивен бил този кораб като звездно цвете в небето. Ала слънцето го жарело, а луната го гонела из небесата, и дълго се скитал Еарендел над земята, сияен като падаща звезда.

Тук легендата за Еарендел и Елвинг свършва в първоначалния вариант на „Куента Нолдоринва“, но една по-късна преработка на последния пасаж променя дълбоко идеята, че Силмарилът на Берен и Лутиен е изгубен навеки в морето. Преработеният текст гласи:

И все пак Маидрос не докопал Силмарила, понеже Елвинг, като видяла, че всичко е загубено и синовете ѝ Елрос и Елронд са взети в плен, избягала от войската на Маидрос и с Наугламир на гърдите се хвърлила в морето и загинала, или поне тъй мислели хората. Но Улмо я изнесъл нагоре и върху гърдта ѝ греел като звезда сияйният Силмарил, докато летяла над водата да дири любимия си Еарендел. И в една късна нощ Еарендел, застанал на кормилото, я видял да идва към него като неимоверно бърз бял облак под луната, като звезда над морето, летяща в странна посока, блед пламък върху крилете на бурята.

И песните разказват, че тя паднала от въздуха върху палубата на „Вингелот“ в несвяст, почти мъртва от напрежението на бързината, и Еарендел я притиснал към гърдите си. А на сутринта съзрял с изумени очи своята съпруга в истинската ѝ форма да лежи до него, и косата ѝ се била разпиляла по лицето му; и тя спяла.

От тук нататък многократно преработваният разказ от „Куента Нолдоринва“ съвпада в основни линии с този от „Силмарилион“ и аз ще завърша историята в настоящата книга с цитат от тази творба.

[1] По-рано в легендата, когато се готви да напусне Менегрот, Наугладур обявява, че Гвенделин, кралица на Артанор (Мелиан) трябва да дойде с него в Ногрод, на което тя отговаря: „Крадец и убиец, чедо на Мелко, глупец си ти, понеже не виждаш какво виси над собствената ти глава“. ↑

ЗОРНИЦАТА И ВЕЧЕРНИЦАТА

Дълбока скръб обзела Еарендил и Елвинг за гибелта на Сирионските заливи, а най-вече за пленничеството на синовете им, защото се бояли, че може вече да са погубени; ала не било тъй. Маглор съжалил Елронд и Елрос и бащински се погрижил за тях, а след време помежду им се зародила неподозирано силна обич; но страховитата клетва продължавала да мъчи и изтощава сърцето му.

Еарендил обаче не виждал вече нито капка надежда в Средната земя и с отчаяна твърдост решил да не се завръща, а заедно с Елвинг отново да подири Валинор. Сега той почти непрестанно стоял до кормилото на „Вингелот“, а Силмарилът бил прикрепен върху челото му; и колкото повече наближавали Запада, толкова по-ярко ставало неговото сияние. Мъдреците разказват, че именно заради могъществото на този свещен камък най-сетне успели да достигнат води, що не били виждали други кораби, освен тия на Телерите; минали покрай Омагьосаните острови и устояли на техните вълшебства; после навлезли в Сенчестите морета, прекосили техните сенки и съзрели Самотния остров Тол Ересеа, но не се задържали край него; а накрая

хвърлили котва в залива Елдамар и като зърнали този кораб да се задава от Изтока, Телерите се изумили, гледайки отдалече несравнимото сияние на Силмарила. Тъй Еарендил пръв от всички живи достигнал безсмъртните брегове; а освен Елвинг имал още трима моряци, които били пребродили заедно с него всички морета — Фалатар, Ерелонт и Аерандир били техните имена. И Еарендил им казал:

— Освен мен никой не ще стъпи на този бряг, та да не си навлечем гнева на Валарите. Върху себе си само ще поема тази заплаха и дано тъй помогна на Двата народа.

Но Елвинг му отвърнала:

— Тогава пътищата ни ще се разделят навеки; а каквото и да те заплашва, желая да го споделим заедно.

После скочила в бялата пяна и изтичала подир него; но Еарендил се натъжил, защото очаквал гневът на Западните властелини да се стовари върху всеки простосмъртен от Средната земя, който дръзне да прекоси преградите около Аман. Там се сбoguвали със своите спътници и повече никога не ги видели.

Сетне Еарендил рекъл на Елвинг:

— Почакай ме тук; понеже само един може да отнесе посланието, що ми е поверила съдбата.

След тия думи тръгнал сам напред по брега, навлязъл в Калакирия и клисурата му се сторила пуста и безмълвна; защото също както някога били сторили Моргот и Унголиант, Еарендил идвал в празничен ден и почти всички елфи се били сбрали във Валимар или в чертозите на Манве върху Таникветил, та само малцина останали на стража по стените на Тирион.

Ала все пак тия малцина го съгледали отдалече заради ярката светлина, която носел, и тозчас се отправили към Валимар. А Еарендил се изкачил по зелената могила Туна и не видял жива душа; сетне тръгнал из улиците на Тирион и ги заварил пусти; и сърцето му се свило от страх да не би някаква беда да е сполетяла Блаженото царство. Вървял по безлюдните друмища на Тирион, а по дрехите и обувките му се трупал елмазен прах, тъй че целият заблестял, докато изкачвал безкрайните бели стълбища. Гръмко зовял на всички човешки и елфически езици, ала нямало кой да отговори. Затуй накрая се обърнал и поел пак към морето; но щом стъпил върху обратния път, някой му извикал с могъщ глас откъм могилата:

— Здравей, Еарендил, най-прославен от всички моряци и най-очакван сред всички скъпи гости, що идва накрая незабелязан! Здравей, Еарендил, носител на светлина отпреди Слънцето и Луната! Блясък на Земните чедра, звезда в нощния мрак, безценна искра сред залеза и предвестник на ясното утро!

Туй бил гласът на Еонве, вестителя на Манве, който идвал от Валимар да призове Еарендил пред Властелините на Арда. И Еарендил тръгнал през Валинор, влязъл в чертозите на Валимар и кракът му вече не стъпил върху земите на простосмъртните люде. Тогава Валарите се събрали на съвет и повикали Улмо от морските дълбини; а Еарендил се изправил пред величавите им лица и предал посланието на Двата рода. Помолвил ги да простят на Нолдорите, да се смилят над техните скърби и великодушно да помогнат на изпадналите в беда елфи и хора. И молбата му била приета.

Елфическите легенди разказват, че след като Еарендил тръгнал да потърси Елвинг, Мандос заговорил за неговата участ и рекъл:

— Нима простосмъртен човек ще стъпи върху нетленните земи, без да плати с живота си?

Но Улмо възразил:

— Та нали за това се е появил на бял свят. Кажете ми, ако можеш: дали Еарендил е син на Туор от Хадоровия род, или чедо на Тургоновата щерка Идрил от елфическия род на Финве?

А Мандос отвърнал:

— Все едно, Нолдорите доброволно заминаха в изгнание и не могат да се завърнат тук.

Но когато всички Валари изrekli своята дума, дошъл ред на Манве да реши и той продумал:

— На мен се пада съдбовната власт в тия дела. От обич към Двата рода е приел заплахата Еарендил, затуй не бива да я стоварваме нито върху него, нито върху съпругата му Елвинг, която го последва също от обич; ала вече не ще стъпят нозете им между елфи и люде в Отвъдните земи. И ето що повелявам за тях: на Еарендил, Елвинг и техните синове давам воля сами да избират с кой народ да преплетат съдбините си и по чии закони да бъдат съдени.

[А понеже Еарендил все не се завръщал, страх изпълнил душата на самотната Елвинг; но докато бродела покрай морето, той я намерил.]

Не след дълго двамата били призовани във Валимар да чуят присъдата на Върховния владетел.

Тогава Еарендил казал на Елвинг:

— Избирай сама, защото аз вече се изморих от този свят.

И заради Лутуен Елвинг избрала да бъде сред Първородните Чеда на Илуватар; а Еарендил от обич към нея приел същия избор, макар че сърцето го теглело към простосмъртните люде от бащиния му род.

Сетне по волята на всички Валари Еонве слязъл към брега на Аман, където спътниците на Еарендил все още очаквали вести; дал им друг кораб и Валарите ги отпратили към Изтока с могъщи ветрове. А белия „Вингелот“ благословили и го пренесли през Валинор до самия край на света; там корабът прекосил Портите на нощта и се издигнал в небесния океан.

Приказно красив бил станал „Вингелот“, цял изпълнен с трепетното сияние на чист и ярък плам; а мореплавателят Еарендил, обсипан с искрящ прах от елфически елмази, отново стоял на кормилото със Силмарила върху челото. Надалече пътувал той с този кораб и достигал чак до междузвездната пустота; ала най-често го виждали привечер или на зазоряване да блести сред изгрева или залеза, докато се завръща към Валинор от своите пътешествия отвъд пределите на мирозданието.

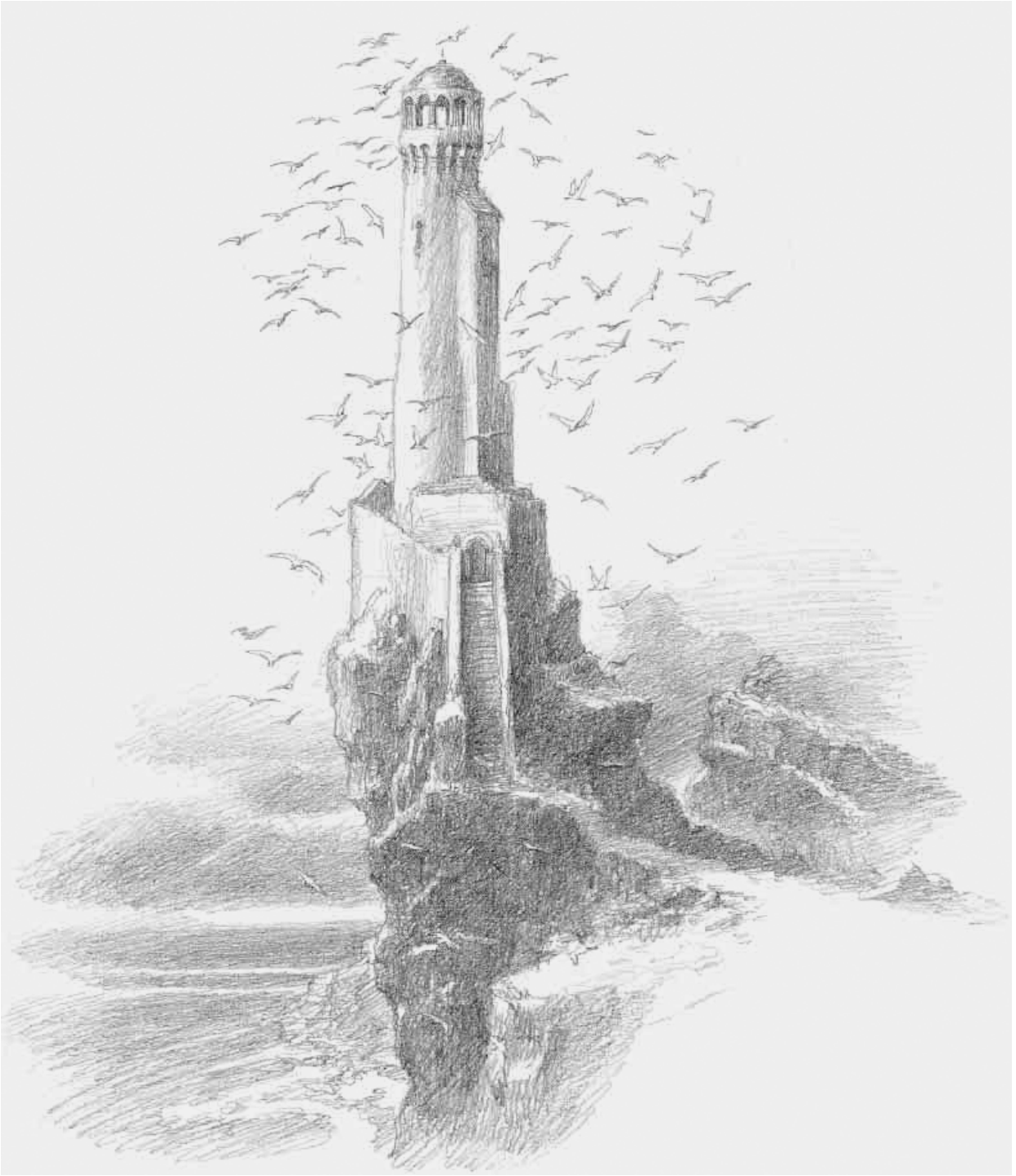
Елвинг не го придружавала в тия странствия, понеже не можела да устои на студа и безбрежната пустота; повече обичала земните неща и нежните ветрове, що веят над води и хълмове. Затова ѝ изградили бяла кула на север, край брега на Разлъчното море; и натам се отправяли всяка година морските птици от целия свят. Разказват, че тъй като някога била приела техния облик, Елвинг скоро почнала да разбира езика им; а те я научили на изкуството да лети и крилете ѝ били снежнобели със сребристосиво по края. И понякога, докато Еарендил на връщане се приближавал към Арда, тя излитала да го посрещне както в отдавна отминалите им земни дни. Тогава най-зорките елфи от Самотния остров я съзирали как с радост се извисява да поздрави завръщането на „Вингелот“ като сияйна бяла птица, обагрена в розово от залеза.

Когато за пръв път се издигнал да плава из небесния океан, „Вингелот“ изгрял над света ненадейно, обгърнат в искрящо сияние; а в Средната земя го съзрели отдалече със смаяни очи и решили, че трябва

да е поличба, та го нарекли Гил-Естел, що означава Звезда на върховната надежда. И като видял тази нова звезда сред вечерния небосклон, Маедрос запитал брат си Маглор:

— Не е ли Силмарил онова, що блести сега далече на запад?

А последната раздяла на Берен и Лутиен със света? По думите на „Куента Силмарилион“: Никой не видял Берен и Лутиен да напускат света и никой не отбелязал къде са легнали накрая телата им.

ПРИЛОЖЕНИЕ

КОРЕКЦИИ НА „БАЛАДА ЗА ЛЕИТИАН“

Една от първите, може би дори най-първата от литературните задачи, които привличат баща ми след завършването на „Властелинът на пръстените“, е завръщането към „Балада за Леитиан“: не (излишно е да го казвам) за да продължи разказа от момента, достигнат през 1931 година (нападението на Кархарот срещу Берен пред портите на Ангбанд), а от началото на поемата. Текстовата история на писането е много сложна и няма какво повече да се каже за нея, освен че, макар отначало баща ми сякаш пристъпва към радикална преработка на „Баладата“ като цяло, импулсът скоро отслабва или е пренасочен и се свежда до кратки и разпръснати пасажи. Аз обаче привеждам тук като съществен пример за новите стихове след пауза от четвърт век един откъс от „Баладата“, описващ предателството на Горлим Нещастни, довело до гибелта на Барахир и всички негови спътници освен Берен. Това е най-дългият от новите пасажи и — което е твърде удобно — може да бъде сравнен с оригиналния текст, приведен в началото. Ще видите, че Саурон (Тху), властващ над Гаурхотския остров, е заменил Моргот; и че по качество на стиха това е чисто нова поема.

Започвам новия текст с кратък откъс, озаглавен „За Тарн Аелуин, Блаженото езеро“, който няма аналог в оригиналния вариант.

*И си спечелиха такава слава,
че даже и потерите тогава
побягваха от пътя им със страх.
Награда щедра даваха за тях,
достойна даже за глава на крал,*

но ни един войник не бе успял
да съобщи на смъртния им враг
къде се крие техният бивак,
защото там, где борове старе
10 пълзят към заснежени върхари
в далечния и див Дортонион,
блестеше езерце в планински склон,
ту синьо денем, ту пък заблестяло
в дълбоки нощи като огледало
15 на Елберет за ярките звезди.
То бе благословено отпреди —
ни орк, ни звяр, ни вражеската сянка
не идваше натам; в спокойна дрямка
обгръщаше го шепнеща гора,
20 брези високи с сребърна кора,
наоколо се стелеше пуст рид,
със папрати и влажен торф покрит,
от който древни камъни стърчаха;
и там, край Тарн Аелуин без стряха
25 бунтовниците имаха бивак,
незнаен за омразния им враг.

ЗА ГОРЛИМ НЕЩАСТНИ

Сред тях, разказват, имало един
Горлим Нещастни, на Ангрима син,
свиреп боец. Той нявга за съпруга,
30 дорде съдбата му била по-друга,
взел Ейлинел — девойка нежна, бяла,
но горестна съдба ги връхлетяла.
Воювал той, а като се прибрал,
чифлика си опожарен видял;
35 сред есенния лес с мъгла покрит
опушени стърчали зид до зид,
а Ейлинел, добрата Ейлинел
незнайно где и кой я бил отвел
на смърт или пък в тежък робски плен.
40 Остави черна сянка този ден

завинаги в сърцето му злочесто;
съмнения терзаеха го често,
докато бродеше, или пък нощем
без сън лежеше, мислейки, че още
45 е жива, че се е спасила,
избягала от вражеската сила,
че ще подири пак съпруга свой
и ще реши, че е загинал той.
Затуй понякога напускаше бивака
50 и тайно, сам, рискуваше сред мрака
да слезе до дома опожарен,
помръкнал, изоставен и студен.
Уви, напразно чакаше в нощта
към своя дом да се завърне тя.

55 Не, не напразно, а за зла беда,
защото и в горите, и в града
Морготови безбройни съгледвачи
умееха да се спотайват в здрача
и да докладват. Ето че веднъж,
60 когато под унил и хладен дъжд
по бурениясал път се върна пак
Горлим сред ранен есенен сумрак,
внезапна изненада — гледай ти! —
свещица зад прозорчето трепти;
65 и той пристъпи разтреперан, плах,
между надежда и внезапен страх,
и с трепет зърна Ейлинел в нощта!
Макар и променена, беше тя.
От глад и скърби беше изнурена,
70 облечена във дрипи, състарена
и тихо плачеше: „Горлим, Горлим!
Защо не се прибираш, мой любим?
Уви, аз зная, ти не би търпял раздяла
и значи гибел те е сполетяла!
75 А аз ще трябва сред света студен
самичка да живея ден след ден“.

Един-едничък вик нададе той;
свещта изгасна, чу се вълчи вой.
Усети как на рамото му пада
80 изневиделица десницата на ада.
Отведе го безмилостната стража
при командира на войската вража —
зъл некромант на име Саурон,
от всички пред Морготовия трон
85 най-гнусен, ненадминат по свирепост;
дошъл бе от зловещата си крепост
на острова Таур-ен-Гаурхот
да усмири бунтовния народ
и да открие тайния бивак.
90 Доведоха му пленника по мрак
и в шатрата сред вражеския стан
Горлим жестоко беше окован
за шия и ръце с вериги тежки;
подложен бе на мъки нечовешки,
95 та от страдание да се пречупи
и със предателство да се откупи.
Но нищичко Горлим не им разкри,
не наруши ни с думица дори
на клетвата свещения печат;
100 наложи им се най-подир да спрат.
Оставиха го смазан да лежи,
тогава тъмен силует се приближи
и заговори му за милата съпруга:
„Нима не искаш участта ѝ да е друга?
105 Та с две-три кратки думи най-подир
ще я спасиш и ще си идете със мир,
ще бъдете приятели на краля.
Нима и тя това не би избрала?“
Тогаз Горлим, от болка премалял
110 и Ейлинел да види закопнял
(уверен, че са хванали и нея),
поддаде се на подлата идея

и скоро храбростта се бе стопила.
Полуохотно и полунасила
115 застана сам пред каменния трон,
от който му продума Саурон:
„Нищоожно и безпомощно създание,
що чувам? Казват, имал си желание
за пазарлък със мен — кажи тогава
120 каква награда те задоволява?“
А клетият Горлим склонил глава
пред трона и с измъчени слова
помоли онзи властелин известен
като жесток, коварен и безчестен
125 да го възнагради със свободата
да се оттегли мирно от войната
и да живее с милата съпруга.
Това му бе молбата — няма друга.

Тогава Саурон с усмивка рече:
130 „Нищоожна е цената ти, човече,
за толкова предателство и срам!
Разбира се, охотно ще я дам!
Сега разказвай! Стига си мълчал!“
Горлим се вече бе разколебал;
135 ала под страховитите очи
не му остана смелост да мълчи —
от грешката до пълната измяна
не бе възможна никаква промяна
и трябваше да плаща свободата
140 с предателство към бойните си братя.
Накрая свлече се пред Саурон
и смях разтресе каменния трон.

„Нищоожество! Да лазиш тъй не бива!
Стани на крак за чашата горчива,
145 която до ръба съм ти налял!
Не Ейлинел, а призрак си видял,
създаден, малоумна твар, от мен

с едничка цел да бъдеш заблуден.
Студена ще е твоята невеста!
150 Отдавна в гроба тя лежи злочеста,
храна за твари като тебе жалки.
Наградата ти идва подир малко —
със Ейлинел отново да се видиш
и право в нейното легло да идеш,
155 где няма рат, ни чест, а вечен сън.“

Извякоха нещастника навън,
пред шатрата жестоко го убиха
и после в гроба влажен го зариха,
където костите на Ейлинел лежаха
160 откакто зли палачи я заклаха.
Тъй с люта смърт умря глупецът беден
и себе си прокле със дъх последен,
а Барахир в Морготовите мрежи
бе уловен безмилостно, понеже
165 с позора на Ангримовия син
магията над Тарн Аелуин
изчезна и разкриха се за всеки
бивакът скрит и тайните пътеки.

ЗА БЕРЕН, СИН НА БАРАХИР, И НЕГОВОТО БЯГСТВО

Оловни облаци от север налетяха,
170 унило вихри есенни запяха;
на Тарн Аелуин водите живи
сега лежаха горестни и сиви.
„Чуй, синко Берен — Барахир изрече.
— Ти знаеш, слух пристигна отдалече,
175 че Гаурхот е тръгнал на война
към нас; а вече нямаме храна.
По обичай на тебе се полага
да видиш кой все още ни помага
и да узнаеш кой е срещу нас.
180 Сега потегляй и на добър час!
Върни се скоро, в малката дружина

един от нас е ценен за седмина,
а пък Горлим го няма. Може той
да е загинал. Сбогом, сине мой!“

185 И Берен тръгна, но от тия думи нещо
изпълни го с предчувствие злоецо,
като че се прощаваха навеки.

През рид и дол, по горските пътеки
той бродеше под мрачен небосклон;
190 съзря огньовете на Саурон,
чу орките и вълците да вият
от жажда нови жертви да убият
и тръгна пак, че знаеше — във мрака
до лагера далечен път го чака.

195 Ала умора тежка го налегна
и той в една хралупа стара легна,
но пак дочу (или бе само сън)
как легиони крачат с тежък звън
на брони, мечове и боздугани
200 нагоре към планинските поляни.
След туй потъна сякаш в тежък мрак
като удавник, що се мъчи пак
живителния въздух да поеме,
и сам не знаеше след колко време
205 се озова до езеро печално.

Над него мъртвите дървета жално
се свеждаха под тягостното бреме
на черно и злокобно птиче племе,
и беше всеки клюн окървавен.

210 Опитва да пролази ужасен
през храстите на гъсталака див,
но сетне зърна образ блед и сив
над стихналите езерни простори.

Той бавно наближи и заговори:

215 „Аз бях Горлим, но днес съм дух сломен,
изменник от измяна заблуден.

Недей да спиш, събуждай се от дрямка

и бързай, че Морготовата сянка
е вече над баща ти; всичко знае
220 Моргот за вашия бивак потаен
и пътя скрит през горското ви царство“.
И той разказа със какво коварство
бе изкушен; а след това заплака,
помоли прошка и изчезна в мрака.
225 А Берен от кошмара се съвзе
и мигновено рипна на нозе,
взе меч и лък, и в идващия ден
препусна като бързоног елен
през напрати, гори и камънак.
230 Преди отново да се спусне мрак
най-сетне стигна до Аелуин;
обагри залез хоризонта син,
но с кръв Аелуин се бе облял,
течеше кръв в отъпканата кал.
235 В брежите по алпийските ливади
сediaха гарвани и лешояди;
а човките им бяха все червени
и стискаха мяса окървавени.
Един изграчи: „Ха-ха, закъсня!“
240 „Ха-ха! — подеха други. — Закъсня!“
Баща си в гроб положи там по пладне,
отгоре струпа камъни грамадни;
не сложи там ни име, нито знак,
но трижди чукна със пестника як
245 по камъка и три пъти подир
извика името на Барахир.
Зарече се: „За теб ще отмъстя!
И на Ангбанд през черната врата,
ако потрябва, ще прекрача в мрака!“
250 И се отдалечи, но не заплака,
че прекомерно силна бе скръбта.
Бездомен, сам, той крачеше в нощта.

Не беше никак трудно да намира

из пущинака търсената диря.
255 Врагът, самоуверен, зъл и горд,
тръбеше шумно в чест на своя лорд
и горските пътеки и поляни
прегазваше с ботуши подковани.
Зад тях, укрит във горската прегръдка,
260 прокрадваше се Берен като хрътка,
додето ги настигна най-подире —
там, дето ручеят Ривил извира
и спуска се по камъните бели,
убийците на лагер бяха спрели.
265 Прикрит зад храст на близката могила,
огледа Берен вражеската сила —
не бяха много, но в открита сеч
не би ги победил със лък и меч.
Тогаз към тях пролази като смок.
270 Мнозина вече спяха сън дълбок,
но неколцина техни капитани,
край огъня насядали пияни,
се хвалеха с трофеи придобити
след боя от бунтовници убити.
275 Размаха пръстен скъп един от тях.
„Туй мое е! — извика той със смях.
— В страната няма други като него,
защото лично моя милост взе го
от Барахир, когото бях убил.
280 А чувал съм, че той го придобил
на елфите от някакъв си крал,
и на такваз цена се бил продал.
Не му помогна пръстенът; разправят,
за нищо тия пръстени не стават,
285 но мога към мизерната заплата
да си добавя малко чисто злато.
За тоя пръстен Саурон ме прати
и чака го във своите палати,
макар че има злато цял товар;
290 сребролюбив е всеки господар!

Затуй, другари, ще се закълнете,
че нищо не намерих по ръцете!“
Но звънна лък; пронизан през гръкляна,
той свлече се на горската поляна
295 и влажната земя, обрасла с мъх,
погълна жадно сетния му дъх.
Тогава Берен като звяр в нощта
към лагера им стръвно налетя.
Посече трима с меча си жесток,
300 взе пръстена, а след това със скок
изчезна в сенките и втурна се на бяг,
преди да екнат в горския сумрак
отчаяните вопли на уплаха.
Но сетне като вълци се събраха;
305 със скърцане на зъби, рев и вой
се втурнаха да дирят де е той,
обсипвайки с рояци от стрели
дървета, храсти, сенки и мъгли.
Но със стрелите, крясъка и воя
310 не можеха да устрашат героя;
по-бързоног от всички на земята,
уверен из горите и блатата,
той тичаше из планината дива
и пазеше го ризницата сива,
315 кована от джуджетата в Ногрод,
где чукове кълтят под скален свод.

Отдавна Берен бе прочут храбрец,
възпяваше го не един певец
и казваха, че неговата слава
320 във някой бъден ден ще надминава
честта на златния Хадор и таз
на Барахир или на Бреголас;
но скръб дълбока беше пресушила
сърцето му със страховита сила
325 и той не тръгваше да се сражава
с надежда за живот, възторг и слава,

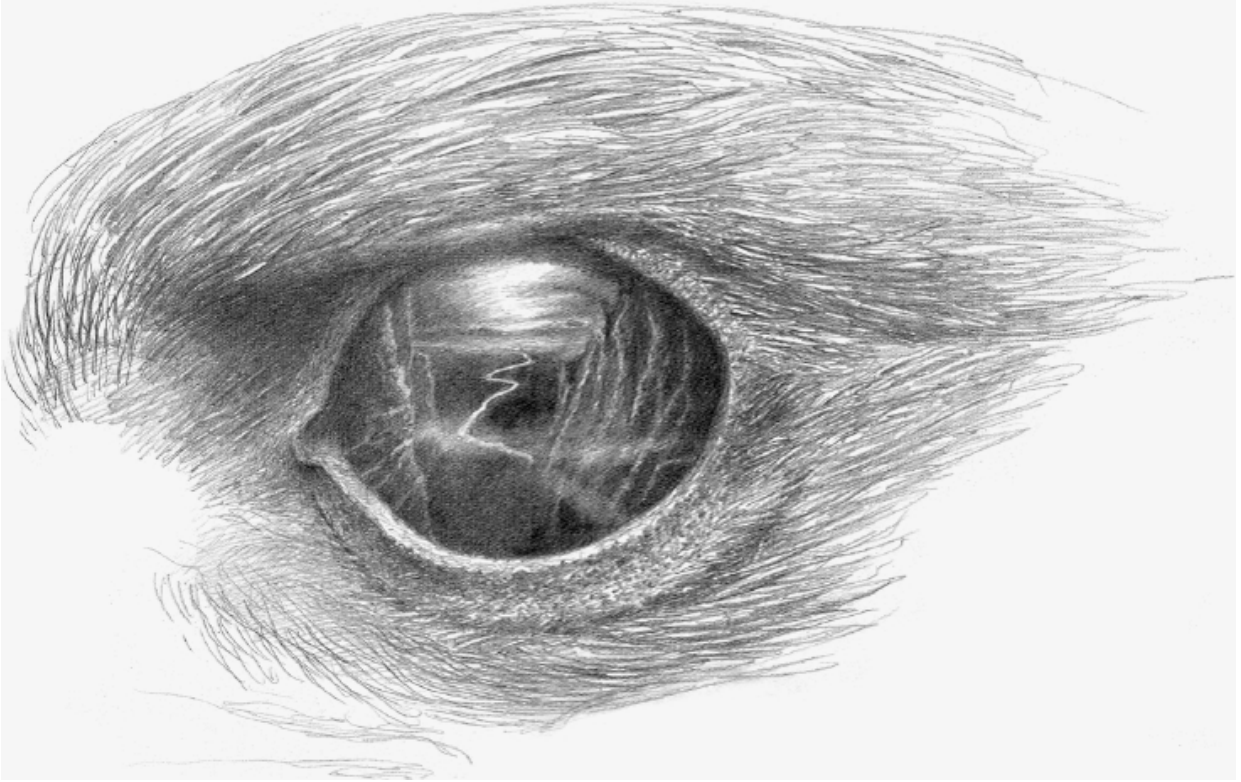
а само за едно — Моргот проклети
стоманеното жило да усети,
преди самият той да падне повален;
330 боеше се единствено от плен.
Сам диреше заплахи и беди,
така съдбата своя заблуди
и толкоз подвизи велики стори,
че мало и голямо заговори,
335 и вдъхваше надежди тази реч.
Шептяха „Берен“ и ковяха меч,
и се приготвяха за бой мнозина,
а вечер край пламтящата камина
напяваха за Дагмор, меча верен,
340 и безпогрешните стрели на Берен;
как във самия стан на враговете
промъква се, без никой да усети,
и как, уж безнадеждно обкръжен,
изплъзва се и в нощ, и в ясен ден,
345 как гони хищните си преследвачи
и как погубва стръвните палачи.
Възпяха как касапина Горгол
в сърцето право с меча си пробол,
как трийсетина наведнъж свалил
350 и колко върколаци е убил,
и даже Саурон ранил в ръката.
Той сам-самин изпълваше страната
със ужас за Морготовите твари;
ела и бук му бяха за другари,
355 помагаха му зверовете диви
и птиците със песните звънливи,
и всичко живо, що за царство свое
избрало е планинското усое,
упътваше го из гората стара.

360 Но скръбна е съдбата на бунтаря.
По-силна от Морготовата власт
светът не беше виждал дотогаз;

десницата му с подлост и коварство
обгръщаше поробеното царство;
365 на удара отвърщаше със два,
за непокорство вземаше глава.
Тъй най-подир надеждата изстина
и всеки доблестен боец загина;
изсякоха навред горите горди
370 и плъзнаха зловещи черни орди.
Затваряха се клещи страховити
около Берен; плътно по петите
го гонеха шпионските потери,
а помощ вече нийде не намери.
375 И той разбра, че избор се налага —
да срещне гибелта или да бяга
от родните земи на Барахир.
Далече край тръстиковия вир
онези мощни кости тънат в тлен
380 на гроб незнаен в каменния плен,
напуснати от родния му син,
и ги оплаква Тарн Аелуин.

За Берен няма тук подслон и дом
и в късна зима тайно, пълзешком,
385 от примките на дебнещия враг
изчезва — сянка върху пресен сняг,
като вихрушка трепва и се скрива,
и сякаш цял Дортонион загива,
не ще погледне вече здрача син
390 над стихналия Тарн Аелуин.
Не пее вече лък в потаен кът,
стрелите остри вече не летят
и върху меко напратово ложе
глава бунтовна няма кой да сложи.
395 Звездите, дето Севера огряват
(Пламтящ трънак наричани тогава),
останаха зад него да блестят
над роден край; той тръгнал бе на път.

На юг потегли той и все натам
400 вървеше тъжен, изморен и сам,
и виждаше пред него да стърчат
зловещите стени на Горгорат.
По склоновете стръмни и студени
дори и люде с храброст надарени
405 не стъпваха; тъй страшно място беше,
че даже и окото се боеше
от тия скални зъбери сурови
с магия скрита в техните основи
и сенки от прастари времена,
410 преди да има слънце и луна.
Коварно зееха клисури диви
със извори и сладки, и горчиви,
и там магия дебнеше в скалите;
но по-далеч, незрима за очите,
415 освен от орловия остър взор,
надничащ от небесния простор,
едва се мержелееше една
от елфи обитавана страна —
Белерианд, Белерианд,
420 от взор човешки не видян.

СПИСЪК НА ИМЕНАТА В ОРИГИНАЛНИТЕ ТЕКСТОВЕ

Съставих този списък (ограничен само до имената от бащините ми ръкописи) с две цели.

И двете не са в никакъв случай съществени за книгата. Най-напред списъкът е предназначен да помогне на читателя, който не си припомня сред множеството имена (и техните варианти) кое точно може да бъде от значение за повествуването. На второ място, някои имена, особено рядко срещаните или единичните, са снабдени с малко по-пълно обяснение. Например, макар че това очевидно няма значение за разказа, читателят би могъл да поиска да знае защо Елдарите не докосват паяци „заради Унгвеланте“.

Аглон — тесен проход между Таур-на-Фуин и хълма Химринг, отбраняван от Феаноровите синове.

Аелуин — езеро в североизточната част на Дортонион, където се укриват Барахир и неговите спътници.

Айнури — „Свещените“, Валарите и Маярите. [Името Маяри е късно въвеждане на по-ранна концепция: „С великите дошли и множество по-дребни духове, същества от техния род, ала с по-малка мощ“ (например Мелиан).]

Аман — Страната на Запада отвъд Великото море, където живеят Валарите (Блаженото царство).

Ангаину — огромната верига, изкована от Валара Ауле, с която е окован Моргот (по-късно Ангаинор).

Ангаманди (мн.ч.) — „Железните адове“. Виж Ангбанд.

Ангбанд — могъщата подземна крепост на Моргот в северозападния край на Средната земя.

Ангрим — баща на Горлим Нещастни.

Ангрод — Син на Финрод (по-късно Финарфин).

Анфауглит — „Задавящият прах“. Виж Дор-на-Фауглит, Жадната равнина.

Арда — Земята.

Ариадор — „Страна на Сянката“, човешко име на Хисиломе (Дор-ломин). Виж Хисиломе.

Артанор — „Земята отвъд“; област, по-късно наречена Дориат, кралството на Тинвелинт (Тингол).

Аскар — река в Осирианд, преименувана на Ратлорион, тоест Златно дъно, когато в нея потъва съкровището на Дориат.

Ауле — Великият Валар, известен като Ауле Ковача; той е „повелител на всички занаяти“ и „властта му е над всички вещества, от които е създадена Арда“.

Аусир — име на Диор.

Балрози — [В „Изгубените легенди“ се застъпва идеята, че съществуват стотици Балрози. Наричани са „могъщи демони“, носят желязна броня и имат нокти от стомана и огнени камшици.]

Барахир — човешки вожд, баща на Берен.

Бауглир — „Принудителя“, прозвище на Моргот сред Нолдорите.

Белег — елф от Дориат, велик стрелец, наричан Куталион, тоест Крепколък; спътник и приятел на Турин Турамбар, от когото е убит по трагична грешка.

Белегост — един от двата големи града на джуджетата в Сините планини.

Белерианд (ранно име *Броселианд*) — обширна област на Средната земя, до голяма степен потънала и унищожена в края на Първата епоха. Простира се от Сините планини на изток до Сенчестите планини на север (виж Железни планини) и западното крайбрежие.

Беор — водач на първите хора, навлезли в Белерианд. Виж Едаини.

Блажено царство — виж Аман.

Богове — виж Валари.

Божествен сърп — съзвездие Голяма мечка [което Варда издига над Севера като заплаха за Моргот и символ на неговото падение].

Болдог — пълководец на орките.
Бреголас — брат на Барахир.

Валари — „Всемогъщите“; в ранните текстове са наричани „богове“. Това са великите същества, навлезли в света в началото на времето. [В „Изгубената легенда за Музиката на Айнуриите“ Ериол казва: „Много бих искал да зная кои са тези Валари; богове ли са те?“. И получава отговор: „Такива са, макар че за тях хората разказват множество странни и объркани предания, които са далече от истината, и с множество странни имена ги наричат, които не ще чуеш тук.“]

Валиери — „Кралиците на Валарите“; в тази книга се споменават само Варда, Вана и Неса.

Валинор — страната на Валарите в Аман.

Валмар, Валимар — град на Валарите във Валинор.

Вана — съпругата на Ороме. Виж Валиери.

Варда — най-великата от Валиерите; съпруга на Манве; създателка на звездите [оттам и прозвището ѝ Елберет, „Кралица на звездите“].

Веане — разказвачката на „Разказ за Тинувиел“.

Великите земи — земите на изток от Великото море, тоест Средната земя [термин, който никога не е използван в „Изгубени легенди“].

Великото море на Западен Белегаер — простира се от Средната земя до Аман.

Вингелот — „Цвете на пияната“, корабът на Еарендел.

Външни земи — Средната земя.

Гаурхот — върколаците на Тху (Саурон); остров Гаурхот — виж Тол-ин-Гаурхот.

Гвенделинг — ранното име на Мелиан.

Гелион — великата река на Източен Белерианд, подхранвана от потоци, извиращи от Сините планини в областта Осирианд.

Гимли — много стар и сляп елф от Нолдорите, дълго робувал в крепостта на Тевилдо, надарен с изключително остър слух. Той не играе роля в „Разказ за Тинувиел“ или друга легенда, и не се появява отново.

Гинглит — река, която се влива в Нарог над Нарготронд.

Гилим — великан, споменат от Лутиен в нейното „удължаващо“ заклинание за косата й; среща се само в съответния пасаж от „Балада за Леитиан“, където е наречен „великанът от Еруман“ [област по крайбрежието на Аман, „където сенките били най-плътни и най-гъсти в света“].

Гломунд, Глорунд — ранни имена на Глаурунг, „Баща на драконите“, могъщият дракон на Моргот.

Гноми — ранен превод на Нолдоли, Нолдори.

Гондолин — потайният град, основан от Тургон, втория син на Финголфин.

Горгол Касапина — орк, убит от Берен.

Горгорат (също и *Горгорот*) — Планините на ужаса, стръмните склонове, слизащи на юг от Дортонион.

Горлим — един от спътниците на Барахир; той издава скривалището им на Моргот (по-късно Саурон). Наричан Горлим Нещастни.

Горски елфи — елфите от Артанор.

Горчиви хълмове — виж Железни планини.

Горящата къпина — съзвездието Голяма мечка.

Гронд — оръжие на Моргот, огромен боздуган, наричан Чук на подземния свят.

Гуилвартон — виж и-Куилвартон.

Дагмор — мечът на Берен.

Даурон — менестрел от Артанор, смятан за един от „тримата най-вълшебни свирачи на елфите“; първоначално брат на Лутиен.

Дамрод и Дириел — най-малките синове на Феанор. (По-късни имена Амрод и Амрас.)

Диор — син на Берен и Лутиен; баща на Елвинг, майката на Елронд и Елрос.

Дориат — по-късно име на Артанор, обширната гориста област, управлявана от Тингол (Тинвелинт) и Мелиан (Гвенделинг).

Дор-ломин — виж Хисиломе.

Дор-на-Фауглит — просторната тревиста равнина Ард-гален на север от Нощните планини (Дортонион), която е превърната в пустиня (виж Анфауглит, Жадната равнина).

Дортонион — „Страна на боровете“, обширна област с борови гори по северните граници на Белерианд; впоследствие наречена Таун-на-Фуин, „Гора под нощта“.

Драуглуин — най-могъщият от върколаците на Тху (Саурон).

Друн — област на север от езерото Аелуин; не се споменава другаде.

Еараме — „Орлово крило“, корабът на Туор.

Еарендел (по-късна форма *Еарендил*) — син на Туор и Идрил, дъщерята на гондолинския крал Тургон; взема за съпруга Елвинг.

Егнор бо-Римион — „Ловецът на елфите“ — бащата на Берен, по-късно името е заменено с Барахир.

Егнор — син на Финрод (по-късно Финарфин).

Едаини — „Вторият народ“, хората, но се използва главно за трите рода на елфическите приятели, дошли най-рано в Белерианд.

Ейлинел — съпруга на Горлим.

Елберет — „Кралица на звездите“; виж Варда.

Елвинг — дъщеря на Диор, съпруга на Еарендел и майка на Елронд и Елрос.

Елдалие (народът на елфите) — Елдарите.

Елдари — елфите от Великото пътешествие от мястото на тяхното събуждане; в ранните текстове понякога се използва като име на всички елфи.

Елронд от Ломидол — син на Елвинг и Еарендел.

Елрос — син на Елвинг и Еарендел; пръв крал на Нуменор.

Елфодом — обобщаващо име за всички земи на елфите.

Еонве — глашатаят на Манве.

Ерхамион — „Едноръкия“, име дадено на Берен; други форми Ермабвед, Елмавойте.

Есгалдуин — река в Дориат, минава край Менегрот (чертозите на Тингол) и се влива в Сирион.

Жадна равнина — виж Дор-на-Фауглит.

Железни планини — наричани също Горчивите хълмове. Мощна планинска верига, съответстваща на по-късните Еред Ветрин, Сенчестите планини. Оформя южната и източната граница на Хисиломе (Хитлум). Виж Хисиломе.

Зелени елфи — елфите от Осирианд, наричани Лаикуенди.

Иваре — прославен елфически менестрел, „който свири край морето“.

Иврин — езеро под Сенчестите планини, откъдето извира Нарог.

Идрил — наричана Келебриндал, тоест „Среброногата“ — дъщеря на гондолинския крал Тургон; съпруга на Туор и майка на Еарендел.

и-Куилвартон — „Мъртвите, които живеят отново“, Берен и Лутиен след завръщането им от Мандос; *Куилвартиен* — страната, където живеят (по-късна форма Гуилвартон).

Илкорини, *Илкоринди* — елфи, които не са от Кор, града на елфите в Аман (виж Кор).

Ингвил — река, която се влива в Нарог край Нарготронд (по-късна форма Рингвил).

Индраванги (или *Индрафанги*) — „Дългите бради“, джуджетата от Белегост.

Калакирия — проход в планините на Валинор, където се намира градът на елфите.

Каркарас — огромният вълк, който пази портите на Ангбанд (по-късно Кархарот), опашката му се споменава в „удължаващото заклинание“ на Лутиен; името се превежда като „кинжални зъби“.

Кархарот — виж Каркарас.

Келегорм — син на Феанор, наричан „Светлия“.

Кор — град на елфите в Аман, както и хълмът, върху който е построен; по-късно градът става Тун, а хълмът остава Кор. [Накрая градът става Тирион, а могилата Туна.]

Крантир — син на Феанор, наричан „Тъмния“.

Куивиенен — вода на пробудата, езеро в Средната земя, където за пръв път се събуждат елфите.

Кум-нан-Арасаит — могила на алчността, издигната над гроба на убитите в Менегрот.

Куруфин — син на Феанор, наричан „Умелия“.

Ладрос — област в североизточната част на Дортонион.

Лориен — Валарите Мандос и Лориен са наречени братя с общото име Фантури. Мандос е Нефантур, а Лориен — Олофантур. Според „Куента“ Лориен е „повелител на сънищата и мечтите; неговите градини са в царството на Валарите и няма по-прелестно място на света, изпълнено с безброй всемогъщи духове“.

Маблунг — „Тежкоръкия“, елф от Дориат, главен пълководец на Тингол; присъства при гибелта на Берен по време на гонитбата на Каркарас.

Маглор — вторият син на Феанор, прославен певец и менестрел.

Маидрос — най-големият син на Феанор, наричан „Високия“ (по-късна форма Маедрос).

Манве — главният и най-могъщ от Валарите; съпруг на Варда.

Мандос — Валар с велика мощ. Той е Съдникът; той е и пазител на Чертозите на мъртвите, и призовава духовете на убитите [според „Куента“]. Виж Лориен.

Маяри — виж Айнури.

Мелиан — кралицата на Артанор (Дориат); дева от Маярите, дошла в Средната земя от Лориен, царството на Валарите.

Мелко — могъщият зъл Валар, Моргот (по-късна форма Мелкор).

Менегрот — виж Хилядата пещери.

Мим — джудже, което се заселва в Нарготронд след напускането на дракона и хвърля проклетие върху съкровището.

Миндеб — река, която се влива в Сирион около Дориат.

Мъртвешка сянка — превод на Таур-на-Фуин; виж Планини на нощта.

Мяуле — котарак, готвач в кухнята на Тевилдо.

Нан — изглежда, че единственото, което се знае за Нан, е името на неговия меч Гленд, споменат в „удължаващото заклинание“ на Лутиен (виж Гилим).

Нан Думгортин — „Земя на мрачните идоли“, където Хуан среща Берен и Лутиен при бягството им от Ангбанд. В алитеративната поема „Балада за децата на Хурин“ срещаме тези редове:

в Нан Дунгортин, где богове без име

*потайни храмове в дълбока сянка имат,
по-стари от Моргот и боговете древни
на Запада от царствата вълшебни.*

Нарготронд — укрепеният пещерен град, основан от Фелагунд на река Нарог в Западен Белерианд.

Нарог — река в Западен Белерианд; виж Нарготронд.

Наугладур — владетел на джуджетата от Ногрод.

Наугламир — Джуджешката огърлица, в която е вграден Силмарилът на Берен и Лутуиен.

Неса — сестра на Ороме и съпруга на Тулкас. Виж Валиери.

Ногрод — един от двата големи града на джуджетата в Сините планини.

Нолдоли, по-късно *Нолдори* — Вторият отряд на Елдарите във Великото пътешествие, воден от Финве.

Ойкерой — свиреп котарак, боец на служба при Тевилдо, убит от Хуан.

Омагьосаните острови — острови във Великото море.

Ородрет — брат на Фелагунд; крал на Нарготронд след смъртта на Фелагунд.

Ороме — Валар, наричан Ловеца; повежда с коня си отрядите на Елдарите във Великото пътешествие.

Осирианд — „Земята на Седемте реки“, Гелион и неговите притоци от Сините планини.

Охраняваната равнина — просторната равнина между реките Нарог и Теиглин на север от Нарготронд.

Палисор — областта от Великите земи, където се събуждат елфите.

Пеноездачи — част от Елдарите, наречени Солосимпи, по-късно Телери; третият и последен отряд от Великото пътешествие.

Планини на нощта — Големите възвишения (Дортонион, „Земя на борове“, наречени след това Гора на нощта (Таурфуин, по-късно Таур-на-[-ну-]фуин).

Планини на сянката, Сенчести планини — виж Железни планини.

Пукащите ледове Хелкараксе — далечният северен пролив между Средната земя и Западните земи.

Ратлорион — река в Осирианд. Виж Аскар.

Ривил — река, която извира в западната част на Дортонион и се влива в Сирион при мочурището Серех, северно от Тол Сирион.

Рингил — мечът на Финголфин.

Самотният остров Тол Ересеа — голям остров във Великото море, близо до бреговете на Аман; най-източната от Безсмъртните земи, където живеят много елфи.

Сарн Атрад — каменният брод в Осирианд, където река Аскар пресича пътя към градовете на джуджетата в Сините планини.

Сенчести морета — област от Великото западно море.

Сенчести планини, Планини на сянката — виж Железните планини.

Серех — обширно мочурище, където река Ривил се влива в Сирион; виж Ривил.

Силмарили — трите безценни камъка, изпълнени със светлината на Двете дървета от Валинор, създадени от Феанор.

Силпион — бялото дърво във Валинор, от чиито цветове падала сияйна сребърна роса; наричано също Телперион.

Сини планини — голямата планинска верига, оформяща източните предели на Белерианд.

Сирион — великата река на Белерианд, извираща от Планините на сянката и течаща на юг, разделяйки Източен и Западен Белерианд.

Таврос — джуджешко име на Валара Ороме, тоест „Господар на горите“; по-късна форма Таурос.

Тангородрим — планините над Ангбанд.

Таникветил — най-високата планина в Аман, дом на Манве и Варда.

Таурфуин, Таур-на-фуин (по-късно -ну-) — Гората на нощта; виж Планини на нощта.

Тевилдо — Принц на котките, най-могъщият от всички котараци, „обладан от зъл дух“; близък съратник на Моргот.

Тимбрентинг — староанглийско название на Таникветил.

Тинвелинт — крал на Артанор; виж Тингол.

Тингол — крал на Артанор (Дориат); по-ранно име Тинвелинт. [Истинското му име е Елве — водач на третия отряд на Елдарите Телери във Великото пътешествие, но в Белерианд става известен като „Сивоплащ“ (което е преводът на Тингол).]

Тинувиел — „Щерка на здрача“, славей — име, дадено от Берен на Лутиен.

Тинфанг Уорбъл — знаменит менестрел [Тинфанг = куенийското тимпинен, „флейтист“.]

Тирион — град на елфите в Аман; виж Кор.

Тол-ин-Гаурхот — остров на върколаците, име на Тол Сирион след превземането му от Моргот.

Тол Сирион — остров в река Сирион, на който е имало елфическа крепост; виж Тол-ин-Гаурхот.

Торондор — крал на орлите.

Тулкас — Валар, описан в „Куента“ като „най-силен по снага от всички богове и най-велик в храбрите и доблестните дела“.

Туор — братовчед на Турин и баща на Еарендил.

Турин — син на Хурин и Морвен; наречен Турамбар, „Властелин на съдбата“.

Турингветил — име, с което Лутиен във формата на прилеп се представя пред Моргот.

Тху — Некроманта, най-могъщият от слугите на Моргот, обитаващ елфическата кула на Тол Сирион; по-късно име Саурон.

Уинен — дева от Маярите (виж Айнури). „Повелителка на моретата“, „чиято коса се разстила във всички води под небето“; спомената в „удължаващото заклинание“ на Лутиен.

Улмо — „Господар на водите“, Великият Валар на моретата.

Умбот-Муилин — здрачните езера, където Арос, южната река на Дориат, се влива в Сирион.

Умуян — стар котарак, портиер на Тевилдо.

Унгвелианте — чудовищен женски паяк, живеещ в Еруман (виж Гилим); заедно с Моргот унищожава Двете дървета на Валинор; (по-

късна форма Унголиант).

Феанор — първородният син на Финве; създател на Силмарилите.

Фелагунд — елф от Нолдорите, основател на Нарготронд и приятел на Барахир, бащата на Берен.

Финве — водач на втория отряд на елфите, наречени Нолдори (Нолдоли) през Великото пътешествие.

Финголфин — вторият син на Финве; убит в единоборство с Моргот.

Фингон — първородният син на Финголфин; крал на Нолдорите след смъртта на баща си.

Финрод — третият син на Финве. [Името е заместено с Финарфин, когато Финрод става име на неговия син, Финрод Фелагунд.]

Хадор — велик човешки вожд, наричан „Златокосия“, дядо на Хурин, бащата на Турин, и на Хуор, баща на Туор и дядо на Еарендел.

Хилядата пещери Менегрот — потайните чертози на Тинвелинт (Тингол) над река Есгалдуин в Артанор.

Химлинг — голям хълм в северната част на Източен Белерианд, твърдина на Феаноровите синове.

Хирилорн — „Кралица на дърветата“, огромно буково дърво близо до Менегрот (чертога на Тингол); в неговите клони е къщичката, където бива затворена Лутиен.

Хисиломе — Хитлум. [В списък с имената от времето на „Изгубените легенди“ се казва: „Дор-ломин или «Земята на Сянката» е онази област, наричана от Елдарите Хисиломе (а това означава «сенчест здрач»)... и носи това име заради оскъдното слънце, което наднича над Железните планини на изток и юг от нея“.]

Хитлум — виж Хисиломе.

Хуан — могъщият пес от Валинор, който става приятел и спасител на Берен и Лутиен.

Хурин — бащата на Турин Турамбар и Ниенор.

Хълмове на ловците — възвишенията западно от река Нарог.

Издание:

Автор: Дж. Р. Р. Толкин

Заглавие: Берен и Лутиен

Преводач: Любомир Николов — Нарви

Година на превод: 2017

Език, от който е преведено: английски

Издание: Първо издание

Издател: Издателска къща „Бард“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2017

Тип: роман

Националност: Английска

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

Художник: Алън Лий

Художник на илюстрациите: Алън Лий

Коректор: Мария Василева

ISBN: 978-954-655-804-6

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/4083>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.